

Vibeke Tornhøj Christensen & Jacob Ladenburg

Privatskolerne og det sociale ansvar

Publikationen *Privatskolerne og det sociale ansvar* kan downloades fra hjemmesiden www.akf.dk

AKF, Anvendt KommunalForskning
Købmagergade 22
1150 København K
Telefon: 43 33 34 00
Fax: 43 33 34 01
E-mail: akf@akf.dk

© 2012 AKF og forfatterne

Mindre uddrag, herunder figurer, tabeller og citater, er tilladt med tydelig kildeangivelse. Skrifter, der omtaler, anmelder, citerer eller henviser til nærværende, bedes sendt til AKF.

© Omslag: Monokrom, Lars Degnbol

Forlag: AKF
ISBN: 978-87-7509-397-7
i:\08 sekretariat\forlaget\vtc\2828\2828_privatskolernes_sociale_ansvar.docx
Juni 2012

AKF, Anvendt KommunalForskning

AKF's formål er at levere ny viden om væsentlige samfundsforhold. Hovedvægten ligger på forskning i velfærds- og myndighedsopgaver i kommuner og regioner. Det overordnede mål er at kvalificere beslutninger og praksis i det offentlige.

Vibeke Tornhøj Christensen & Jacob Ladenburg

Privatskolerne og det sociale ansvar

AKF, Anvendt KommunalForskning

2012

Forord

Privat- og friskolernes varetagelse af det sociale ansvar over for ressourcesvage børn og unge debatteres jævnligt af politikere og i medierne. Kritikken af privat- og friskolerne bygger på undersøgelser, der viser, at privat- og friskoler gennemsnitligt set har færre ressourcesvage elever sammenlignet med de offentlige grundskoler. Da privat- og friskolerne langt hen ad vejen drives for offentlige midler med kun en vis medfinansiering fra forældrenes side, kritiseres de for at være et offentligt støttet alternativ, der ”skummer fløden” og overlader de offentlige grundskoler til at varetage forpligtelserne over for de ”svagere” elever. Privat- og friskolerne fremfører på den anden side, at de varetager deres sociale forpligtelser og ikke blot er uddannelsesinstitutioner for de ressourcestærke elever. De er også et alternativ for de elever, der af den ene eller anden grund ikke passer ind på de offentlige skoler og har behov for andre undervisningsformer eller sociale tiltag.

Denne rapport skal ses som et bidrag til den foreliggende debat, og der søges i rapporten at kaste lys over nogle af de problemstillinger, som fremkommer i diskussionen af privat- og friskolernes rolle og deres varetagelse af socialt ansvar i forhold til ressourcesvage elever. I rapporten undersøges fordelingen af ressourcesvage og ressourcestærke elever i henholdsvis de offentlige og private skoler. Begrebet ressourcestyrke udvides i undersøgelsen fra udelukkende at fokusere på forældrekaraktistika og etnicitet til også at inkorporere enkelte mål for elevernes egne ressourcestyrker, mens privat- og friskolernes meget forskelligartede karakteristika søges belyst. Det er derfor et håb med undersøgelsen, at den kan give svar på nogle af de spørgsmål, der rejses i relation til privatskolernes rolle og debatten herom.

Undersøgelsen dækker skoleåret 2009/2010 og omfatter elever, der gik i 0.-10. klasse på en offentlig grundskole, en privat grundskole eller en friskole inden for skoleåret. Undersøgelsen er gennemført som en registerbaseret kvantitativ undersøgelse.

Rapporten er finansieret af Momsfondet og udarbejdet af forsker Vibeke Tornhøj Christensen og seniorforsker Jacob Ladenburg.

Vibeke Tornhøj Christensen

Juni 2012

Indhold

Sammenfatning	7
1 Indledning	12
2 Datamateriale og definitioner	17
2.1 Undersøgelsespopulation.....	17
2.2 Skoleopdeling	18
2.3 Elevernes ressourcestyrke målt gennem forældrekarakteristika	19
2.4 Elevernes ressourcestyrke målt gennem sundhedskarakteristika	19
3 Beskrivende analyser for hele landet over indskrivning på en offentlig eller privat grundskole	23
3.1 Baggrundskarakteristika for eleverne.....	23
3.2 Etnicitet	26
3.3 Andel elever på skolen med anden etnisk baggrund	29
3.4 Forældrekarakteristika.....	31
3.5 Medicinindkøb og lægebesøg.....	35
4 Regressionsanalyse for hele landet over indskrivning på en offentlig eller privat grundskole	38
5 København og Frederiksberg skiller sig ud	43
5.1 Beskrivende analyser for elever bosat i København eller på Frederiksberg	43
5.2 Regressionsanalyse for elever bosat i København eller på Frederiksberg	49
6 Polaritet for privatskolerne	53
6.1 Forældrekarakteristika.....	53
6.2 Etnicitet	55
6.3 Medicin.....	56
6.4 Decilgennemsnit.....	59
6.4.1 Deciler og karaktergennemsnit	63
6.5 Ressourcestærke og resourcesvage elever.....	67
7 Konklusion	69
Litteratur	72
Appendiks A	74
Appendiks B	75
English Summary	76

Sammenfatning

I den offentlige debat fremføres jævnligt kritik af de danske privatskoler. De beskyldes for at dræne de kommunale folkeskoler for ressourcestærke børn og svigte ved ikke at påtage sig sociale forpligtelser.

Kritikken bygger på, at privatskolerne langt hen ad vejen drives for offentlige midler, idet forældrebetalingen kun udgør en mindre del af finansieringsgrundlaget. Dermed kan privatskoler beskrives som et statsstøttet alternativ, der ”skummer fløden” ved at dræne de kommunale folkeskoler for ressourcestærke elever. Det gør arbejdsbetingelserne sværere for de kommunale folkeskoler, da børn af ressource svage forældre ikke benytter privatskolerne i lige så stort omfang.

Privatskolerne hævder på den anden side, at de er et alternativ til de offentlige grundskoler med andre kvaliteter og ideer om, hvad den gode skole er. Derudover påpeger de, at de påtager sig en lang række sociale forpligtelser i form af social inkludering af elever, der ikke fungerer i folkeskolerne. Det kan være, fordi eleverne bliver mobbet i den lokale folkeskole, ikke kan følge med eller har forskellige handicap som fx ordblindhed, ADHD eller fysiske handicap.

Med udgangspunkt i ovenstående problematikker og på baggrund af statistiske analyser vil projektet besvare følgende hovedspørgsmål:

- Hvordan fordeler ressourcestærke og ressource svage børn sig mellem private grundskoler og offentlige grundskoler i skoleåret 2009/2010?

Den traditionelle definition af ressourcestærke børn bygger på forældrenes baggrund, herunder etnisk baggrund. I dette projekt udbygges begrebet til også at omfatte karakteristika ved barnet selv i forhold til fysisk og psykisk helbred i relation til enkelte udvalgte faktorer. Dermed søger projektet at inkludere mål for barnets egen ressourcestyrke.

Ud over sociodemografiske karakteristika og de fysiske og psykiske helbredsproblematikker findes naturligvis mange andre forhold, som påvirker det enkelte barns egen ressourcestyrke og trivsel i skolen. Det kan være ting som mobning, ordblindhed og sociale kompetencer. Desværre er det ikke med de foreliggende data muligt at identificere disse former for ressourcestyrke, hvorfor det udelukkende er de beskrevne sociodemografiske karakteristika og helbredsmæssige faktorer, der inddrages i denne undersøgelse.

Undersøgelsen bygger på registerdata fra Danmarks Statistik om det enkelte barn, herunder skolegang, i form af hvilken skole det enkelte barn går på og hvornår. Registerne fra Danmarks Statistik beskriver på individniveau forhold angående skoletilknytning, demografi, arbejdsmarked, indkomst, uddannelse, helbredsoplysninger samt medicinforbrug. Det er muligt at koble oplysninger om forældre til børnene. I en analyse som denne er det derfor muligt at koble en lang række forskellige områder som elevdemografi, helbred og skoletilknytning og samtidig tage højde for forældres baggrundskarakteristika i form af fx job, uddannelse, ind-

komst og ægteskabelig status i analysen af børns skolegang. I tillæg hertil findes visse specifikke oplysninger om skolerne som sådan.

Undersøgelsespopulationen består af elever, der gik i 0.-10. klasse på en privat eller offentlig grundskole inden for skoleåret 2009/2010, samt deres forældre. Undersøgelsen dækker over i alt 659.710 elever, mens i alt 2.009 grundskoler indgår i undersøgelsen. 76% af skolerne i undersøgelsen er offentlige grundskoler, mens 24% er privatskoler. 86% af eleverne i undersøgelsen går på en offentlig grundskole og 14% af eleverne på en privatskole. Sandsynligheden for at være på en privatskole stiger, når eleverne når 7. klassetrin. Sandsynligheden er højest for elever i 10. klasse, hvor ca. 19% er på en privatskole.

Ressourcestærke elever på privatskolerne?

Resultaterne af undersøgelsen tyder på visse forskelle mellem elevsammensætningen på de offentlige grundskoler og privatskolerne. Målt ud fra sociodemografiske karakteristika går enebørn, børn, der bor med begge deres biologiske forældre, børn, hvis forældre har længerevarende uddannelser, og børn, hvis far eller mor har en høj disponibel indkomst, oftere på privatskole sammenlignet med børn uden disse sociodemografiske forhold. Piger går noget oftere på privatskole end drenge.

Man skal imidlertid være opmærksom på, at disse forskelle om end signifikante ikke nødvendigvis er markante. Pigers større sandsynlighed for at gå på en privatskole sammenlignet med drenge ligger således på 0,7 procentpoint. Den øgede sandsynlighed for at gå på privatskole med moderens uddannelsesniveau er på mellem 5,6 og 6,3 procentpoint, når der sammenlignes med mødre, der har folkeskole som højest fuldførte uddannelse. For faderens uddannelse stiger sandsynlighederne med mellem 3,9 og 4,6 procentpoint. Fremstillet på en anden måde viser analyserne, at 46,5% af privatskoleelevernes mødre har en videregående uddannelse, hvilket er 10,8 procentpoint mere end de 35,7% af elever på offentlige grundskoler, hvis mødre har en videregående uddannelse. For fædre er forskellen på 8,6 procentpoint med andele på henholdsvis 39,7% og 30,1% for privatskoleelevernes og de offentlige skoleelevers fædre. Ses der på forskelle i indkomstniveau, er der en indkomstforskel på henholdsvis ca. 3,6% for mødre og 11,7% for fædre mellem privatskoleeleverne og elever på offentlige grundskoler. Således øges sandsynligheden for at gå på en privatskole med 3,5 procentpoint, hvis ens mor har en indkomst på over 500.000 kr., og 4,5 procentpoint, hvis ens far har en indkomst på over 500.000 kr. sammenlignet med forældre med et indkomstniveau på mellem 100.000 og 299.999 kr.

Efterkommere efter indvandrere har en lille (2 procentpoint) større sandsynlighed for at gå på en privatskole sammenlignet med etniske danskere. Derimod har indvandrere en anelse mindre sandsynlighed på knap 0,6 procentpoint for at gå på en privatskole sammenlignet med etniske danskere.

Elever, som har modtaget antipsykotiske midler eller psykostimulanti, som fx tages ved ADHD, har mellem 2,5 og 4 procentpoint mindre sandsynlighed for at gå på en privatskole sammenlignet med elever, som ikke har modtaget disse former for medicin. Sandsynligheden for at gå på en privatskole stiger derimod, jo flere gange eleven har været hos en praktiserende læge eller en speciallæge i 2009. Effekten pr. besøg er dog ret lille. Et besøg hos en prakti-

serende læge øger sandsynligheden med omkring 0,1 procentpoint, mens et besøg hos en speciallæge øger sandsynligheden med under 0,05 procentpoint. Datasættet indeholder dog en lille andel af elever, som har besøgt den alment praktiserende læge eller speciallæge langt mere end 50 gange. I disse tilfælde øges sandsynligheden for at gå på en privatskole med over henholdsvis 5 og 2,5 procentpoint.

København er lidt anderledes

Mønstret for indskrivning på en privatskole er anderledes for København og Frederiksberg end i resten af landet. Blandt elever bosat i København eller på Frederiksberg går ca. 26% på en privatskole sammenlignet med mellem ca. 10 og 19% i de øvrige landsdele og storbyer. Elever med bopæl i København eller på Frederiksberg har således mellem 263 og 139%'s større sandsynlighed for at gå på en privatskole sammenlignet med elever i resten af Danmark. Den mindste sandsynlighed findes i Nordjylland (9,93%).

Analyseres der udelukkende på elever bosat i København eller på Frederiksberg, går en række af sammenhænge mellem skolevalg og baggrundskarakteristika ved eleverne og deres forældre igen. Men der ses dog også visse forskelligheder for københavnernerne.

I København og på Frederiksberg ses ingen forskelle mellem kønnene, når det kommer til skolevalg – forskellen i den landsdækkende model var dog også ganske beskedent i procentpoint. Sammenhængen i forhold til etnicitet er ligeledes anderledes i København og på Frederiksberg i forhold til resten af landet. Sammenlignet med etniske danskere har efterkommere efter indvandrere en 13,4 procentpoint mindre sandsynlighed for at gå på en privat grundskole, mens indvandrere har en 6,4 procentpoint større sandsynlighed. Dette er modsat resultaterne på landsbasis, hvor efterkommere havde en større sandsynlighed og indvandrere en mindre sandsynlighed for at gå på en privatskole sammenlignet med etniske danskere.

Med hensyn til forældreuddannelse er mønstret det samme som på landsplan. Hvis faderen eller moderen har en uddannelse ud over folkeskolen, er sandsynligheden for, at deres barn går på en privatskole, højere, end hvis faderen eller moderens højeste uddannelse er folkeskolen. Alt afhængig af uddannelsesniveau er den øgede sandsynlighed på mellem 1,3 og 5,2 procentpoint i faderens tilfælde og mellem 2,6 og 5,5 procentpoint i moderens tilfælde. Effekten af den disponible indkomst følger i stor grad et tilsvarende mønster. Størst effekt på sandsynligheden ses for forældre med en disponibel indkomst på 500.000 kr./år eller mere. I det tilfælde er sandsynligheden omkring 9,5 procentpoint højere end forældre med en indkomst på 100.000-299.999 kr. Dermed er mønstret i forhold til indkomst det samme som på landsplan, men størrelsesordenen i procentpoint er dobbelt så stor.

Når der ses på medicinindkøb, fremkommer der i modsætning til analyserne for hele landet ingen sammenhæng mellem medicinindkøb og indskrivning på en offentlig eller privat grundskole, når der ses på gennemsnitsværdier. Alle variablene er langt fra signifikante. Dog ses der en effekt af hyppigheden af besøg hos alment praktiserende læge eller speciallæge på sandsynligheden for at gå på en privatskole. Interessant er de marginale effekter mere end dobbelt så store som på landsplan. Den marginale effekt af et besøg hos den praktiserende læge er således 0,25 procentpoint, mens den er 0,29 procentpoint for et besøg hos en speciallæge. På trods af denne stigning kan den overordnede betydning af disse procentpoint diskuteres.

Privatskolerne er mere polære

Analyserne i rapporten tyder på, at man i diskussionen af, om privatskolerne lever op til deres sociale ansvar, har at gøre med en differentieret gruppe af skoler.

Således viser analyserne, at privatskolerne er forskelligartede og i nogle tilfælde mere differentierede og polariserede end de offentlige grundskoler. Der er således en større andel af private grundskoler end offentlige grundskoler, hvorpå forældre med et relativt højt uddannelsesniveau og indkomstniveau udgør en relativt stor andel af den samlede forældregruppe. Samtidig er der dog også en større andel af private grundskoler end offentlige grundskoler, hvorpå forældre med et relativt lavt uddannelsesniveau og indkomstniveau udgør en stor andel af den samlede forældregruppe. Disse sammenhænge er specielt tydelige for skoler beliggende i København eller på Frederiksberg.

Med hensyn til etnicitet kan man ligeledes se, at fordelingen af ikke-etniske danskere er noget forskellig mellem offentlige grundskoler og private grundskoler. Der er både en større andel af privatskoler end offentlige skoler, hvor ingen eller få af eleverne på skolen er ikke-etniske danskere, og en større andel, hvor mange af skolens elever er af en anden etnisk baggrund end dansk. Igen er tendensen specielt tydelig for skoler beliggende i København eller på Frederiksberg.

Resultaterne af undersøgelserne tyder endvidere på, at privatskolerne er mere polære end de offentlige grundskoler, når det kommer til optag af elever med helbredsproblemer. Relativt flere privatskoler end offentlige skoler har få elever, der modtager medicin. Men det ses samtidig, at der også er en større andel af de private skoler sammenlignet med offentlige skoler, hvorpå en relativt stor andel af eleverne tager medicin.

For alle de ovenfor beskrevne karakteristika gælder det, at når skolerne inddeles i deciler alt efter gennemsnittene for de pågældende karakteristika, er gennemsnittene mere ekstreme for privatskolerne end for de offentlige skoler. Det betyder fx, at hvis henholdsvis de offentlige skoler og de private skoler inddeles i 10 deciler med den 10. del skoler, hvor forældrenes gennemsnitlige uddannelseslængde er kortest i 1. decil, og den 10. del skoler, hvor forældrenes gennemsnitlige uddannelseslængde er længst i den 10. decil, er den gennemsnitlige uddannelseslængde kortere i privatskolerne end i de offentlige skoler i 1. decil, mens den er længere i den 10. decil. Går privatskoleeleverne på en skole, hvor forældrene har korte uddannelsesforløb, vil disse være gennemsnitligt kortere end i de tilsvarende offentlige skoler. Og går privatskoleeleverne på en skole, hvor forældrene har lange uddannelsesforløb, vil disse være gennemsnitligt længere end på de offentlige skoler, hvor forældrene har de længste uddannelsesforløb. Således er mødrenes gennemsnitlige antal års uddannelse 0,25 år kortere for mødre med børn i privatskoler, der tilhører 1. decil, sammenlignet med offentlige skoler, der tilhører 1. decil. Mødrenes gennemsnitlige antal års uddannelse er til gengæld 0,56 år længere for privatskoler i 10. decil sammenlignet med offentlige skoler i 10. decil. De tilsvarende tal for forskellen i fædrenes uddannelseslængde er på -0,07 år og +0,48 år. Lignende tendenser ses i forhold til indkomstniveau, andele af elever med anden etnisk herkomst end dansk samt andele af elever, der modtager medicin. Endnu en gang må det påpeges, at de beskrevne sammenhænge er klart stærkere i analyserne udelukkende inkluderende skoler beliggende i København og på Frederiksberg sammenholdt med analyserne inkluderende samtlige skoler i Danmark. For eksempel er forskellen i mødrenes gennemsnitlige antal års uddannel-

se på -0,39 år for københavnske privatskoler i 1. decil og på +0,61 år for københavnske privatskoler i 10. decil sammenlignet med københavnske offentlige skoler inden for de samme deciler. For fædrenes gennemsnitlige antal års uddannelse ses forskelle på -0,43 år og +0,77 år for henholdsvis 1. og 10. decil.

Der er for syv kommuner beliggende i Region Hovedstaden og med en karakterforskel mellem de private og offentlige skoler i kommunen på minimum 1,45 i privatskoleelevernes favør ligeledes undersøgt for gennemsnitlige forskelle i de inddragne karakteristika mellem private og offentlige skoler i kommunerne. Disse analyser viser, at forældre og elever i 6 af kommunerne er mere ressourcestærke i de private skoler end i de offentlige skoler gennemsnitligt set. I de seks kommuner samlet ses heller ikke samme polære fordeling af privatskolerne som specielt kommer til udtryk blandt privatskoler beliggende i København eller på Frederiksberg. Det er dog kun i tre af kommunerne, privatskoleeleverne udgør en betydelig andel af kommunens samlede elevmasse. Her går mellem 12 og 19 procent af eleverne i en privatskole. Samtidig har forældre til privatskoleelever i disse kommuner mellem 6 til 14 procent længere uddannelser og mellem 6 til 29 procent højere indkomst end forældre til elever i offentlige skoler i de samme kommuner. Andelene af elever med anden etnisk herkomst end dansk på de private skoler i de tre kommuner er på mellem ca. 30 og 50 procent af de andele, der ses på de offentlige skoler i kommunerne.

Endelig viser analyser, hvor flere af de forskellige parametre for ressourcestyrke inddrages samtidig dannende mål for samlede andele af ressourcetsvage og ressourcestærke elever, at der er flere private skoler end offentlige skoler, hvor henholdsvis ressourcestærke og ressourcetsvage elever udgør en markant andel af skolens elever.

Alt i alt viser analyserne altså, at der er en vis overvægt af børn med ressourcestærke forældre på privatskolerne sammenlignet med de offentlige skoler. Forskellene fremstår dog i visse tilfælde mindre, end det kunne have været forventet, når der ses på gennemsnitsværdier. Undersøgelsen tyder endvidere på, at privatskolerne ikke kan skæres over én kam. Udbuddet af privatskoler er ganske polært – specielt i København og på Frederiksberg. Privatskolerne spænder over et heterogent udbud af skoler, hvor nogle til fulde varetager deres sociale ansvar ud fra de i denne undersøgelses opstillede mål herfor – mens andre langt fra gør det.

Samtidig peger analyserne på, at der er behov for at inddrage andre mål for børnenes ressourcestyrke end forældrebaggrund. Noget tyder på, at privatskolebørnene på visse punkter er – eller bliver opfattet – som mere skrøbelige end andre børn. Børn på privatskoler går således fx oftere til lægen end børn på offentlige skoler. Skoler, hvor relativt mange elever modtager medicin, er imidlertid ikke nødvendigvis de samme skoler, som har mange ressourcetsvage børn målt ud fra de andre parametre. Dermed varetager privatskoler med relativt mange elever, der tager medicin, muligvis et socialt ansvar målt ud fra dette parameter, men ikke målt ud fra andre og mere gængse parametre for ressourcestyrke. Analysen tyder således på, at der med fordel kunne foretages yderligere analyser af resourcefordelingen blandt elever på privatskoler og elever på offentlige skoler inddragende et bredt spektrum af mål for ressourcestyrke. Et ensidigt fokus på forældrekarakteristika kunne således formodes at forsimple billedet på de ressourcemæssige fordelinger, og måden, hvorpå ressourcestyrke defineres, vil givetvis have indflydelse på de konklusioner, som drages.

1 Indledning

At privatskolerne dræner de kommunale folkeskoler for ressourcestærke børn og svinger ved ikke at påtage sig sociale forpligtelser og ansvar er en kritik, der fremføres jævnlige. Disse udmeldinger baserer sig på en formodning om, at privatskolerne hovedsageligt benyttes af økonomisk og uddannelsesmæssigt ressourcestærke familier, mens de langt hen ad vejen drives for offentlige midler, idet forældrebetalingen kun udgør en mindre del af finansieringsgrundlaget. I skoleåret 2009/2010 gik 14,7% af de danske skolebørn på en privatskole eller friskole. I København og på Frederiksberg var tallet oppe på 26,08%, mens det i Aarhus og Odense var på henholdsvis 13,90 og 16,03%. Tidligere analyser tyder på, at børn på privatskoler og friskoler i forhold til børn i folkeskoler oftere har ressourcestærke forældre med længevarende uddannelser eller en høj indtjening (Ugebrevet A4 2010). Dette rummer en række udfordringer for de kommunale folkeskoler, idet de har et underskud af børn, der traditionelt betragtes som ressourcestærke. De problemer og udfordringer, det rummer, er ofte analyseret og beskrevet i international forskning (se fx Hoxby 2003).

I 2010 fik privat- og friskolerne i gennemsnit 75% af en gennemsnitsomkostning til folkeskolen. Denne koblingsprocent blev nedsat til 74% i 2011 og til 73% i 2012 og vil herefter blive gradvist nedsat frem til 2014, hvor den offentlige støtte vil komme til at udgøre 71% af driftsmidlerne til den gennemsnitlige, offentlige grundskoler. Da tilskuddet til fri- og privatskolerne udgør en procentsats af driftsomkostningerne for de offentlige grundskoler, vil besparelser i forhold til de offentlige grundskoler afstedkomme tilsvarende fald i tilskuddet til fri- og privatskolerne. Kommunerne skal i 2012 betale 87% af det samlede statstilskud til privat- og friskolerne. I 2012 er det samlede tilskud til privat- og friskolerne fra det offentlige på 5.108 mio. kr. og det gennemsnitlige tilskud pr. elev på 43.483 kr. Af de lidt over 5 mia. ligger kommunernes andel på 3.499 mio. til undervisning og 348 mio. til SFO-tilskud. Statens bidrag er på 1.261 mio. kr.

Tilskud til skolerne fordeles efter forskellige nøgler og fra forskellige puljer. Alle skoler modtager et grundtilskud og et bygningstilskud pr. elev. Derudover modtager alle skoler et tilskud alt efter størrelse, elevernes aldersfordeling og geografi. Således modtages en højere takst for de første 220 elever på skolen, mens elever over 12 år også udløser en højere takst end elever under 13 år (for 10. klasses elever modtages en anelse lavere takst end for de øvrige elever over 12 år). Der modtages et særligt tilskud til kostskoleelever (Lilleskolerne 2012).

Før tilskuddene tildeles skolerne, fratrækkes imidlertid en vis del til finansiering af forskellige puljer. Dette er puljer til finansiering af specialundervisning (220,8 mio.), vikar-, kursus- samt efter- og videreuddannelsesudgifter (65,1 mio.), certificeringskurser (0,5 mio.) og kompensation til tyske mindretalsskoler (2,7 mio.). Samlet dækker disse puljer over 289,1 mio. kr. Fratrullet diverse puljer lå det gennemsnitlige tilskud i 2012 på 40.446 kr. pr. elev (Dansk Friskoleforening 2012, Lilleskolerne 2012). Puljerne udgør i alt 5,7% af tilskuddet.

Ovenstående puljer medvirker til en omfordeling af privatskolernes midler. Således er fx puljen til specialundervisning en pulje, som de individuelle privat- og frie skoler kan søge Undervisningsministeriet i forbindelse med tilskud til varetagelse af undervisningen af børn

med særlige undervisningsmæssige behov. Ansøgning sker på baggrund af en udtalelse fra PPR om behov for specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand til de relevante elever. Der ansøges typisk for omkring 480-500. mio. kr. årligt (Dansk Friskoleforening 2012). Dermed sker der en vis grad af omfordeling privatskolerne imellem, da puljen afsat til specialundervisning fordeles mellem skolerne alt efter behov, og det må formodes, at privatskoler med mange elever, der har brug for specialundervisning, får en større finansiering fra puljen end skoler med få elever, der har behov for specialundervisning.

I tillæg til ovennævnte tilskud findes visse ekstra puljer på finansloven. Dette er puljer til finansiering af befordring dvs. transport mellem skole og hjem samt sygetransport (12,7 mio.) og fripladstilskud til skoleudgifter (27,7 mio.) og SFO-betaling (5,6 mio.). Gennem disse puljer kan mindre bemidlede forældre få tilskud til forældrebetalingen (Lilleskolerne 2012).

Lægges puljerne til friplads og befordring til det samlede tilskud på 5.108 mio. kr., modtager privat- og friskolerne tilskud fra det offentlige på i alt 5.154 mio. kr. Heraf bliver 335,1 mio. kr. svarende til ca. 6,6% anvendt til omfordeling privatskolerne imellem. De 335,1 mio. kr. dækker over 289,1 mio. kr. indeholdt til forskellige puljer fra det offentlige tilskud samt 12,7 mio. kr. fra puljen til befordring og 33,3 mio. kr. til fripladstilskud.

Skolerne er påbudt selv at skaffe midler svarende til minimum en ottendedel af det gennemsnitlige tilskud pr. årselev (Friskoleloven 2011; Finansloven 2011). Dette gøres hovedsageligt ved hjælp af forældrebetaling. I gennemsnit koster det i forældrebetaling ca. 17.700 kr. pr. år at have et barn på en privat eller friskole hvis SFO-plads medregnes (Lilleskolerne 2012).

Privat- og friskolerne skal leve op til en række krav i forhold til vedtægter, undervisning, afgangsprøver, økonomiske forhold, evalueringer mv. Der foreligger imidlertid ingen krav om elevsammensætningen som sådan (Friskoleloven 2011).

Ses der på finansieringen af folkeskolerne, så fastsætter de enkelte kommuner langt hen ad vejen selv deres budgetter for folkeskoleområdet (og de andre kommunalt udbudte velfærdsområder). Der sker en omfordelingen af kommunernes økonomi i forhold sammenligningen af kommunens borgere via det kommunale udligningstilskud. Den enkelte kommunes andel af en bloktilskudsregulering afhænger af kommunens indbyggertal såvel som kommunens aktuelle score på de demografiske og socioøkonomiske udgiftsbehovskriterier (Indenrigs- og sundhedsministeriet 2010; Houlberg 2011). Men selve den økonomiske ramme for skolernes drift fastsættes kommunalt, og derunder også om og hvordan der udlignes mellem de enkelte skoler i kommunen i forhold til særlige behov på skolerne. Et eksempel på dette er specialundervisningen, hvor der er store kommunale forskelle i, hvor meget skolerne skal betale ud af deres egne budgetter, og hvor meget kommunerne dækker (indirekte omfordeling) for de enkelte kategorier af specialundervisning, se Pedersen & Jakobsen (2012).

Grundet den store variation mellem kommunerne, er det ikke muligt inden for indeværende projekts rammer at få et validt bud på, hvordan der omfordeles mellem folkeskoler i forhold til elevsammensætningen og særlige behov på den enkelte skole.

Med den høje grad af offentlige tilskud bliver privat- og friskolerne af nogle beskrevet som et statsstøttet alternativ, der "skummer fløden" ved at dræne de kommunale folkeskoler

for elever, der ud fra deres forældres uddannelse, indkomst og etnicitet kan karakteriseres som ressourcestærke. Og dette menes at forringe vilkårene for folkeskolerne. På den baggrund kan man (skarpt sat op) sige, at målt ud fra forældreressourcer og demografisk baggrund er det de ressourcestærke børn, der går i privat- og friskoler, mens de kommunale folkeskoler står med de udfordringer, der knytter sig til de mindre ressourcestærke børn. Med den store andel af offentlig finansiering lever privat- og friskolerne, ifølge kritikken, ikke op til det sociale ansvar, som følger med finansieringsformen.

Ud over at man kan rejse den vigtige pointe, at privatskoler blandt andet er til for at sikre et heterogent udbud af skoleydelse og skoletyper, som der er en efterspørgsel efter, men som de offentlige skoler ikke kan honorere, påpeger privat- og friskolerne, at de påtager sig en lang række andre sociale forpligtelser i form af social inkludering af elever, der ikke fungerer i folkeskolerne. De mener således, at det ikke er nok udelukkende at se på forældrenes uddannelsesmæssige baggrund og indtjening samt etnicitet, når der ses på varetagelsen af et socialt ansvar over for mindre ressourcestærke elever.

Spørgsmålet om ressourcestyrke i forhold til børn har ofte alene knyttet sig til begreber, der relaterer sig til forældres sociodemografiske og uddannelsesmæssige baggrund. Det betyder, at når man taler om ressourcestærke børn, handler det ikke så meget om børnenes egen ressourcemæssige styrke, men snarere om, at de er børn af ressourcestærke forældre. Forældre, som qua deres indkomst og uddannelse forventes at kunne være en større ressource og støtte for deres børn i forbindelse med skolegangen (se fx Heinesen 2010; Nielsen 2010). Selvom forældrenes ressourcestyrke hovedsageligt måles gennem håndgribelige mål for økonomisk formåenhed og uddannelsesmæssig længde, menes begrebet således også at afspejle forhold, som at disse forældre oftere involverer sig i deres børns skolearbejde og har mulighed for at være behjælpelig med lektier.

Selvom der i mange tilfælde vil være en positiv sammenhæng mellem forældres sociodemografiske forhold og uddannelsesmæssige baggrund og en mere gnidningsløs skolegang for deres børn, er der dog langt fra perfekt korrelation. Børn af højtuddannede forældre behøver ikke nødvendigvis at være velfungerende og kan sagtens være en stor udfordring for skolesystemet. Først og fremmest er der flere og flere børn, der oplever problemer i forhold til deres skolegang, og som har svært ved at honorere de krav, skolen stiller, og som derfor mistrives. Det kan være, fordi eleverne ikke kan følge med i undervisningen og har faglige problemer eller fungerer dårligt rent socialt og fx bliver mobbet. Men årsagen kan også findes i, at eleverne har forskellige handicap som ordblindhed, autisme eller konkrete fysiske handicap. Der er ligeledes flere og flere børn og unge, der får stillet diagnoser som ADHD (Lægemedelstyrelsen 2011a,b; 2012). Ud fra det perspektiv er barnets ressourcer i forhold til at kunne følge en almindelig skolegang mindre sammenlignet med et mere fysisk og psykisk velfungerende barn. Barnet har færre sociale, fysiske eller psykiske ressourcer, hvilket kan påvirke skolegangen.

Når børns skoleforløb ikke fungerer, afføder det nogle typiske reaktioner hos forældrene til det berørte barn, og en af de reaktioner er at skifte skole. Dette rummer dog igen store udfordringer for det enkelte barn, men kan samtidig være medvirkende til at bryde en negativ spiral. Skoleskift kan derfor til tider være løsningen på børns problemer, idet forældrene i så-

danne tilfælde vil være opmærksomme på, om den nye skole tilgodeser de særlige behov, som deres barn har. Hvis barnet fx har ADHD og har svært ved at fungere rent socialt i klasse-sammenhænge, vil forældrene måske i valget af ny skole prioritere en lav klassekvotient højt, da der er forventning om, at der er færre klassekammerater at forholde sig til. I denne forbindelse kan valget af en privatskole være et alternativ til offentlige skoler.

De ovenstående problematikker kunne give anledning til en forventning om en mere polariseret elevsammensætning i de private og frie skoler end i de offentlige skoler, når der ses på elevkarakteristika. Skarpt sat op kan elevgruppen i privat- og friskoler, på baggrund af ovenstående ræsonnement, opdeles i en gruppe af velfungerende børn af ressourcestærke forældre og en gruppe af elever, som ikke kunne fungere i det almindelige skolesystem og derfor under skoleforløbet har søgt til de private skoler for at tilgodese konkrete behov. Dette understøttes af forskningsresultater, der dokumenterer, at når man kontrollerer for sociodemografiske baggrundskarakteristika, herunder forældrebaggrund, opnår elever fra specifikke former for privat- og friskoler sjældnere en kort videregående uddannelse end elever, der har gået på en kommunal folkeskole (Rangvid 2008). Dette kunne tyde på, at der i de private skoler befinder sig en del elever, som trods deres sociodemografiske baggrund ikke umiddelbart kan anses som ressourcestærke i skolemæssig sammenhæng baseret på deres eget niveau af ressourcer og ikke forældrenes ressourcer.

Med baggrund i ovenstående problematikker vil denne undersøgelse søge at komme nærmere ind på den rolle, de private og frie skoler spiller relativt til de offentlige skoler i varetagelsen af socialt ansvar over for mindre ressourcestærke elever. I analysen anvendes en udbygget forståelse af ressourcestyrke, der udvider konceptet fra alene at handle om at være barn af ressourcestærke forældre til også at indbefatte faktorer, der indikerer børnenes egen ressourcestyrke i form af helbredsoplysninger. Ved at inddrage andre forhold end tidligere medtaget i undersøgelser af de private og frie skoler søges givet et mere nuanceret billede på de rejste problematikker. Det overordnede spørgsmål, der besvares i undersøgelsen, er således:

- Hvordan fordeler ressourcestærke og ressourcetsvage børn sig mellem privatskoler og friskoler og de kommunale folkeskoler i skoleåret 2009/2010?

Ressourcestyrke defineres i undersøgelsen ikke blot ud fra forældrekarakteristika, men inkluderer også mål for børnenes egen ressourcestyrke i form af lægebesøg og medicinforbrug.

Det er naturligvis en relativt snæver definition af elevernes egne ressourcer. Definitionen både inkluderer og lapper i sin helhed nok over andre tilgange til at definere de ressourcer, eleverne har brug for i den daglige skolegang. Det er således yderst svært at operationalisere og indfange elevernes egne ressourcer fyldestgørende. Det er ikke entydigt, hvilken ressource en given elev har, og hvilke karakteristika som må forventes at være indikatorer for flere eller færre ressourcer. Der tages således i indeværende undersøgelse udgangspunkt i en forventning om, at børn med et bestemt medicinforbrug, og som går hyppigere til læge, kan have færre ressourcer til at deltage i den almindelige skolegang og derved også automatisk vil have større behov for støtte fra deres skolemæssige omgivelser.

I forhold til forbrug af medicin vil der blive set på modtagelse af psykofarmaka i forhold til psykiske og psykosociale lidelser samt epilepsimedicin. Specielt andelen af skoleelever med ADHD er stigende. Cirka 1,2% af børn mellem 6 og 10 år og ca. 1,8% af børn mellem 10 og 15 år er således i behandling med medicin mod ADHD (Lægemiddelstyrelsen 2011b), mens det vurderes, at op imod 5-6% af alle børn i Danmark har ADHD. Diagnosen stilles oftest i 5-6-årsalderen og i de tidlige skoleår, hvor koncentrationsbesvær bliver mere tydeligt. Elever med ADHD vil ofte have problemer i skolen med indlæring og kan virke forstyrrende for andre elever i klassen.

Der er en række andre mål for børnenes ressourcestyrke, som det ikke har været muligt at medtage i denne undersøgelse. Der kan være mange grunde til, at et barn ikke trives på en skole, i en klasse eller i en læringssituation og derfor kan have forøgede behov. Således kan nogle børn fx have indlæringsvanskeligheder eller være ordblinde, de kan have sociale problemer og have svært ved at indgå i sociale sammenhænge i klassen, eller de kan føle sig udelukket rent socialt og måske være udsat for mobning. Alle ting, der vil påvirke barnets trivsel på skolen og i klassen – og som forældre kan søge at løse ved at lade barnet skifte skole. Det er imidlertid ikke muligt med de foreliggende data at undersøge disse forhold. De i analysen medtagne indikatorer for børnenes egen ressourcestyrke skal således udelukkende ses som netop én form for indikatorer og en måde at komme nærmere på at måle elevressourcestyrke, men ikke opfattes som et udtømmende måleredskab.

Analyserne vil kunne give svar på, om privatskolerne bidrager til at løfte sociale opgaver i større omfang end hidtil undersøgt ved at inddrage det beskrevne ekstra aspekt vedrørende børnenes eget niveau for ressourcestyrke.

Undersøgelsen, og besvarelsen af det overordnede spørgsmål, gennemføres ved kvantitative empiriske analyser på baggrund af et omfattende registerbaseret datamateriale for skoleåret 2009/2010. Det registerbaserede datamateriale anvendes til at identificere elever på henholdsvis offentlige grundskoler og i private og frie grundskoler og sammenholde disse med forældrenes baggrundskarakteristika og børnenes egen ressourcestyrke. Følgende i rapporten vil der udelukkende blive brugt betegnelsen privatskoler til at beskrive både private og frie grundskoler. Dermed vil betegnelsen privatskoler dække både private grundskoler og frie grundskoler.

Rapportens opbygning er som følger: Kapitel 2 præsenterer det anvendte datamateriale, definerer en række centrale begreber og kategoriseringer samt præsenterer undersøgelsens design. I kapitel 3 og 4 gives analyser af elever i henholdsvis folkeskoler og i privatskoler i hele landet, mens kapitel 5 fokuserer på eleverne i København og på Frederiksberg. I kapitel 6 undersøges det, om de private skoler er mere polære end de offentlige skoler i deres elevfordeling. I kapitel 7 konkluderes.

2 Datamateriale og definitioner

I dette kapitel redegøres for det anvendte datamateriale i undersøgelsen. Endvidere præsenteres definitioner og relevante afgrænsninger af datamaterialet samt undersøgelsesdesign.

Undersøgelsen bygger på registerdata fra Danmarks Statistik. Data er dannet på baggrund af en lang række forskellige delregistre. Disse delregistre beskriver på individniveau forhold angående skoletilknytning, demografi, arbejdsmarked, indkomst, uddannelse, helbredsoplysninger samt medicinforbrug. Databaserne er opbygget på en måde, så det er muligt at følge det enkelte individ år for år. Tilsvarende er der koblinger, der gør det muligt at linke ægtepar til hinanden og forældre til børn. I en analyse som denne er det derfor muligt at koble en lang række forskellige områder som elevdemografi, helbred og skoletilknytning og samtidig tage højde for forældrenes baggrundskarakteristika fx i form af job, uddannelse, indkomst og ægteskabelig status i analysen af børns skolegang. I tillæg hertil findes visse oplysninger om skolerne, som det ligeledes er muligt at koble til data. For en opgørelse af datagrundlaget se appendiks A.

I de følgende afsnit beskrives undersøgelsespopulationen, opdelingen mellem private grundskoler og offentlige grundskoler samt de forskellige mål for børnenes ressourcestyrke målt gennem forældrekarakteristika, elevernes sociodemografiske forhold og elevernes helbredstilstand.

2.1 Undersøgelsespopulation

Undersøgelsespopulationen består af elever, der gik i 0.-10. klasse på en privat eller offentlig grundskole inden for skoleåret 2009/2010. Det vil sige elever, der har været indskrevet i en grundskole mellem datoerne 1. august 2009 til 1. juli 2010. Elever i 11. klasse medtages ikke i analyserne, da kun et fåtal af skoler tilbyder dette klassetrin. Samtidig er 11. klassetrin i de offentlige grundskoler ofte rettet mod unge, der har problemer med at komme ind på arbejdsmarkedet – eller specifikt mod tosprogede elever. Dermed vil gruppen af elever i 11. klasse ofte have specifikke karakteristika og problemer, som adskiller dem fra den gennemsnitlige gruppe af danske skoleelever. 10. klasses elever medtages i analyserne, selvom det 10. klassetrin ikke er obligatorisk, hvorfor de også adskiller sig en smule fra den gennemsnitlige elev på 0.-9. klassetrin. Elever, der skifter skole midt i skoleåret, registreres i Danmarks Statistiks registre som værende indskrevet hele skoleåret på den skole, de afslutter skoleåret på. I de enkelte tilfælde, hvor en elev alligevel optræder som indskrevet i to forskellige klasser eller på to forskellige skoler i løbet af skoleåret, vælger vi udelukkende at medtage den indskrivning, eleven afslutter skoleåret med. Elever, der er sprunget et klassetrin over og derfor optræder med samme indskrivnings- og udskrivningsdato for et bestemt klassetrin, optræder ikke i analyserne på dette klassetrin.

Grundpopulationen i undersøgelsen dækker i alt 660.860 indskrivninger på en grundskole. Der er imidlertid 1.150 elever, for hvem der ikke er registreret oplysninger om andet

end deres indskrivning på en grundskole inden for det pågældende skoleår. Da der ikke findes oplysninger om dem, medtages de ikke i analyserne. Dermed falder antallet af indskrivninger i undersøgelsen til 659.710. Således dækker undersøgelsen over i alt 659.710 elever indskrevet i 0.-10. klasse på en offentlig eller privat grundskole i skoleåret 2009/2010.

I alt 2.009 grundskoler indgår i undersøgelsen. Tabel 2.1 viser antal og fordelingen af offentlige og private grundskoler i undersøgelsen samt antal og fordeling af elever på de to skoletyper. Noget over 24% af de skoler, som er med i undersøgelsen, er privatskoler. Alligevel går kun lidt over 14% af eleverne i undersøgelsen på en privatskole. Privatskolerne er således gennemsnitligt noget mindre i elevantal end de offentlige grundskoler.

Tabel 2.1 Offentlige grundskoler og private grundskoler. Antal, procent samt fordeling i forhold til elever

	Offentlig grundskole	Privat grundskole	I alt
Antal skoler	1.518	491	2.009
Procentfordeling skoler	75,56	24,44	100
Antal elever	566.867	92.843	659.710
Procentfordeling elever	85,93	14,07	100

2.2 Skoleopdeling

Opdelingen mellem offentlige skoler og privatskoler tager udgangspunkt i Danmarks Statistiks elevregister og institutionskoderne heri. Det er valgt ikke at tage elever, der går på specialskoler samt dagbehandlingstilbud og behandlingshjem, med i analyserne, da disse former for skoler og tilbud netop retter sig mod børn med særlige behov i forhold til indlæring. Heller ikke elever på efterskoler er inddraget i analyserne. En del elever vælger at tage den sidste del af deres grundskoleuddannelse på en efterskole. Derfor vil den relative andel af elever på de sidste klassetrin i henholdsvis offentlige grundskoler og på privatskoler blive påvirket af, hvor mange elever der går på en efterskole. Specielt 10. klasse er populær at tage på en efterskole og kan påvirke andelen på de to andre skoletyper. Der er imidlertid allerede sket en vis sortering imellem de elever, der vælger at tage 10. klasse, og de elever, der går ud af grundskolen efter 9. klasse, hvorfor elever i 10. klasse adskiller sig fra den samlede masse af grundskoleelever fra 0.-9. klasse i karakteristika. Ydermere vurderes efterskolerne at være mere heterogene, idet de kan spænde over en bred vifte af mere eller mindre specialiserede skoletilbud, såsom landets 40 ordblinde- og specialefterskoler. Tilsvarende kan nogle skoler, jf. lov om folkehøjskoler, efterskoler, husholdningsskoler og håndarbejdsskoler (frie kostskoler), være fritaget for at afholde folkeskolens afgangsprøver. Det har ikke været inden for projektets ressourcer at identificere disse skoler for efterfølgende at tage dem ud af analyserne, hvorfor det endeligt blev besluttet ikke at inddrage efterskoler i analyserne. At efterskolerne ikke inddrages i analyserne ændrer dog ikke ved de faktuelle fordelinger af og karakteristika ved eleverne i henholdsvis offentlige grundskoler og på private skoler.

2.3 Elevernes ressourcestyrke målt gennem forældrekarakteristika

En traditionel tilgang til at måle elevernes ressourcestyrke er gennem forældrenes ressourcer målt ved hjælp af de biologiske forældres sociodemografiske forhold. Dette drejer sig om forældrenes uddannelsesmæssige niveau, indkomstniveau samt beskæftigelsesmæssige situation. Således er det velkendt, at der er en positiv sammenhæng mellem forældrenes uddannelsesniveau og de faglige færdigheder, som børnene har, se fx Heinesen (2010), Munk & McIntosh (2007) eller Nielsen (2010). Både oplysninger om elevens mor og far inddrages i denne undersøgelse, for så vidt disse oplysninger foreligger. Oplysninger for faderen mangler oftere end for moderen. Der er udelukkende medtaget oplysninger om forældre, der er registreret som sådan i Danmarks Statistiks registre. Det betyder fx, at selvom elevens biologiske forældre ikke længere bor sammen, og eleven i stedet bor med sin biologiske mor og hendes samlever, vil det ikke være oplysninger om samleveren, der benyttes, men oplysninger om den biologiske far i det omfang, de forefindes. Der undersøges dog for, om eleven bor med begge biologiske forældre, en biologisk forælder eller ingen biologiske forældre.

2.4 Elevernes ressourcestyrke målt gennem sundhedskarakteristika

Som et nyt bidrag inkluderes også en række mål for elevernes egne ressourcestyrker, hvilket måles gennem indikatorer for elevens helbredstilstand. Elevens helbredstilstand måles på baggrund af oplysninger fra den offentlige sygesikring, hvor det beskrives, hvor mange gange eleven har været hos alment praktiserende læge eller speciallæge. Ud over de oplysninger suppleres med oplysninger om visse typer af receptpligtig medicin, den enkelte har modtaget. Medicintyperne er udpeget i forhold til den diagnose, som de tages for. De medtagne helbredsoplysninger er inkluderet ud fra en forudsætning om, at elever med de pågældende helbredsproblemer kan have svært ved at klare skolegangen på almindelige vilkår (Pagsberg 2012).

Der ses på modtagelsen af psykofarmaka i forhold til psykiske og psykosociale lidelser samt epilepsimedicin. På den baggrund er det muligt relativt præcist at identificere børn, som fx lider af ADHD, depressioner eller har andre tilsvarende diagnoser. Oplysninger om medicinforbrug er indhentet fra Lægemiddelstyrelsen, der anvender anatomisk terapeutisk kemisk (ATC) klassifikation til at inddele lægemidler i forskellige grupper efter, hvilke organ-systemer de påvirker og deres terapeutiske og kemiske egenskaber. Tabel 2.2 viser de ATC-koder, der er medtaget i undersøgelsen i identifikationen af sygdomme eller diagnoser, som kunne have indflydelse på børns skolegang og valg af skole. ATC-kode N06C for udskrivning af psykoleptika og psykoanaleptika i kombination anvendes dog ikke i undersøgelsen, da ingen elever har fået udskrevet dette.

Tabel 2.2 Medtagede ATC-koder på 4-ciffer niveau

N03A	Antiepileptika
N05A	Antipsykotiske midler
N05B	Angstdæmpende midler
N05C	Sovemidler og beroligende midler
N06A	Antidepressive midler
N06B	Psykostimulantia, midler for ADHD og nootropika
N06C	Psykoleptika og psykoanaleptika i kombination

Set i forhold til at anvende sundhedsdata i form af lægebesøg og modtagelse af bestemte medicintyper til at karakterisere elevernes ressourcer skal man være opmærksom på, at der kan være en sammenhæng mellem forældrenes ressourcer og forbruget af sundhedsydelse.

Van Doorslaer et al. (2000; 2004) finder, at speciallæger bruges mere af personer med høj indkomst, når der korrigeres for helbred. Tilsvarende finder Diderichsen, Andersen & Manuel (2011), at socialt udsattes forbrug af alment praktiserende læge ligger under behov sammenlignet med ikke-socialt udsatte grupper. Skadestuebesøg og hospitalsindlæggelser er dog nogenlunde overens med det foreliggende behov for begge grupper.

Selvom vi naturligvis ikke kan afvise, at forældrenes forbrug af sundhedsydelse, her eksempelvis ved deres forbrug af speciallæger, påvirker deres børns forbrug af sundhedsydelse, er det vigtigt i undersøgelsen at forholde sig til, at det er en lægefaglig person og ikke forældrene, der vurderer barnet og på den baggrund udskriver den relevante medicin. Det kan naturligvis diskuteres, om ressourcestærke forældre er hurtigere til at tage deres barn til læge og få undersøgt det i forbindelse med, at de kan have en mistanke om, at barnet ikke trives godt. Dette har vi dog intet belæg for at kunne vise. Desuden må det antages, at daginstitution- og skolesystemet i mange tilfælde er dem, som via deres daglige kontakt med barnet oplever, at barnet ikke trives på normal vis, og derfor henviser til, at barnet undersøges af en lægefaglig person.

Ud over sociodemografiske karakteristika og de fysiske og psykiske helbredsproblematikker findes naturligvis mange andre forhold, som påvirker det enkelte barns egen ressourcestyrke og trivsel i skolen. Det kan være ting som mobning, ordblindhed og sociale kompetencer. Desværre er det ikke med de foreliggende data muligt at identificere disse former for ressourcestyrke, hvorfor det udelukkende er de beskrevne helbredsmæssige faktorer, der inddrages i denne undersøgelse.

Endelig skal det nævnes, at der kontrolleres for en række variable, køn, etnisk tilhørsforhold, antal søskende, og om eleven bor med begge forældre, en forælder i et nyt parforhold, en enlig forælder eller ikke bor med en forælder, geografi, og hvilket klassetrin barnet går på.

Undersøgelsen gennemføres som en registerbaseret undersøgelse og udmærker sig ved at omfatte hele populationen af skoleelever i danske grundskoler i skoleåret 2009/2010 samt deres forældre. Elevernes skolerelaterede oplysninger gælder for skoleåret 2009/2010. Oplysninger om forældrenes sociodemografiske og uddannelsesmæssige forhold samt elevernes demografiske forhold gælder for kalenderåret 2009. Da disse oplysninger udelukkende fore-

kommer pr. kalenderår, må det vurderes, at forhold, der gør sig gældende lige inden og undervejs i skoleåret 2009/2010, udøver større indflydelse på skolevalget i det pågældende år end forhold, der gør sig gældende i slutningen af og efter det pågældende skoleår. Oplysninger om elevernes lægebesøg er ligeledes udelukkende oplyst for det samlede kalenderår 2009. Oplysninger angående medicinkøb dækker imidlertid over hele 2009 samt første halvdel af 2010. Det har her været muligt at indhente den specifikke dato for køb af medicinen, hvorfor det er valgt at anvende et tidsrum, der er overlappende med selve skoleåret samt et vist tidsrum inden, hvor skolevalget for næste år må forventes at blive taget. Analyserne er dog også blevet kørt med inddragelse af medicinoplysninger kun for henholdsvis skoleåret 2009/2010 eller for kalenderåret 2009. Disse analyser gav ikke anledning til signifikant anderledes resultater eller konklusioner end de i rapporten præsenterede.

De anvendte metoder til belysning af hovedspørgsmålet er alle af kvantitativ karakter. Spørgsmålet om, hvorledes ressourcestærke og resourcesvage børn fordeler sig mellem privatskoler og de kommunale folkeskoler, analyseres på baggrund af beskrivende og statistiske kvantitative analyser.

I kapitel 3 fremlægges en række frekvenstabeller med beskrivende analyser af, hvilke børn der går på henholdsvis offentlige grundskoler og private grundskoler, med inddragelse af forældresociodemografiske karakteristika samt baggrundsoplysninger og helbredsoplysninger for skoleeleverne. Derudover ses på, hvor stor en andel af eleverne på de to skoletyper der er ikke-etniske danskere.

Beskrivende analyser ved hjælp af frekvenstabeller kan imidlertid kun beskrive sammenhænge mellem få variable og faktorer ad gangen på overskuelig vis. Der er dermed en risiko for, at en tilsyneladende sammenhæng påvirkes af en eller flere bagvedliggende faktorer. Således kan baggrundskarakteristika være korrelerede, og det ene karakteristikum kan påvirke gennem det andet. Uddannelsesniveau og indtjening vil fx ofte være korrelerede – de personer, der har et højt uddannelsesniveau, vil også oftere tjene flere penge. Dermed kan det fx være svært at vide, om sammenhængen mellem uddannelse og valg af skoletype i stedet måske skyldes disse forældres gennemsnitlige højere indtjening, eller om sammenhængen mellem disponibel indkomst og valg af skoletype hovedsageligt skyldes, at disse forældre har en længerevarende uddannelse, og det er dette, der får dem til at vælge en privatskole til deres børn. Den disponible indkomst kan således forklare sammenhængen mellem skolevalg og uddannelsesniveau, eller uddannelse kan forklare en umiddelbar sammenhæng mellem disponibel indkomst og skolevalg. Derudover er det ganske sjældent muligt at inddrage alle relevante forhold i kvantitative analyser, da der ofte ikke forefindes oplysninger herom. Der vil således kunne være udeladte variable, der kan påvirke en umiddelbar direkte sammenhæng mellem to variable. For at imødegå disse problemstillinger foretages i kapitel 4 en regressionsanalyse over sammenhængene. Gennem regressionsanalyser er det muligt at inddrage en lang række variable i den enkelte analyse samtidig og dermed kontrollere for påvirkninger i forhold til skolevalg fra en mængde forskellige bagvedliggende variable. Gennem regressionsanalyserne er det muligt at holde hver enkelt af de øvrige faktorer konstante og undersøge en variabels specifikke sammenhæng med skolevalg. Altså i dette tilfælde fx forældreuddannelsens individuelle sammenhæng med børnenes sandsynlighed for at gå på en offentlig eller

privat grundskole uanset forældrenes disponible indkomst, elevens køn, elevens etnicitet eller andre af de faktorer, vi inddrager i undersøgelsen. Hovedvægten og afrapporteringen tager udgangspunkt i de ovennævnte modeller.

Da den afhængige variabel i denne undersøgelse er binær og kun har to mulige udfald (offentlig grundskole eller privat grundskole), anvendes en logistisk regressionsanalyse. I tabellerne med resultater over de logistiske regressionsanalyser vises både den estimerede effekt og den marginale effekt på sandsynligheden for at være indskrevet på en privat grundskole i forhold til en offentlig grundskole.

Ses på den estimerede effekt, er det her af betydning, om værdien på estimatet er positiv eller negativ. En positiv værdi betyder, at elever med det pågældende karakteristikum har en større sandsynlighed for at være indskrevet på en privatskole relativt til personer med det karakteristika, der sammenlignes med. Det vil sige, hvis estimatet er positivt for piger, betyder det, at piger har en større sandsynlighed for at være indskrevet på en privat grundskole sammenlignet med drenge. Er estimatet negativt, har drenge en større sandsynlighed for at være indskrevet på en privat grundskole sammenlignet med piger.

Når der i de følgende kapitler tolkes på resultaterne af regressionsanalyserne, vil vi for de variable, som er mest relevante for undersøgelsen, præsentere den marginale effekt på sandsynligheden for at gå på en privatskole i selve teksten.

I kapitel 5 foretages en række beskrivende analyser og regressionsanalyser udelukkende for elever bosat i København eller på Frederiksberg. Dette skyldes, at mønstret med hensyn til skolevalg er anderledes i København og på Frederiksberg sammenholdt med resten af landet.

3 Beskrivende analyser for hele landet over indskrivning på en offentlig eller privat grundskole

I det følgende kapitel fremlægges en række beskrivende analyser af elever på henholdsvis offentlige grundskoler og privatskoler. Indledningsvis ses på karakteristika ved eleverne såsom køn, alder, familieforhold og etnicitet. Herefter ses på forældrekarakteristika i relation til uddannelse, indkomst og beskæftigelse. Sluttelig i kapitlet belyses elevernes medicinforbrug i relation til skoletilknytning.

3.1 Baggrundskarakteristika for eleverne

Det fremgår af tabel 3.1, at ca. 86% af de danske skoleelever fra 0. til 10. klasse gik i en offentlig grundskole i skoleåret 2009/2010. Cirka 14% gik på en privatskole. Sandsynligheden for at være på en privatskole stiger, når eleverne når 7. klassetrin. Sandsynligheden for at gå på en privatskole er således lidt over 2 procentpoint højere for 7.-9. klasse sammenlignet med 0.-6. klasse. Sandsynligheden er dog højest for elever i 10. klasse, hvor ca. 19% er på en privatskole. Forskellene er statistisk signifikante.

Tabel 3.1 Andel elever på henholdsvis offentlige og private grundskoler alt efter baggrundskarakteristika. Procent og antal

	Offentlig grundskole	Privat grundskole	I alt	Antal
Alle	85,93	14,07	100	659.710
<i>Klassetrin</i>				
0.-3. klasse	86,99	13,01	100	257.096
4.-6. klasse	86,57	13,43	100	197.751
7.-9. klasse	84,21	15,79	100	189.729
10. klasse	80,94	19,06	100	15.134
<i>Køn</i>				
Piger	85,46	14,54	100	325.770
Drenge	86,38	13,62	100	333.940
<i>Familieforhold</i>				
Bor med begge biologiske forældre	85,18	14,82	100	452.360
Bor med biologisk forælder + ny partner	88,38	11,62	100	69.227
Bor med enlig biologisk forælder	87,11	12,89	100	131.972
Bor ikke med biologisk forælder	87,66	12,34	100	6.151
<i>Antal søskende</i>				
Enebarn	84,40	15,60	100	99.449
1 søskende	86,22	13,78	100	329.400
2-3 søskende	86,15	13,85	100	216.643
Flere søskende	86,40	13,60	100	14.205

Det fremgår ydermere af tabel 3.1, at børn, der bor med begge deres biologiske forældre, har en anelse større sandsynlighed for at gå på en privatskole i forhold til børn, der ikke bor med begge deres biologiske forældre. Enebørn går ligeledes oftere på en privatskole end elever med søskende. Disse forskelle er statistisk signifikante for de nævnte sammenhænge, men det kan dog diskuteres, om forskelle på 2-2,5 procentpoint kan betegnes som særligt store.

Der er relativt stor og signifikant forskel på andelen af elever på en privat grundskole i forhold til en offentlig grundskole mellem de forskellige landsdele. Tabel 3.2 viser andelen af elever på henholdsvis en offentlig og privat grundskole alt efter landsdel. Man skal være opmærksom på, at tallene i tabellen er opgjort ud fra elevernes bopæl og ikke skolens beliggenhed. Det fremgår med tydelighed af tabellen, at langt flere børn går på en privatskole i København/Frederiksberg sammenlignet med resten af landet. Af eleverne fra København og på Frederiksberg går ca. 26% på en privatskole sammenlignet med mellem ca. 10 og 19% i de øvrige landsdele. Bornholm har den næsthøjeste andel med næsten 19% på en privatskole og Fyn den tredjehøjeste med over 17% på en privatskole. De laveste andele ses i Nordjylland og Vestjylland med andele på privatskoler på henholdsvis ca. 10 og 11%.

Tabel 3.2 Andel elever på henholdsvis offentlige og private grundskoler alt efter landsdel og for større byer i Danmark. Procent og antal

	Offentlig grundskole	Privat grundskole	I alt	Antal
Alle	85,93	14,07	100	659.710
<i>Landsdele</i>				
København/Frederiksberg ¹	73,92	26,08	100	48.368
Københavns omegn	87,50	12,50	100	60.654
Nordsjælland	84,92	15,08	100	71.326
Østsjælland	87,96	12,04	100	32.012
Vest- og Sydsjælland	84,14	15,86	100	70.196
Fyn	82,36	17,64	100	56.646
Nordjylland	90,07	9,93	100	69.421
Vestjylland	89,30	10,70	100	54.562
Østjylland	87,33	12,67	100	101.263
Sønderjylland	88,46	11,54	100	90.419
Bornholm	81,17	18,83	100	4.843
<i>Største byer i Danmark</i>				
København	73,61	26,39	100	41.016
Frederiksberg	75,67	24,33	100	7.352
Aarhus	86,10	13,90	100	32.997
Aalborg	88,46	11,54	100	21.287
Odense	83,97	16,03	100	20.806
Esbjerg	91,47	8,53	100	14.067

1) København/Frederiksberg dækker i undersøgelsen også over Dragør og Tårnby Kommuner.

I tabel 3.2 ses ligeledes andelen af elever på de to skoletyper for de største byer i Danmark. København er opsplittet mellem København og Frederiksberg for at kunne se eventuelle forskelle mellem de to. Man kunne foranlediges til at tro, at forskellene de forskellige landsdele imellem og den klart højere andel af elever på privatskoler i København/Frederiksberg skyldes, at denne landsdel som den eneste udelukkende dækker over storby, mens de øvrige landsdele både inkluderer storbyer, provinsbyer samt landdistrikter. Det fremgår imidlertid af tallene for de fem største byer i Danmark, at den store andel af elever på privatskoler hovedsageligt er et københavner- og frederiksbergfænomen relativt til et storbyfænomen. Således svarer andelen af privatskoleelever i de forskellige storbyer i Danmark nogenlunde til de andele, som også ses for deres pågældende landsdel, om end de kan variere et par procentpoint fra eller til. Men i ingen af de øvrige storbyer kommer andelen af elever på privatskoler op i nærheden af andelen i København og på Frederiksberg. Andelen af elever på en privatskole er ca. 2 procentpoint højere i København end på Frederiksberg.

Tabel 3.3 viser i modsætning til tabel 3.2 andelen af henholdsvis offentlige og private grundskoler i de forskellige landsdele og de største byer ud fra skolernes placering og ikke elevernes bopæl. Mens ca. 48% af skolerne i København og på Frederiksberg er privatskoler, gælder dette for mellem 20 og 30% af skolerne i resten af landet. Ses der udelukkende på andelen af privatskoler kontra offentlige skoler i de største byer i Danmark, er det også her tydeligt, at København og Frederiksberg skiller sig ud i forhold til de øvrige storbyer i Danmark i relation til andelen af privatskoler.

Tabel 3.3 Andel offentlige og private grundskoler alt efter landsdel og for større byer i Danmark. Procent og antal

	Offentlig grundskole	Privat grundskole	I alt	Antal
Alle	75,56	24,44	100	2009
<i>Landsdele</i>				
København/Frederiksberg	52,42	47,58	100	124
Københavns omegn	78,91	21,09	100	147
Nordsjælland	78,87	21,13	100	142
Østsjælland	77,50	22,50	100	80
Vest- og Sydsjælland	74,68	25,32	100	233
Fyn	71,94	28,06	100	196
Nordjylland	79,85	20,15	100	268
Vestjylland	75,71	24,29	100	210
Østjylland	80,00	20,00	100	270
Sønderjylland	76,80	23,20	100	319
Bornholm	70,00	30,00	100	20
<i>Største byer i Danmark</i>				
København	51,38	48,62	100	109
Frederiksberg	60,00	40,00	100	15
Aarhus	75,76	24,24	100	66
Aalborg	76,92	23,08	100	65
Odense	71,15	28,85	100	52
Esbjerg	81,58	18,42	100	38

3.2 Etnicitet

Der er gennemsnitligt set ikke så store forskelle på elevsammensætningen i forhold til indvandringsstatus mellem offentlige grundskoler og private grundskoler, jf. tabel 3.3. Andelen af etniske danskere er lige stor på de to skoletyper. Andelen af efterkommere efter indvandre- re er dog lidt større, mens andelen af indvandrelever er lidt mindre på de private grundsko- ler sammenlignet med de offentlige grundskoler. Selvom der er tale om meget små forskelle, er de statistisk signifikante. Opdelingen efter indvandringsstatus følger Danmarks Statistiks definition. Her betegnes elever, hvor minimum den ene forælder er dansk statsborger og født i Danmark, som etnisk danskere. Elever betegnes som efterkommere, hvis de er født i Dan- mark af forældre, hvoraf ingen er dansk statsborger født i Danmark, og som indvandre- re, hvis de er født i udlandet af forældre, der begge (eller den ene, hvis der ikke findes oplysning- er om den anden) er udenlandske statsborgere eller født i udlandet.

Tabel 3.4 Indvandringsstatus og skoletype. Procent og antal

	Offentlig grundskole	Privat grundskole
Etniske danskere	89,76	89,66
Efterkommere	7,58	8,04
Indvandrere	2,66	2,30
I alt	100	100
Antal	566.867	92.843

I tabel 3.4 ses, hvordan elever med forskellig indvandringsstatus og etnisk herkomst fordeler sig på henholdsvis offentlige og private grundskoler. Nogenlunde lige store andele af etniske danskere og af efterkommere går på en privat grundskole. Andelen af indvandrere, der går på en privat grundskole, er imidlertid lavere sammenlignet med etniske danskere og efterkommere.

Tabel 3.5 viser andelen i offentlige grundskoler og på private grundskoler alt efter etnisk herkomst inden for de forskellige kontinenter. Europa er opdelt på Danmark, Norden, EU-lande og øvrige Europa. Elever med baggrund i et andet EU-land, Nordamerika og Australien har signifikant større sandsynlighed for at være indskrevet på en privatskole end elever med en anden baggrund. Ved en opdeling på vestlige lande og ikke-vestlige lande ses det med tydelighed, at børn med forældre fra vestlige lande har en større sandsynlighed for at gå på en privatskole i forhold til etnisk danske børn. Børn med forældre fra ikke-vestlige lande har en mindre sandsynlighed for at gå på en privatskole i forhold til etnisk danske børn, om end forskellen er ganske lille.

Tabel 3.5 Andel elever på henholdsvis offentlige og private grundskoler alt efter indvandringsstatus og etnisk herkomst. Procent og antal

	Offentlig grundskole	Privat grundskole	I alt	Antal
Alle	85,93	14,07	100	659.710
<i>Indvandringsstatus</i>				
Etniske danskere	85,94	14,06	100	592.060
Efterkommere	85,19	14,81	100	50.442
Indvandrere	87,61	12,39	100	17.208
<i>Etnisk herkomst</i>				
Danmark	85,94	14,06	100	592.060
Norden	84,43	15,57	100	1.914
EU-land ¹	64,11	35,89	100	3.229
Øvrige Europa	90,61	9,39	100	8.495
Nordamerika	56,15	43,85	100	317
Mellem- og Sydamerika	80,07	19,93	100	552
Afrika	85,50	14,50	100	9.078
Asien	85,75	14,25	100	30.615
Australien ²	65,38	34,62	100	52
Statsløse	92,06	7,94	100	126
Uoplyst	86,19	13,81	100	3.272
Danmark	85,94	14,06	100	592.060
Vestligt land	75,02	24,98	100	8.286
Ikke-vestligt land ³	87,31	12,69	100	59.366

¹ EU-lande pr. 1. januar 2012.

² Inkluderer Australien, New Zealand og det øvrige Oceanien.

³ Ved vestlige lande forstås: EU-lande, Island, Norge, Andorra, Liechtenstein, Monaco, San Marino, Schweiz, Vatikanstaten, USA, Canada, Australien, New Zealand og Japan.

Andelen af elever på en privat grundskole relativt til en offentlig grundskole for elever fra de ti største indvandringslande¹ svarer for de fleste indvandringslandes vedkommende nogenlunde til andelen for hele elevpopulationen generelt, jf. tabel 3.6. Der skelnes i tabellen ikke mellem efterkommere og indvandrere. Elever med baggrund i Afghanistan, Bosnien-Hercegovina og Eksjugoslavien er dog sjældent indskrevet på en privatskole. For elever med afghansk afstamning kan dette skyldes, at ca. 64% af de næsten 3.000 elever er indvandrere, og kun ca. 36% er efterkommere. Indvandrere går således sjældnere på en privatskole end efterkommere. Srilankanere går oftere på privatskole.

¹ Kilde: Danmarks Statistik 2012. Baseret på udregninger foretaget på statistikbanken.dk medtagende indvandrere og efterkommere i alderen 5-20 år 1. kvartal af 2010.

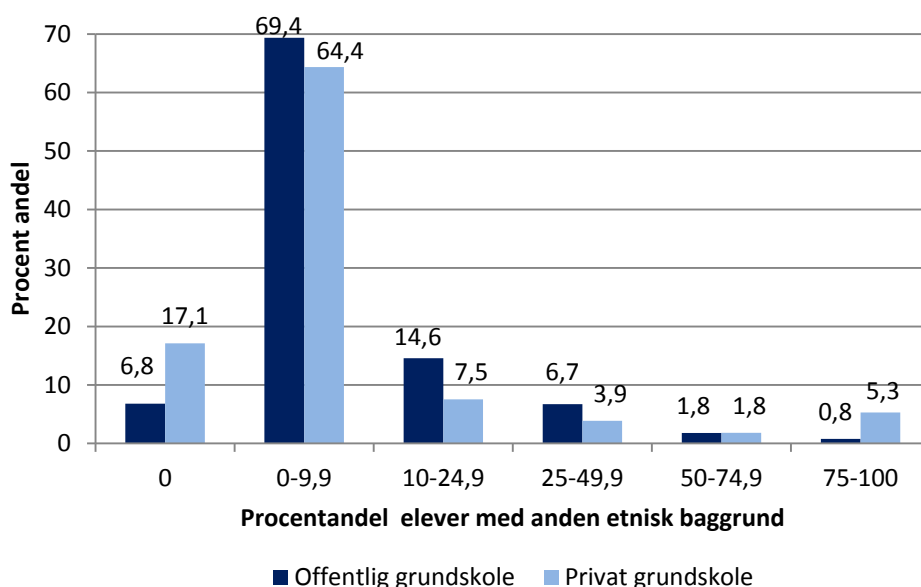
Tabel 3.6 Andel elever på henholdsvis offentlige og private grundskoler for de ti indvandringslande, hvorfra flest elever kommer. Procent og antal

	Offentlig grundskole	Privat grundskole	I alt	Antal
Alle	85,93	14,07	100	659.710
<i>Største indvandringslande</i>				
Tyrkiet	88,56	11,44	100	10.643
Irak	87,14	12,86	100	6.405
Libanon	85,79	14,21	100	6.191
Somalia	87,34	12,66	100	4.346
Pakistan	87,36	12,64	100	3.085
Bosnien-Hercegovina	96,11	3,89	100	2.953
Afghanistan	97,25	2,75	100	2.911
Eksjugoslavien	95,90	4,10	100	2.904
Vietnam	84,22	15,78	100	2.560
Sri Lanka	79,11	20,89	100	2.298

3.3 Andel elever på skolen med anden etnisk baggrund

Der er en vis forskel på, hvor stor en procentandel af eleverne på de enkelte skoler der har en anden etnisk baggrund end dansk mellem de offentlige grundskoler og private grundskoler. Det fremgår af figur 3.1, at fordelingerne er noget mere polære på de private grundskoler sammenlignet med de offentlige grundskoler. Således er der fx ca. 7% af de offentlige grundskoler, hvor alle eleverne har en dansk baggrund. Det samme gør sig til gældende for 17% af de private grundskoler. Procentandelene dækker over henholdsvis 103 og 84 skoler. Til gengæld har lidt over 5% af privatskolerne over 75% elever med en anden etnisk baggrund end dansk, mens dette gælder for under 1% af de offentlige grundskoler. Procentandelene dækker her over henholdsvis 26 og 12 skoler.

Figur 3.1 Fordeling af procentandel elever med anden etnisk baggrund end dansk på offentlige og private grundskoler

Da de offentlige grundskoler, som påvist i tabel 2.1, imidlertid gennemsnitligt set er noget større end de private grundskoler, viser tabel 3.7 eleverne fordelt efter skoletype og andelen af elever med anden etnisk baggrund end dansk. Man kan i tabellen se, at de skoler med enten ingen eller mange elever med anden etnisk baggrund end dansk er mindre end den gennemsnitlige skole. Der er fx 7,73% af privatskoleeleverne, som går på en skole, hvor der ikke er nogen elever med anden etnisk herkomst end dansk. Der var imidlertid 17,1% af privatskolerne, som ikke havde nogle elever med anden etnisk herkomst end dansk, jf. figur 3.1.

Tabel 3.7 Procentandel elever på skoler med forskellige andele af elever med anden etnisk baggrund end dansk fordelt efter skoletype. Procent og antal

	0%	0-9,9%	10-24,9%	25-49,9%	50-74,9%	75-100%	I alt	Antal
Alle	2,93	68,05	18,28	7,98	1,52	1,24	100	659.710
Offentlig grundskole	2,15	67,49	19,53	8,50	1,65	0,68	100	566.867
Privat grundskole	7,73	71,47	10,68	4,79	0,73	4,61	100	92.843

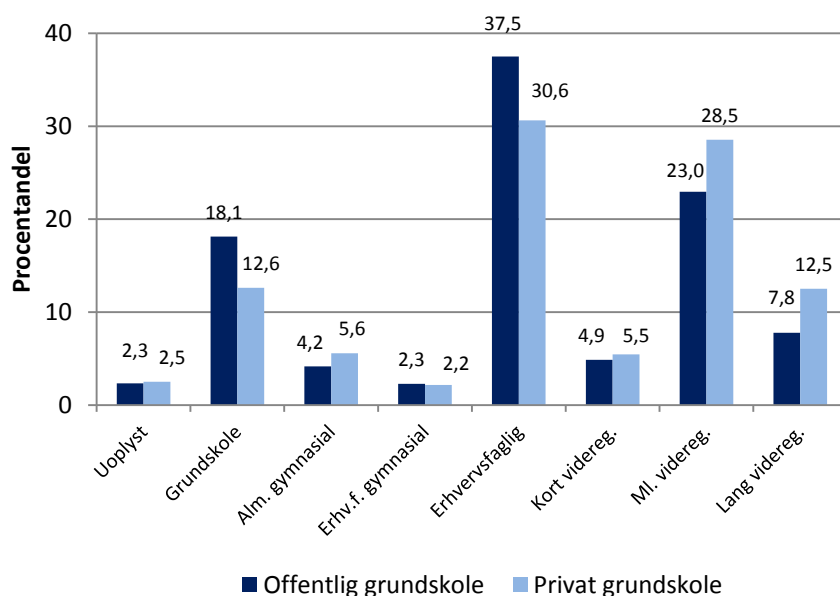
3.4 Forældrekarakteristika

I det følgende afsnit ses på andelen af elever på henholdsvis privatskoler og offentlige grundskoler alt efter forældrekarakteristika. Der ses på fordelingen i forhold til uddannelse, indkomst og beskæftigelse.

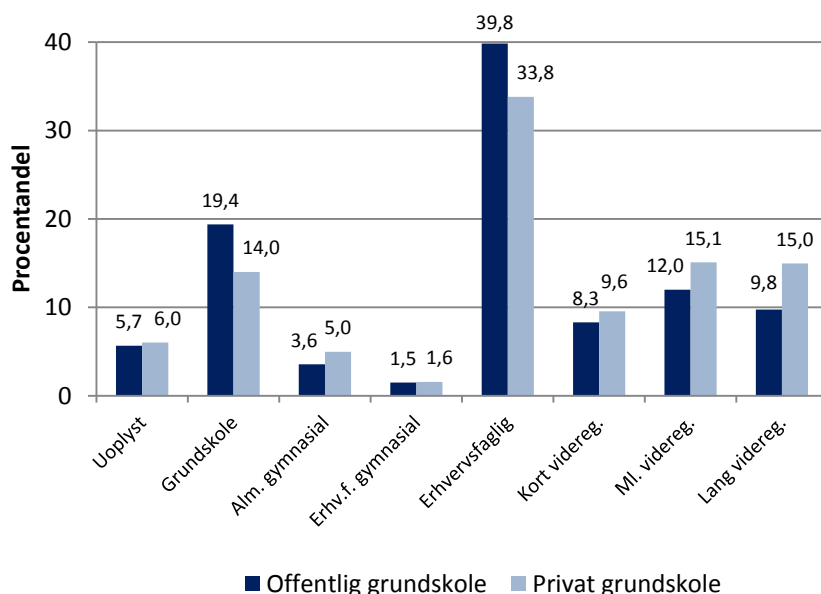
Forældrenes uddannelsesniveau

Mødre og fædre til elever på privatskoler har gennemsnitligt set et højere uddannelsesniveau end mødre og fædre til elever på offentlige grundskoler. Forskellen er statistisk signifikant. Det fremgår fx af figur 3.2, at 12,6% af mødre til privatskoleelever har grundskole som deres højeste fuldførte uddannelse, mens 12,5% har en lang videregående uddannelse. Blandt elever på offentlige grundskoler er de tilsvarende tal 18,1% og 7,8%. Et lignende billede gør sig gældende for fædrenes uddannelsesniveauer, jf. figur 3.3. 14,0% af privatskoleeleverne har en far, hvis højeste uddannelsesniveau er grundskole, mens dette gør sig gældende for 19,4% af eleverne på de offentlige grundskoler. Til gengæld har 15% af privatskoleelevernes fædre en lang videregående uddannelse, mens dette gælder for 9,8% af eleverne på de offentlige grundskoler.

Figur 3.2 Fordeling af elever på offentlige og private grundskoler alt efter moderens højeste fuldførte uddannelse

Figur 3.3 Fordeling af elever på offentlige og private grundskoler alt efter faderens højeste fuldførte uddannelse

Lægges tallene for forældre med videregående uddannelser sammen, har 46,5% af privatskoleelevernes mødre en videregående uddannelse. Dette er 10,8 procentpoint mere end de 35,7% af elever på offentlige grundskoler, hvis mødre har en videregående uddannelse. For fædrene er forskellen på 8,6 procentpoint med andele på henholdsvis 39,7% og 30,1% for privatskoleelevernes og de offentlige skoleelevers fædre.

Forældrenes disponible indkomst

Som det gjorde sig gældende for uddannelse, har forældre til privatskoleelever også en statistisk signifikant gennemsnitlig højere disponibel indkomst i forhold til forældre til offentlige grundskoleelever. Tabel 3.8 viser den gennemsnitlige indkomst for mødre og fædre til henholdsvis privatskoleelever og elever på offentlige grundskoler. Forældre, for hvem der ikke findes indkomstoplysninger, er ikke medtaget i tabellen. Tallene dækker over indkomstforskelle på henholdsvis ca. 3,6% for mødre og 11,7% for fædrene.

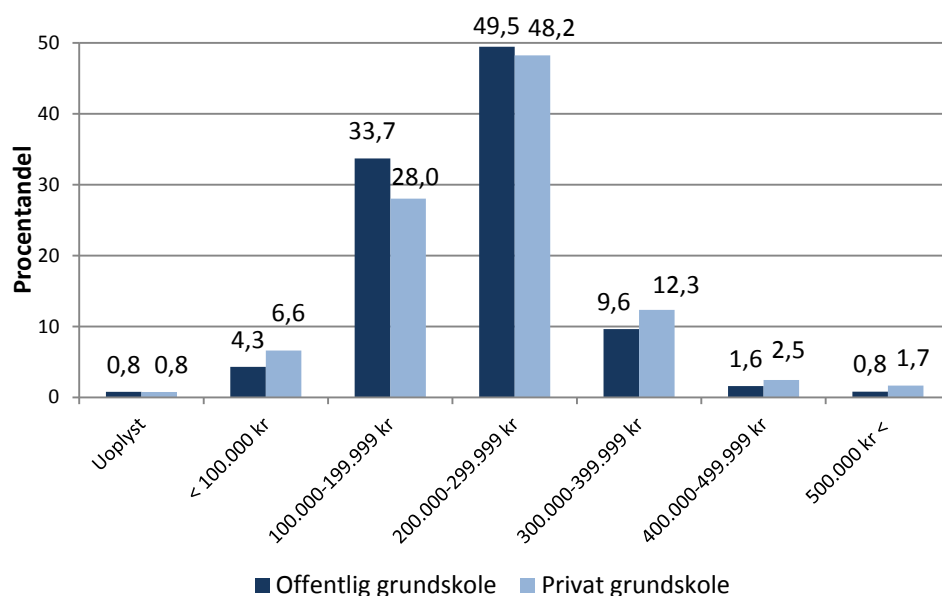
Tabel 3.8 Gennemsnitlig disponibel indkomst for mødre og fædre til elever på henholdsvis offentlige og private grundskoler. Kroner

	Offentlig grundskole	Privat grundskole	Alle
Mødre	223.323	231.808	224.517
Fædre	244.547	273.095	248.560

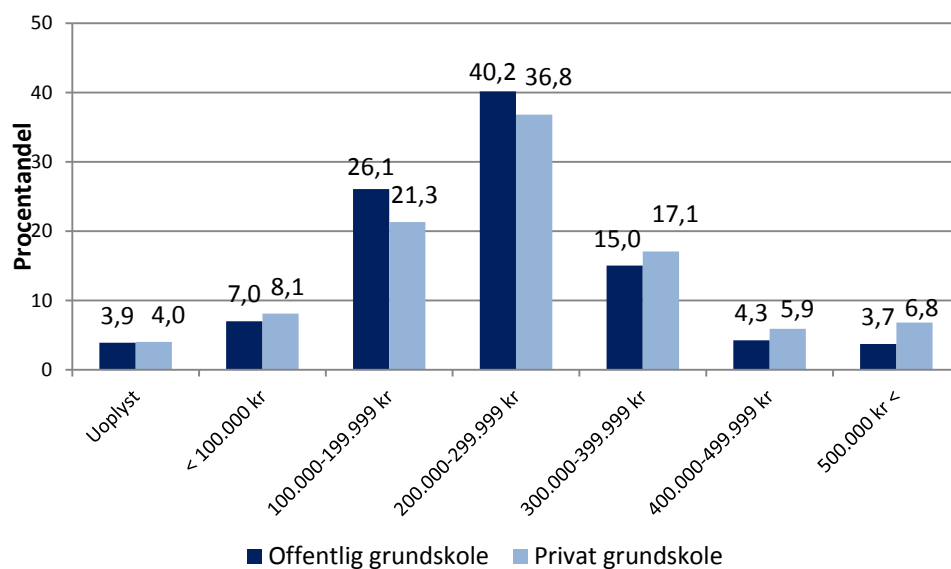
Ses ikke blot på gennemsnit, men opdeles på forskellige indkomstgrupper, kan man imidlertid i figur 3.4 og figur 3.5 se, at fordelingerne i forhold til forældreindkomst er en anelse mere polære på privatskolerne end de offentlige skoler. Der er fx 1,7% af mødre og 6,8% af fædre til privatskoleelever, der har en disponibel indkomst på over 500.000 kr. om året. Dette gælder til sammenligning for 0,8 og 3,7% af mødre og fædre til elever på de offentlige grund-

skoler. Men der er samtidig 6,6% af mødre og 8,1% af fædre til privatskoleelever, der har under 100.000 kr. i disponibel indkomst om året til sammenligning med 4,3% af mødre og 7% af fædre til elever på offentlige grundskoler. Det må dog påpeges, at de procentmæssige forskelle må beskrives som værende relativt små.

Figur 3.4 Fordeling af elever på offentlige og private grundskoler alt efter *moderens* disponible indkomst

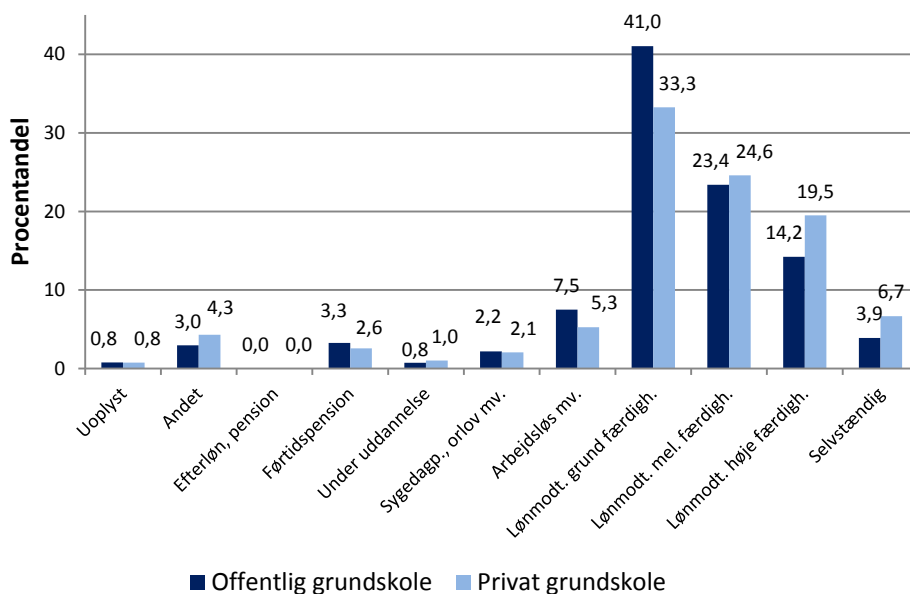
Figur 3.5 Fordeling af elever på offentlige og private grundskoler alt efter *faderens* disponible indkomst

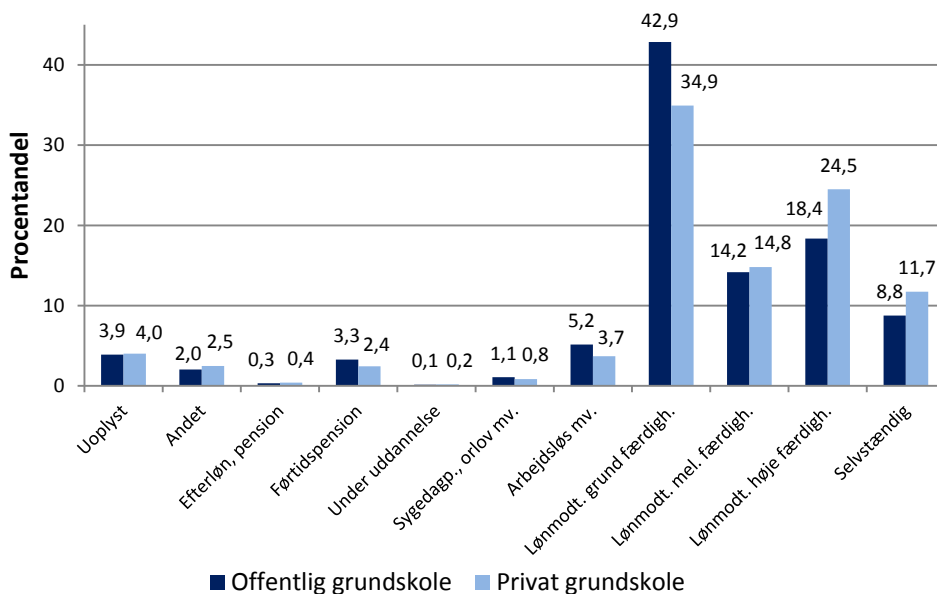
Forældrenes beskæftigelsesmæssige situation

Det fremgår af figur 3.6 og figur 3.7, at både mødre og fædre til elever på private grundskoler gennemsnitligt set oftere er selvstændige eller lønmodtagere med færdigheder på høj- eller mellemniveau sammenlignet med forældre til elever på offentlige grundskoler. Således befinder 50,8% af mødrene og 51% af fædrene til privatskoleelever sig inden for disse stillingskategorier mod 41,5% af mødrene og 41,4% af fædrene til elever på offentlige grundskoler. Forældre til elever på offentlige grundskoler er ligeledes lidt oftere på førtidspension eller arbejdsløse.

Figur 3.6 Fordeling af elever på offentlige og private grundskoler alt efter *moderens* beskæftigelsesmæssige situation

Figur 3.7 Fordeling af elever på offentlige og private grundskoler alt efter faderens beskæftigelsesmæssige situation

3.5 Medicinindkøb og lægebesøg

I tabel 3.9 ses på, hvor stor en andel af eleverne på henholdsvis offentlige og private grundskoler der har modtaget specifikke former for medicin mellem januar 2009 og juli 2010. Det er valgt også at medtage medicinforbrug i halvåret op til skoleåret 2009/2010, da en bestemt diagnose og et medicinforbrug på dette tidspunkt kan have haft indflydelse på skolevalget ved næste skoleårs begyndelse.

I alt 1,99% af eleverne har modtaget minimum en af de forskellige former for medicin, som er medtaget i denne analyse. Der er flere elever på offentlige grundskoler end på private skoler, der har modtaget medicin. En større andel af eleverne på offentlige grundskoler har modtaget antiepileptika, antipsykotiske midler, angstdæmpende midler eller psykostimulanti, som fx bruges ved ADHD, sammenlignet med elever på private grundskoler. Der er til gengæld en større andel af eleverne på de private grundskoler, der har modtaget antidepressive midler, sammenlignet med elever på de offentlige grundskoler. Forskellene er signifikante, men må betegnes som relativt små.

Tabel 3.9 Andel elever på henholdsvis offentlige og private grundskoler, der har modtaget forskellige former for medicin. Procent og antal

	Offentlig grundskole		Privat grundskole		Alle	
	Pct.	Antal	Pct.	Antal	Pct.	Antal
Har modtaget en af medicintyperne	2,06	11.691	1,58***	1.468	1,99	13.159
Antiepileptika	0,32	1.788	0,27*	255	0,31	2.043
Antipsykotiske midler	0,18	1.031	0,14**	133	0,18	1.164
Angstdæmpende midler	0,14	775	0,11*	102	0,13	877
Sovemidler og beroligende midler	0,10	553	0,09	80	0,10	633
Antidepressive midler	0,33	1.881	0,38*	352	0,34	2.233
Psykostimulantia, midler for fx ADHD	1,30	7.364	0,83***	769	1,23	8.133

* Signifikant på 5% niveau. ** Signifikant på 1% niveau. *** Signifikant på 0,1% niveau.

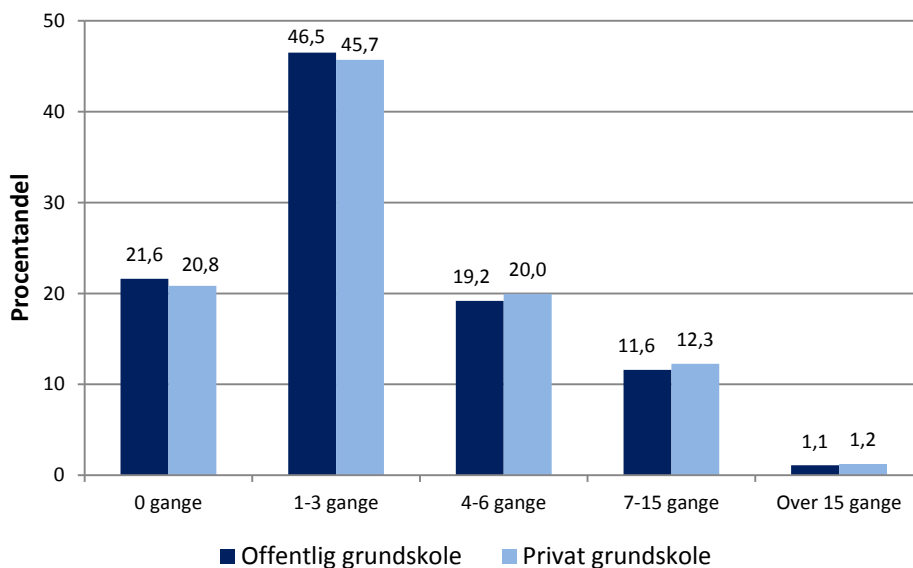
Af tabel 3.10 kan det ses, at over 78% af alle skoleelever har været hos en alment praktiserende læge i 2009. Der ses udelukkende på besøg i 2009, da vi ikke har oplysninger om den specifikke dato for besøget. Derfor er det valgt ikke at tage oplysninger for 2010 med, da besøget vil kunne være foretaget inden for skoleåret 2010/2011, som ligger efter det i denne undersøgelse undersøgte skoleår. Lidt flere elever på privatskoler har været hos en alment praktiserende læge og hos en speciallæge sammenlignet med elever på offentlige grundskoler. Forskellene er dog små, om end statistisk signifikante.

Tabel 3.10 Andel elever på henholdsvis offentlige og private grundskoler, der har været hos alment praktiserende læge og hos speciallæge i 2009. Procent og antal

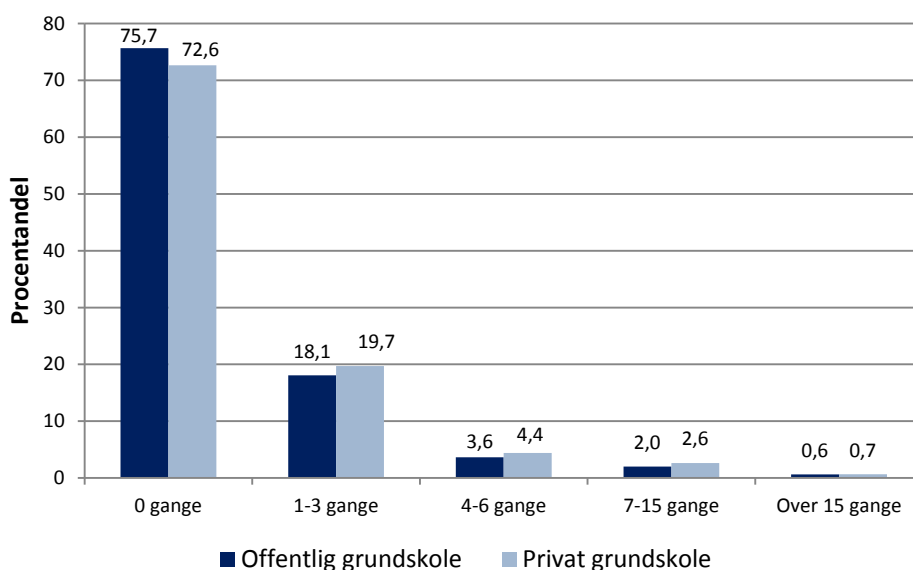
	Offentlig grundskole	Privat grundskole	Alle
Alment praktiserende læge	78,38	79,16	78,49
Speciallæge	24,32	27,36	24,75

Som det kan ses i figur 3.8 og figur 3.9, er der ikke blot en større andel af eleverne på privatskoler, som har været hos en alment praktiserende læge og en speciallæge i løbet af 2009, eleverne har også været en anelse oftere til læge sammenlignet med elever på offentlige grundskoler. Forskellene er relativt små, men statistisk signifikante i begge tilfælde.

Figur 3.8 Fordeling af elever på offentlige og private grundskoler alt efter antal besøg hos en *alment praktiserende læge* i 2009

Figur 3.9 Fordeling af elever på offentlige og private grundskoler alt efter antal besøg hos en *speciallæge* i 2009

Der er i dette kapitel vist forskellige beskrivende analyser over sammenhængen mellem skoletype og forskellige forældre- og elevkarakteristika. Analyserne har påvist visse sammenhænge mellem skolevalg og forældre- og elevkarakteristika. I det følgende kapitel foretages en regressionsanalyse i en nærmere beskrivelse af sammenhængene.

4 Regressionsanalyse for hele landet over indskrivning på en offentlig eller privat grundskole

I dette kapitel foretages en logistisk regressionsanalyse over sandsynligheden for at gå på en privatskole relativt til en offentlig skole.

Tabel 4.1 viser resultaterne af regressionsanalysen. Man kan se af estimaterne for de forskellige klassetrin, at eleverne har en større sandsynlighed for at gå på en privatskole, des højere klassetrin de er på.² Resultaterne viser dog også, at der ikke synes at være en direkte lineær sammenhæng. Elever mellem 1. og 5. klasse har mellem 0,6 og 1,5 procentpoint større sandsynlighed for at gå på en privatskole i forhold til elever i 0. klasse. Elever i 6. klasse har ca. 2 procentpoint større sandsynlighed, mens elever i 7.-9. klasse har omkring 4 procentpoint større sandsynlighed. Den største forskel ses i gruppen af elever, der går i 10. klasse. De har 11 procentpoint større sandsynlighed for at gå på en privatskole sammenlignet med elever i 0. klasse. Piger går noget oftere på en privatskole sammenlignet med drenge, om end den marginale forskel i sandsynligheden kun er 0,7 procentpoint højere.

Derudover falder sandsynligheden for at gå på privatskole, jo flere søskende man har. For hvert søskende falder sandsynligheden med 0,8 procentpoint. Børn, der bor med begge deres biologiske forældre, har mellem ca. 1,4-2 procentpoint større sandsynlighed for at gå på en privatskole sammenlignet med børn, der bor med en biologisk forælder og dennes nye samlever eller med en enlig forælder. Børn, som ikke bor med nogen af deres biologiske forældre, har ca. 1,7 procentpoint mindre sandsynlighed for at gå på en privatskole. Elever med bopæl i Hovedstaden har mellem 8 og 13 procentpoint større sandsynlighed for at gå på en privatskole sammenlignet med elever i resten af Danmark. Den mindste sandsynlighed findes i Jylland.

Efterkommere efter indvandrere har en 2,7 procentpoint større marginal sandsynlighed for at gå på en privatskole sammenlignet med etniske danskere. Derimod har indvandrere 5,7 procentpoint mindre sandsynlighed for at gå på en privatskole sammenlignet med etniske danskere.

Der synes at være en positiv sammenhæng mellem den uddannelse, elevens mor og far har, og sandsynligheden for, at eleven går på en privatskole, om end den ikke er helt entydig. Sammenlignet med fædre og mødre, hvis højeste uddannelse er folkeskolen, har elever, hvis forældre har en uddannelse ud over folkeskoleniveau, en større sandsynlighed for at gå på privatskole. Sandsynligheden er størst blandt de elever, hvis far eller mors længste uddannelse er en almindelig gymnasial uddannelse eller en mellemlang eller lang videregående uddannelse. Afhængig af, om det faderen eller moderens uddannelse, ligger sandsynligheden mellem 5,6-6,3 procentpoint (moderen) og 3,9-4,6 procentpoint (faderen), hvilket stemmer fint overens med resultaterne i figur 3.2 og figur 3.3. Ser vi på den disponible indkomst, er

² Det skal nævnes, at alder også har været inkluderet i en tidligere model, men at variabelen er taget ud, fordi den korrelerer stærkt med det klassetrin, den enkelte elev går på.

referencekategorien, hvis moderen og faderen har en indkomst på mellem 100.000 og 299.999 kr. Hvis den disponible indkomst er mindre end dette, er sandsynligheden mellem 2,7 (faderen) og 4,4 (moderen) procentpoint højere, for at eleven går på en privat skole. Tilsvarende er sandsynligheden større, hvis faderen eller moderen har en disponibel indkomst på 300.000-399.999 kr. og synes at være stigende til 3,5 og 4,5 procentpoint, hvis henholdsvis moderen eller faderen har en disponibel indkomst på 500.000 kr. eller derover. Den øgede sandsynlighed blandt børn med forældre, der har den laveste disponible indkomst, er ikke, hvad man umiddelbart ville forvente, hvorfor vi har prøvet at grave lidt dybere i tallene for at se, hvad der kan ligge bag. En oplagt hypotese kunne være, at fordi vi ser på moderen og faderens disponible indkomst enkeltvis, så kan de estimerede effekter af, at moderen har en lav disponibel indkomst, være betinget af, at faderen har en høj indkomst. Dette har vi testet i en række analyser, hvor vi for de elever, hvor forældrene bor sammen, har summeret deres disponible indkomst på forskellig vis. Dette ændrer ikke resultatet. En anden hypotese kunne være, at sammenhængen udelukkende skyldes etnicitet, idet indvandrermodre hyppigere er hjemmegående – og at det er deres børn (efterkommere), som går på en privatskole. Det kan en analyse dog ikke bekræfte.

Tabel 4.1 Logistisk regressionsanalyse over sandsynlighed for at gå på henholdsvis en privat grundskole relativt til en offentlig grundskole alt efter elev- og forældrekarakteristika samt elevens helbred

	Parameter- estimat	Standardfejl	Estimeret marginal ef- fekt	Standardfejl
Konstantled	0,0915*	0,0396		
<i>Klassetrin</i>				
0. klasse	Reference- kategori	-		-
1. klasse	0,0721***	0,0174	0,00809***	0,00195
2. klasse	0,0533**	0,0174	0,00598**	0,00195
3. klasse	0,0637***	0,0173	0,00715***	0,00195
4. klasse	0,0985***	0,0173	0,0111***	0,00195
5. klasse	0,137***	0,0173	0,0153***	0,00194
6. klasse	0,192***	0,0171	0,0215***	0,00192
7. klasse	0,380***	0,0168	0,0426***	0,00188
8. klasse	0,429***	0,0167	0,0481***	0,00188
9. klasse	0,411***	0,0173	0,0461***	0,00194
10. klasse	0,992***	0,0250	0,111***	0,00281
<i>Sociodemografiske forhold</i>				
Køn (pige)	0,0642***	0,00739	0,00720***	0,00083
Antal søskende	-0,0735***	0,00444	0,00826***	0,00050
Bor med begge biologiske forældre	Reference- kategori	-	-	-
Bor med biologisk forælder + ny partner	-0,180***	0,0135	-0,0202***	0,00152
Bor med enlig biologisk forælder	-0,127***	0,0104	-0,0143***	0,00117
Bor ikke med biologisk forælder	-0,153***	0,0427	-0,0172***	0,00479
<i>Bopæl</i>				
København/Frederiksberg	Reference- kategori	-	-	-
Sjælland/Bornholm	-0,875***	0,0136	-0,0982***	0,00152
Fyn	-0,708***	0,0169	-0,0795***	0,00189
Jylland	-1,145***	0,0138	-0,129***	0,00154
<i>Etnicitet</i>				
Etnisk dansker	Reference- kategori	-	-	-
Efterkommer	0,505***	0,0563	0,0567***	0,00632
Indvandrer	-0,238***	0,0286	-0,0267***	0,00321
<i>Forældre sociodemografiske forhold</i>				
Moderen folkeskole	Reference- kategori	-	-	-
Moderen almindelig gymnasial uddannelse	0,501***	0,0195	0,0562***	0,00219
Moderen erhvervsgymnasial uddannelse	0,269***	0,0270	0,0302***	0,00303
Moderen erhvervsfaglig uddannelse	0,175***	0,0126	0,0196***	0,00142
Moderen kort videregående uddannelse	0,388***	0,0194	0,0435***	0,00217
Moderen mellemlang videregående uddannelse	0,495***	0,0135	0,0556***	0,00151
Moderen lang videregående uddannelse	0,561***	0,0178	0,0630***	0,00200
Moderens uddannelse uoplyst	0,395***	0,0338	0,0443***	0,00379
Faderen folkeskole	Reference- kategori	-	-	-

	Parameter- estimat	Standardfejl	Estimeret marginal ef- fekt	Standardfejl
Faderen almindelig gymnasial uddannelse	0,410***	0,0201	0,0461***	0,00226
Faderen erhvervs-gymnasial uddannelse	0,251***	0,0309	0,0282***	0,00347
Faderen erhvervsfaglig uddannelse	0,125***	0,0117	0,0140***	0,00131
Faderen kort videregående uddannelse	0,330***	0,0158	0,0370***	0,00177
Faderen mellemlang videregående uddannelse	0,316***	0,0146	0,0355***	0,00164
Faderen lang videregående uddannelse	0,348***	0,0162	0,0391***	0,00181
Faderens uddannelse uoplyst	0,329***	0,0304	0,0369***	0,00341
Moderens disponible indkomst 0-99.990 kr.	0,394***	0,0164	0,0443***	0,00184
Moderens disponible indkomst 100.000-299.999 kr.	Reference- kategori	-	-	-
Moderens disponible indkomst 300.000-399.999 kr.	0,0452***	0,0123	0,00507***	0,00138
Moderens disponible indkomst 400.000-499.999 kr.	0,0641*	0,0256	0,00719*	0,00287
Moderens disponible indkomst ≥500.000 kr.	0,309***	0,0318	0,0347***	0,00357
Moderens indkomst uoplyst	-0,0226	0,0537	-0,00254	0,00603
Faderens disponible indkomst 0-99.990 kr.	0,236***	0,0142	0,0265***	0,00160
Faderens disponible indkomst 100.000-299.999 kr.	Reference- kategori	-	-	-
Faderens disponible indkomst 300.000-399.999 kr.	0,0744***	0,0107	0,00835***	0,00120
Faderens disponible indkomst 400.000-499.999 kr.	0,193***	0,0169	0,0217***	0,00190
Faderens disponible indkomst ≥500.000kr.	0,400***	0,0166	0,0449***	0,00187
Faderens indkomst uoplyst	0,0526	0,0343	0,00591	0,00385
<i>Medicin</i>				
Antiepileptika	-0,0972	0,0718	-0,0109	0,00806
Antipsykotiske midler	-0,221*	0,0975	-0,0248*	0,0109
Angstdæmpende midler	-0,204	0,112	-0,0229	0,0126
Sovemidler og beroligende midler	-0,0300	0,125	-0,00337	0,0140
Antidepressive midler	0,0254	0,0618	0,00285	0,00694
Psykostimulantia, midler for fx ADHD	-0,342***	0,0453	-0,0384***	0,00509
<i>Antal lægebesøg</i>				
Alment praktiserende læge	0,0134***	0,00105	0,00151***	0,00012
Speciallæge	0,00354***	0,00085	0,00040***	0,00009
<i>Andel ikke-etniske danskere på skolen</i>				
0 pct. ikke-etniske danskere	Reference- kategori	-	-	-
0-9,9 pct. ikke-etniske danskere	-1,417***	0,0160	-0,159***	0,00178
10-24,9 pct. ikke-etniske danskere	-2,206***	0,0192	-0,248***	0,00212
25-49,9 pct. ikke-etniske danskere	-2,302***	0,0234	-0,258***	0,00260
50-74,9 pct. ikke-etniske danskere	-2,525***	0,0447	-0,283***	0,00500
75 pct. eller flere ikke-etniske danskere	0,243***	0,0318	0,0273***	0,00357
Antal observationer		659.710		
LL(0) (inklusive konstant)		-268.035		
LL(β)		-247.915		
LR-test		40.241(57)		
McFadden R ²		0,075		

* p < 0.05, ** p < 0.01, *** p < 0.001.

Når der ses på sandsynligheden for at gå på en privatskole alt efter modtagelse af forskellige former for medicin, ses lidt forskellige tendenser. Elever, som har modtaget psykostimulanti, som fx tages ved ADHD, har en mindre marginal sandsynlighed på ca. 3,8 procentpoint for at gå på en privatskole sammenlignet med elever, som ikke har modtaget disse former for medicin. Tilsvarende finder vi, at elever, som har modtaget antipsykotiske midler, også har en mindre sandsynlighed for at gå på en privatskole. I deres tilfælde er den marginale effekt en reduktion på 2,5 procentpoint. Derimod stiger sandsynligheden for at gå på en privatskole, jo flere gange eleven har været hos en praktiserende læge eller en speciallæge i 2009. Effekten dækker dog over en stor variation i antal besøg hos praktiserende læge eller speciallæge, hvor langt størstedelen af eleverne maksimalt har været hos læge eller speciallæge et par enkelte gange i løbet af 2009. Den marginale effekt er da også lille. Et besøg hos en praktiserende læge øger sandsynligheden for at gå på en privatskole med omkring 0,15 procentpoint, mens et besøg hos en speciallæge øger sandsynligheden med under 0,04 procentpoint. Datasættet indeholder dog en lille andel af elever, som har besøgt den alment praktiserende læge eller speciallæge langt mere end 50 gange. I disse tilfælde øges sandsynligheden betydeligt.

Sammenstiller vi resultaterne fra de helbredsmæssige effekter på sandsynligheden for at gå på en privatskole med de mere klassiske mål for, hvor ressourcestærke børn er, nemlig deres forældrebaggrund, kan vi se, at børnenes helbred i tilfældet af indtagelse af psykostimulanti har en negativ effekt, der modsvarer, hvis moderen har en disponibel indkomst på over 500.000 kr. relativt til mellem 100.000 og 299.999 kr., eller hvis faderen har en lang videregående uddannelse i forhold til en grundskoleuddannelse. Tilsvarende, om end relativt mindre betydning har indtagelse af antipsykotiske midler.

Endelig viser tabellen, at andelen af ikke-etniske danskere på skolen er noget forskellig mellem offentlige grundskoler og private grundskoler. Der er således både større sandsynlighed for at gå på en privatskole, hvis ingen af de andre elever på ens skole er ikke-etniske danskere, eller hvis over 75% af ens skolekammerater er ikke-etniske danskere sammenlignet med procentsatser derimellem. Den marginale effekt svinger mellem 15,9 til 28,3 procentpoint. Privatskoler har dermed oftere end offentlige grundskoler enten ingen eller mange elever med en anden etnisk baggrund end dansk.

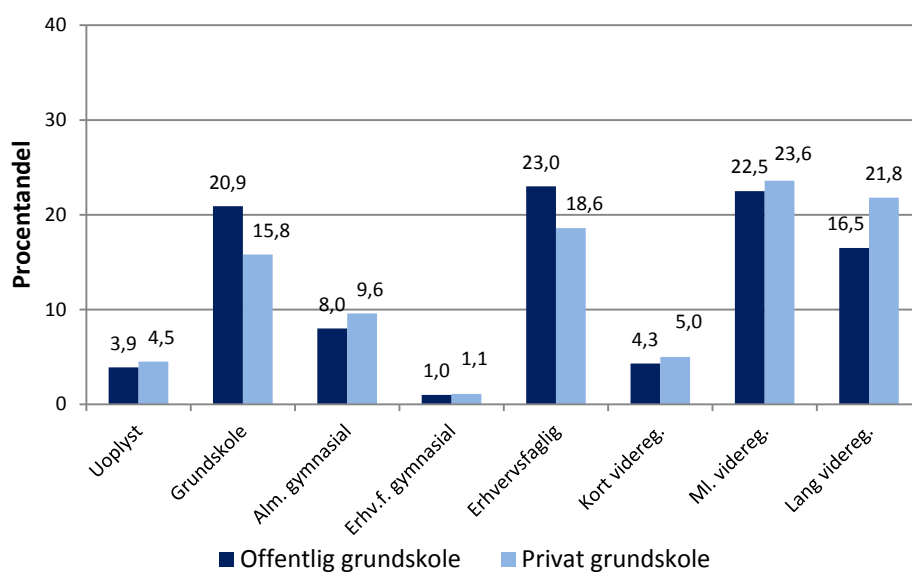
5 København og Frederiksberg skiller sig ud

Da resultaterne i kapitel 3 og 4 viste, at elever bosat i København eller på Frederiksberg skiller sig ud i forhold til elever bosat i resten af landet med hensyn til indskrivning på privatskoler og offentlige grundskoler, vil vi i dette kapitel foretage en række analyser kun inddragende elever fra København og Frederiksberg. Indledningsvis vises forskellige beskrivende analyser, hvorefter der fremlægges en regressionsanalyse i forhold til sandsynligheden for at gå på en offentlig eller privat grundskole for eleverne bosat i København og på Frederiksberg.

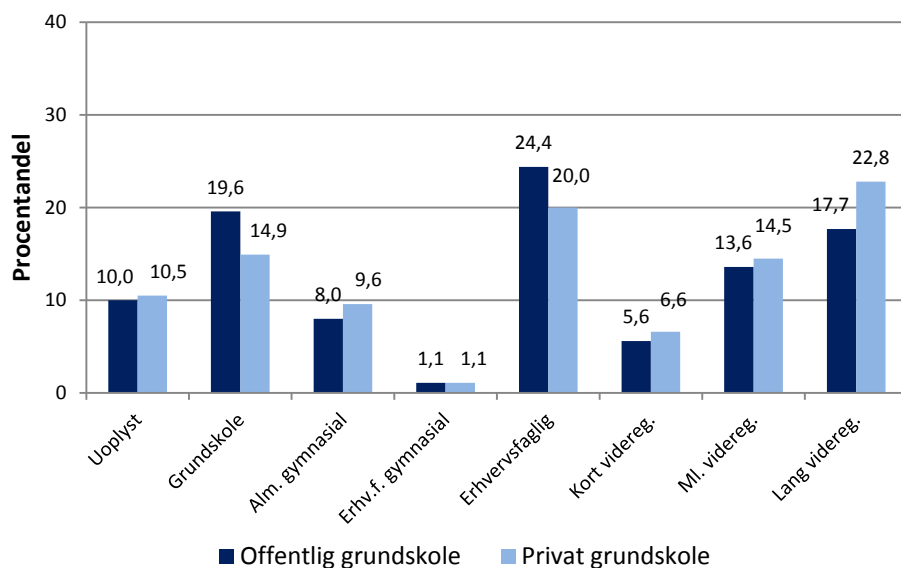
5.1 Beskrivende analyser for elever bosat i København eller på Frederiksberg

Som det også fremkom i analyserne for hele landet, har forældre til privatskoleelever bosat i Hovedstaden et gennemsnitligt højere uddannelsesniveau end forældre til elever på offentlige grundskoler, jf. figur 5.1 og figur 5.2. Det ser dermed ud til, at forældre til elever på private skoler gennemsnitligt set er bedre uddannede end forældre til elever på offentlige grundskoler.

Figur 5.1 Fordeling af københavnske elever på offentlige og private grundskoler alt efter moderens højeste fuldførte uddannelse

Figur 5.2 Fordeling af københavnske elever på offentlige og private grundskoler alt efter faderens højeste fuldførte uddannelse

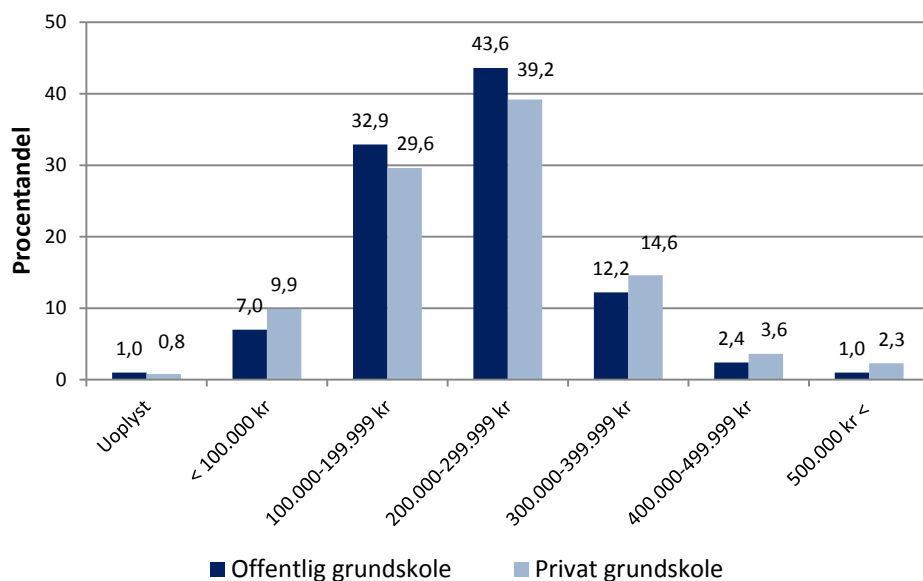
Ses der på de gennemsnitlige disponible indkomster for forældre til elever med bopæl i København, kan man se, at mødre og fædre til privatskoleelever har en højere gennemsnitlig indtjening end forældre til elever på offentlige skoler. Tabel 5.1 viser den gennemsnitlige indkomst for mødre og fædre til henholdsvis privatskoleelever og elever på offentlige grundskoler bosat i København eller på Frederiksberg. Forældre, for hvem der ikke findes indkomstoplysninger, er ikke medtaget i tabellen. Tallene dækker over indkomstforskelle på henholdsvis ca. 4,2% for mødre og 13,4% for fædre.

Tabel 5.1 Gennemsnitlig disponibel indkomst for mødre og fædre til elever på henholdsvis offentlige og private grundskoler. Kroner

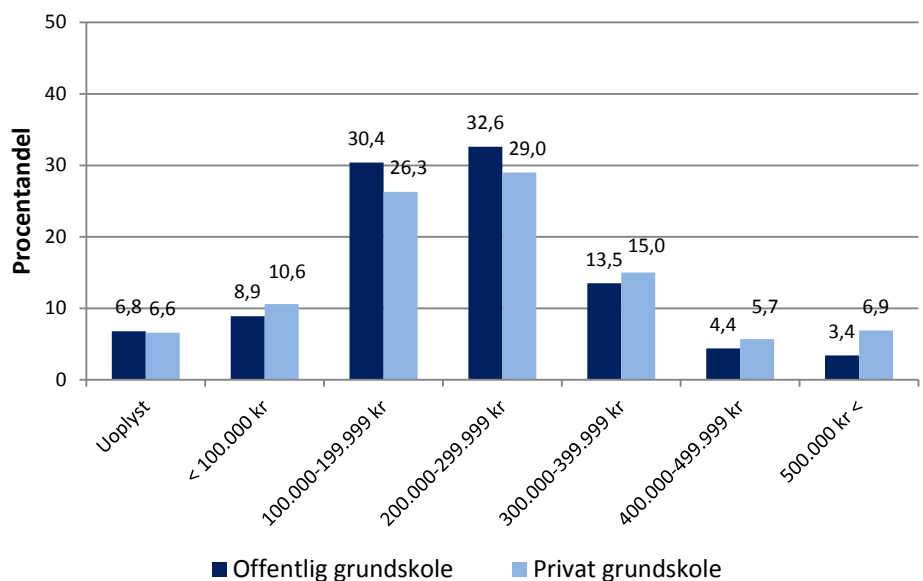
	Offentlig grundskole	Privat grundskole	Alle
Mødre	222.950	232.238	225.376
Fædre	235.856	267.553	244.138

Hvis man i stedet for at se på gennemsnit opdeler forældrene på forskellige indkomstgrupper, kan af figur 5.3 og figur 5.4 ses, at mens der er en relativt større andel af forældrene til elever på privatskoler, som har en høj disponibel indkomst sammenlignet med forældre til elever på offentlige grundskoler, er der også en relativt større andel, som har en mindre disponibel indkomst. Dette mønster fremkom også i analyserne for hele landet.

Figur 5.3 Fordeling af københavnske elever på offentlige og private grundskoler alt efter moderens disponible indkomst

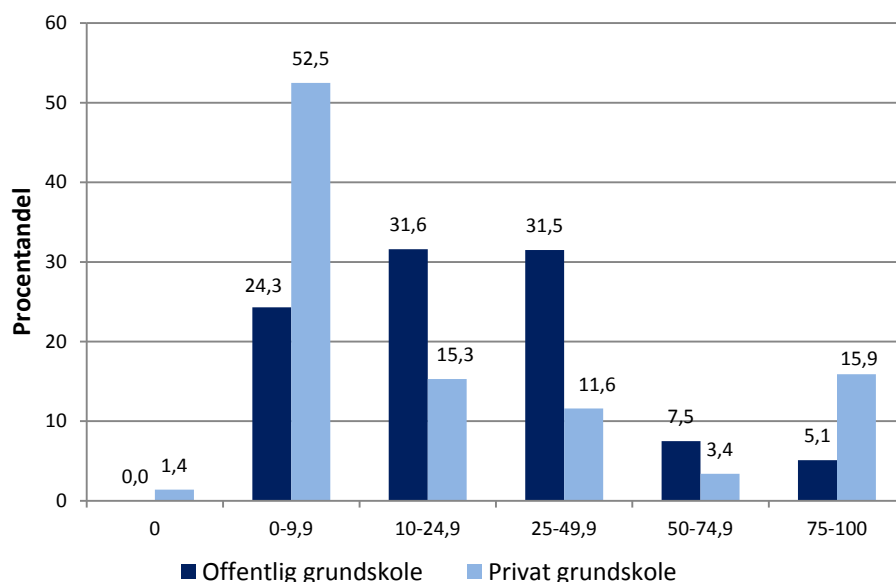
Figur 5.4 Fordeling af københavnske elever på offentlige og private grundskoler alt efter faderens disponible indkomst

Figur 5.5 viser, at der er forskel mellem de offentlige grundskoler og private grundskoler på, hvor stor en procentandel af eleverne på de enkelte skoler der har en anden etnisk baggrund end dansk. 52,5% af elever bosat i København eller på Frederiksberg går på en privat skole, hvor mellem 0 og 10% af eleverne er af en anden etnisk herkomst end dansk, mens næsten 16% går på en skole, hvor over 75% har en anden etnisk baggrund end dansk. Til sammenligning går lidt over 24% af eleverne på de offentlige grundskoler på en skole, hvor der er få ele-

ver af anden etnisk herkomst, mens ca. 5% går på en skole med over 75% elever af anden etnisk herkomst. De københavnske elever på privatskoler går således oftere end elever på offentlige grundskoler på skoler med enten få eller mange skolekammerater af en anden etnisk herkomst end dansk.

Figur 5.5 Fordeling af procentandel københavnske elever med anden etnisk baggrund end dansk på offentlige og private grundskoler

Går man videre fra at se på forældrekarakteristika og i stedet ser på mål for børnenes ressourcestyrke i form af helbredsoplysninger, er der i København og på Frederiksberg – som for resten af landet – relativt få elever, der tager de forskellige former for medicin. I alt 1,5% af de københavnske skoleelever tager mindst én af de forskellige typer medicin. Indtagelse af antiepileptika, antipsykotiske midler, angstdæmpende midler, beroligende midler og antidepressive midler tages af under 0,27% af eleverne, jf. tabel 5.2. Som i resten af landet er andelen, der tager psykostimulanti, en anelse højere. Bortset fra i forhold til antidepressive midler ser der umiddelbart ud til gennemsnitligt set at være flere elever på de offentlige grundskoler, der tager de forskellige former for medicin. Forskellene er dog kun signifikante i forhold til psykostimulanti samt i forhold til sandsynligheden for at tage minimum en af de forskellige former for medicin.

Tabel 5.2 Andel københavnske elever på henholdsvis offentlige og private grundskoler, der har modtaget forskellige former for medicin. Procent og antal

	Offentlig grundskole		Privat grundskole		Alle	
	Pct.	Antal	Pct.	Antal	Pct.	Antal
Har modtaget en af medicintyperne	1,629	589	1,300***	165	1,543	751
Antiepileptika	0,272	98	0,236	30	0,263	128
Antipsykotiske midler	0,111	40	0,102	13	0,109	53
Angstdæmpende midler	0,114	41	0,079	10	0,105	51
Sovemidler og beroligende midler	0,111	40	0,087	11	0,105	51
Antidepressive midler	0,220	79	0,220	28	0,220	107
Psykostimulantia, midler for fx ADHD	1,028	370	0,772*	98	0,962	468

* Signifikant på 5% niveau. ** Signifikant på 1% niveau. ***Signifikant på 0,1% niveau.

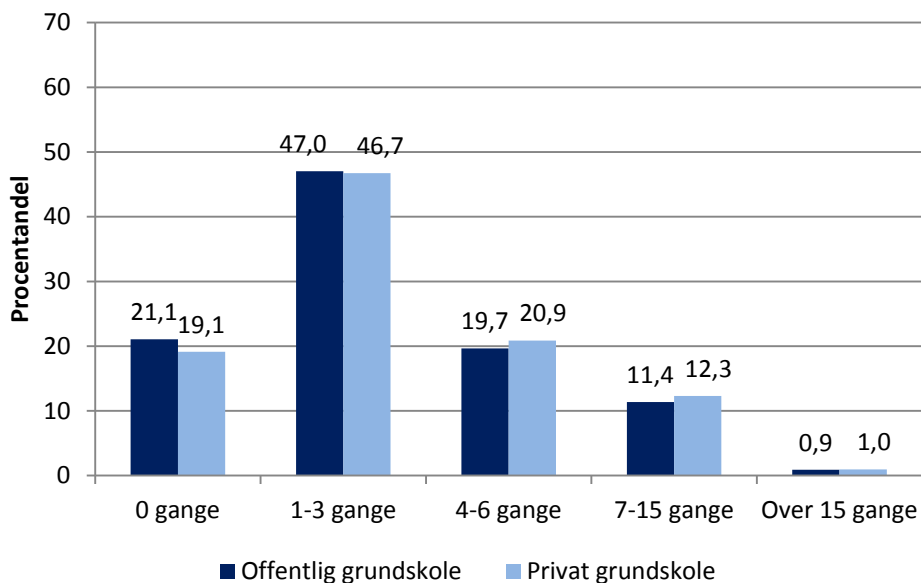
Af tabel 5.3 kan det ses, at noget over 79% af alle skoleelever bosat i Hovedstaden har været hos en alment praktiserende læge i 2009 og op mod 29% hos en speciallæge. Lidt flere elever på privatskoler end på offentlige skoler har været hos en alment praktiserende læge og hos en speciallæge. Forskellene er små, men statistisk signifikante.

Tabel 5.3 Andel københavnske elever på henholdsvis offentlige og private grundskoler, der har været hos alment praktiserende læge og hos speciallæge i 2009. Procent og antal

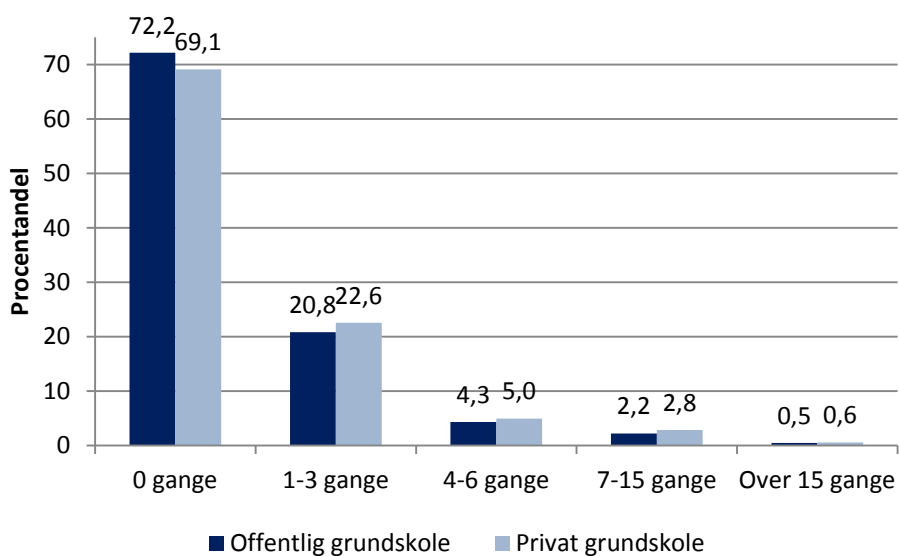
	Offentlig grundskole	Privat grundskole	Alle
Alment praktiserende læge	78,94	80,87	79,44
Speciallæge	27,82	30,90	28,62

Som det kan ses i figur 5.6 og figur 5.7, går de københavnske elever på privatskoler, som har været hos en alment praktiserende læge og en speciallæge i løbet af 2009, også noget oftere til læge sammenlignet med elever på offentlige grundskoler. Om end forskellene er statistisk signifikante, er de dog også relativt små.

Figur 5.6 Fordeling af københavnske elever alt efter antal besøg hos en alment praktiserende læge i 2009 fordelt på offentlige og private grundskoler. Procent

Figur 5.7 Fordeling af københavnske elever alt efter antal besøg hos en speciallæge i 2009 fordelt på offentlige og private grundskoler. Procent

5.2 Regressionsanalyse for elever bosat i København eller på Frederiksberg

De beskrivende analyser giver et vist billede af sammenhængen mellem elevbaggrund og skolevalg. I det følgende afsnit præsenteres en regressionsanalyse, hvor alle elev- og forældrekarakteristika inddrages samtidig i en analyse over sandsynligheden for at gå på en privatskole relativt til en offentlig skole afhængig af de forskellige inddragne karakteristika. Af tabel 5.4 kan man se, at en lang række af de sammenhænge mellem valg af skoletype og baggrundskarakteristika ved eleverne og deres forældre, som fremkom ved analyser for hele landet, går igen, når der udelukkende ses på elever bosat i København eller på Frederiksberg. Sandsynligheden for at gå på privatskole stiger med klassetrin, om end effekten synes at være lidt mere udjævnet i forhold til resultaterne i den landsdækkende analyse. Som i den nationale analyse har piger større sandsynlighed for at gå på en privatskole frem for drenge (1 procentpoint). Sandsynligheden for at gå på en privatskole falder med 0,7 procentpoint for hver søskende, eleven har. Elever, som bor med begge deres biologiske forældre, har mellem 3,2 og 2,1 procentpoint større sandsynlighed for at gå på privatskole sammenlignet med elever, som ikke bor med begge deres biologiske forældre.

Med hensyn til forældreuddannelse er mønstret det samme som på landsplan. Hvis faderen eller moderen har en uddannelse ud over folkeskolen, er sandsynligheden for, at deres barn går på en privatskole, højere, end hvis faderen eller moderens højeste uddannelse er folkeskolen. Alt afhængig af uddannelsesniveau er den øgede sandsynlighed på mellem 1,3 (erhvervsfaglig uddannelse) og 5,2 (kort videregående uddannelse) procentpoint i faderens tilfælde. For moderen er øgning i sandsynlighed mellem 2,6 (erhvervsfaglig uddannelse) og 5,5 (almindelig gymnasial uddannelse) procentpoint. Effekten af den disponible indkomst følger i stor grad et tilsvarende mønster. I forhold til både faderen og moderen er sandsynligheden for, at eleven går på en privatskole, størst, hvis denne har en disponibel indkomst på 500.000 kr./år eller mere. I det tilfælde er sandsynligheden omkring 9,5 procentpoint højere end forældre med en indkomst på 100.000-299.999. De mindste sandsynligheder findes, hvis faderen eller moderen har en disponibel indkomst på mellem 100.000 og 399.999 kr./år. Interessant og i overensstemmelse med resultaterne fra den nationale analyse har elever med en forælder, der har en årlig disponibel indkomst under 100.000 kr., en større sandsynlighed end referencegruppen. Hvis moderen har en disponibel indkomst på mindre end 100.000 kr., er sandsynligheden 6,3 procentpoint højere, end hvis hendes indkomst ligger mellem 100.000 og 299.999 kr. Den tilsvarende i faderens tilfælde er 4,4 procentpoint.

Sammenhængen i forhold til etnicitet er anderledes i København og på Frederiksberg sammenlignet med på landsplan. Sammenlignet med etniske danskere har efterkommere efter indvandrere en 9,3 procentpoint mindre sandsynlighed for at gå på en privat grundskole, mens indvandrere har en 4,2 procentpoint større sandsynlighed. Disse resultater er stik modsat resultaterne på landsplan. Der er desuden større sandsynlighed for at gå på en privatsko-

le, hvis 10% eller færre³ af de andre elever på ens skole er ikke-etniske danskere, eller hvis mange af eleverne har en anden etnisk baggrund end dansk. Privatskoler har dermed oftere end offentlige grundskoler enten ingen eller mange elever med en anden etnisk baggrund end dansk.

Når der ses på medicinindkøb, fremkommer i modsætning til analyserne for hele landet ingen sammenhæng mellem medicinindkøb og indskrivning på en offentlig eller privat grundskole. Alle variablene er langt fra at være signifikante. Dog finder vi stadig en effekt af at gå til lægen. Jo oftere eleverne går til almen praktiserende læge eller speciallæge, des større sandsynlighed er der også i København for, at eleven går på en privat grundskole. Den marginale effekt på sandsynligheden for at gå på en privatskole af et besøg hos den praktiserende læge er således 0,27 procentpoint, mens den er 0,26 procentpoint for et besøg hos en speciallæge.

Set i perspektivet af, at børnenes helbredsmaessige ressourcer synes at have en mindre betydning for, om de går på en privatskole eller ej blandt elever, der bor i København eller på Frederiksberg, så ser det altså ud til, at forældrenes ressourcer har en relativt større betydning for skolevalget, om end procentpointforskelle heller ikke her er af en markant størrelse.

³ I modellen for København og Frederiksberg er der kun to elever bosat i København eller på Frederiksberg, som går på en offentlig skole, hvor der ikke er børn med anden etnisk baggrund end dansk. Derfor er kategorierne 0 procent og 0-10 procent ikke-etniske danskere slået sammen i analysen og udgør referencekategorien i analysen.

Tabel 5.4 Logistisk regressionsanalyse over københavnske elevers sandsynlighed for at gå på henholdsvis en privat grundskole relativt til en offentlig grundskole alt efter elev- og forældrekarakteristika samt elevens helbred

	Parameter- estimat	Standardfejl	Estimeret mar- ginal effekt	Standardfejl
Konstantled	-1,179***	0,0890		
<i>Klassetrin</i>				
0. klasse	Reference- kategori	-		-
1. klasse	0,116*	0,0485	0,0189*	0,00793
2. klasse	0,0873	0,0493	0,0143	0,00806
3. klasse	0,0506	0,0496	0,00827	0,00812
4. klasse	0,194***	0,0500	0,0318***	0,00818
5. klasse	0,138**	0,0508	0,0225**	0,00831
6. klasse	0,221***	0,0508	0,0362***	0,00831
7. klasse	0,335***	0,0503	0,0549***	0,00822
8. klasse	0,209***	0,0514	0,0342***	0,00841
9. klasse	0,185***	0,0531	0,0303***	0,00869
10. klasse	0,520***	0,0990	0,0851***	0,0162
<i>Sociodemografiske forhold</i>				
Køn (pige)	0,0628**	0,0226	0,0103**	0,00370
Antal søskende	-0,0406**	0,0128	-0,00664**	0,00210
Bor med begge biologiske forældre	Reference- kategori	-		-
Bor med biologisk forælder + ny partner	-0,196***	0,0463	-0,0320***	0,00757
Bor med enlig biologisk forælder	-0,127***	0,0276	-0,0208***	0,00451
Bor ikke med biologisk forælder	-0,286	0,198	-0,0468	0,0324
<i>Etnicitet</i>				
Etnisk dansker	Reference- kategori	-		-
Efterkommer	-0,566***	0,124	-0,0926***	0,0202
Indvandrer	0,254***	0,0650	0,0416***	0,0106
<i>Forældres sociodemografiske forhold</i>				
Moderen folkeskole	Reference- kategori			
Moderen almindelig gymnasial uddannelse	0,336***	0,0473	0,0550***	0,00773
Moderen erhvervsgymnasial uddannelse	0,327**	0,114	0,0535**	0,0186
Moderen erhvervsfaglig uddannelse	0,153***	0,0388	0,0250***	0,00635
Moderen kort videregående uddannelse	0,328***	0,0601	0,0536***	0,00983
Moderen mellemlang videregående uddannelse	0,233***	0,0403	0,0381***	0,00660
Moderen lang videregående uddannelse	0,300***	0,0454	0,0490***	0,00743
Moderens uddannelse uoplyst	0,340***	0,0720	0,0557***	0,0118
Faderen folkeskole	Reference- kategori			
Faderen almindelig gymnasial uddannelse	0,269***	0,0476	0,0440***	0,00778
Faderen erhvervsgymnasial uddannelse	0,0172	0,112	0,00282	0,0183
Faderen erhvervsfaglig uddannelse	0,0781*	0,0378	0,0128*	0,00619
Faderen kort videregående uddannelse	0,314***	0,0539	0,0515***	0,00881
Faderen mellemlang videregående uddannelse	0,127**	0,0434	0,0207**	0,00710

	Parameter- estimat	Standardfejl	Estimeret mar- ginal effekt	Standardfejl
Faderen lang videregående uddannelse	0,182***	0,0434	0,0297***	0,00710
Faderens uddannelse uoplyst	0,348***	0,0685	0,0570***	0,0112
Moderens disponible indkomst 0-99.990 kr.	0,385***	0,0421	0,0629***	0,00688
Moderens disponible indkomst 100.000-299.999 kr.	Reference- kategori			
Moderens disponible indkomst 300.000-399.999 kr.	0,0857*	0,0355	0,0140*	0,00581
Moderens disponible indkomst 400.000-499.999 kr.	0,217**	0,0668	0,0354**	0,0109
Moderens disponible indkomst \geq 500.000 kr.	0,578***	0,0896	0,0947***	0,0146
Moderens indkomst uoplyst	-0,177	0,139	-0,0291	0,0228
Faderens disponible indkomst 0-99.990 kr.	0,267***	0,0390	0,0438***	0,00638
Faderens disponible indkomst 100.000-299.999 kr.	Reference- kategori			
Faderens disponible indkomst 300.000-399.999 kr.	0,0638	0,0349	0,0105	0,00572
Faderens disponible indkomst 400.000-499.999 kr.	0,133*	0,0531	0,0218*	0,00868
Faderens disponible indkomst \geq 500.000 kr.	0,584***	0,0533	0,0957***	0,00868
Faderens indkomst uoplyst	-0,0718	0,0776	-0,0118	0,0127
<i>Medicin</i>				
Antiepileptika	-0,0317	0,232	-0,00519	0,0380
Antipsykotiske midler	0,0267	0,356	0,00437	0,0583
Angstdæmpende midler	-0,359	0,386	-0,0588	0,0631
Sovemidler og beroligende midler	-0,0920	0,379	-0,0151	0,0620
Antidepressive midler	-0,333	0,247	-0,0545	0,0404
Psykostimulantia, midler for fx ADHD	-0,188	0,142	-0,0308	0,0232
<i>Antal lægebesøg</i>				
Alment praktiserende læge	0,0164***	0,00342	0,00269***	0,000559
Speciallæge	0,0160***	0,00364	0,00261***	0,000595
<i>Andel ikke-etniske danskere på skolen</i>				
0-10 pct. ikke-etniske danskere	Reference- kategori			
10-24,9 pct. ikke-etniske danskere	-1,491***	0,0300	-0,244***	0,00448
25-49,9 pct. ikke-etniske danskere	-1,711***	0,0346	-0,280***	0,00523
50-74,9 pct. ikke-etniske danskere	-1,420***	0,0587	-0,232***	0,00942
75 pct. eller flere ikke-etniske danskere	0,546***	0,0476	0,0893***	0,00775
Antal observationer		48.368		
LL(0) (inklusive konstant)		-27.756		
LL(β)		-24.118		
LR-test		7.274,16 (53) ***		
McFaddens R ²		0131		

6 Polaritet for privatskolerne

Set i lyset af de tidligere kapitlers regressions- og beskrivende analyser tyder noget på, at der blandt privatskolerne findes en vis heterogenitet. De private skoler differentierer sig tilsyneladende – og der er mere forskelligartede karakteristika ved de elever, som går på de private skoler sammenlignet med elever på offentlige skoler. I det følgende gives derfor en videre beskrivelse af noget af den polaritet, som findes for alle skoler, men som kommer særligt til udtryk blandt privatskolerne. Hvor de tidligere analyser har haft eleverne som udgangspunkt, vil analyserne i dette kapitel tage udgangspunkt i skolerne.

Da polariteten synes at være mest udbredt i København og på Frederiksberg, hvor der findes så relativt stort et udbud af privatskoler og et så relativt stort elevgrundlag at udbyde til, vil der også blive foretaget analyser for skoler udelukkende beliggende i København og på Frederiksberg.

For at komme nærmere ind på polariteten skolerne imellem foretages i dette kapitel en række beskrivende analyser af elev- og forældresammensætningerne på private og offentlige skoler. Der vil, som i de tidligere analyser, blive set på forældreuddannelse, forældreindkomst, etnicitet og medicinforbrug. Der analyseres på, hvor store andele forældre med henholdsvis lange og korte uddannelser, hvor store andele elever med anden etnisk baggrund end dansk og hvor store andele elever, der tager medicin, udgør på de to skoletyper. Efterfølgende opsætter vi nogle mål for skoler, der må betegnes at have henholdsvis mange ressourcetsvage elever og mange ressourcestærke elever, og vi undersøger, hvor store andele disse typer af skoler udgør blandt de offentlige skoler og de private skoler.

6.1 Forældrekarakteristika

I tabel 6.1 ses på andelene af private og offentlige skoler, hvor forældre med et højt uddannelsesniveau udgør en stor del af forældregrundlaget på skolen, samt på andelene af skoler, hvor forældre med et lavt uddannelsesniveau udgør en stor andel af forældregrundlaget. Andelene er både opgjort for alle skoler i Danmark og for skoler beliggende i København og på Frederiksberg. Det fremgår af tabellen, at både på landsplan og i København er der flere private end offentlige grundskoler, hvor flere end 40% af henholdsvis mødre og fædre til skolens elever har en mellemlang eller lang videregående uddannelse. Der er således fx på landsplan 42,8% af de private grundskoler, hvorpå mere end 40% af skolens elever har en mor med en mellemlang eller lang videregående uddannelse. Det tilsvarende gælder for 15,1% af de offentlige grundskoler. Samtidig er der også flere af de private grundskoler end de offentlige grundskoler, hvorpå en stor andel af skolens forældre har et lavt uddannelsesniveau. Der er fx 9% af de private grundskoler i Danmark, hvorpå mere end 40% af elevernes mødre har grundskole som højeste uddannelsesniveau, mens dette kun gør sig gældende for 5,3% af de offentlige grundskoler i Danmark.

Dermed ser fordelingen af veluddannede og mindre veluddannede forældre ud til at være mere polært på privatskoler end på offentlige skoler. Der er både en større andel af privatskolerne end de offentlige skoler, hvor en stor del af forældrene til skolens elever har en lang uddannelse, og en større andel, hvor en stor del af forældrene til elever på skolen har et lavt uddannelsesniveau.

Tabel 6.1 Andele af skoler i Danmark og i København/Frederiksberg, hvor mere end 40% af elevernes mødre og fædre har henholdsvis en mellemlang/lang videregående uddannelse og grundskole som højeste fuldførte uddannelse fordelt på offentlige og private grundskoler. Procent

	Alle grundskoler	Offentlige grundskoler	Private grundskoler
<i>Danmark</i>			
Antal	2009	1518	491
Andel, hvor flere end 40 pct. af mødre har en mellemlang eller lang videregående uddannelse	21,9	15,1	42,8
Andel, hvor flere end 40 pct. af fædre har en mellemlang eller lang videregående uddannelse	9,3	7,4	15,3
Andel, hvor flere end 40 pct. af mødre har grundskole som højest fuldførte uddannelse	6,2	5,3	9,0
Andel, hvor flere end 40 pct. af fædre har grundskole som højest fuldførte uddannelse	8,1	7,2	11,0
<i>København og Frederiksberg</i>			
Antal	124	65	59
Andel, hvor flere end 40 pct. af mødre har en mellemlang eller lang videregående uddannelse	53,2	50,8	55,9
Andel, hvor flere end 40 pct. af fædre har en mellemlang eller lang videregående uddannelse	33,9	29,2	39,0
Andel, hvor flere end 40 pct. af mødre har grundskole som højest fuldførte uddannelse	25,0	20,0	30,5
Andel, hvor flere end 40 pct. af fædre har grundskole som højest fuldførte uddannelse	25,8	23,1	28,8

Tabel 6.2 viser andelen af henholdsvis private og offentlige skoler, hvor forældre med en disponibel indkomst over 400.000 kr. om året udgør over 10% af forældremassen, samt andelen af private og offentlige skoler, hvor forældre med en disponibel indkomst under 200.000 kr. om året udgør mere end 50% af forældremassen. Analyserne er foretaget for alle skoler i Danmark samt for skoler beliggende i København eller på Frederiksberg. Også tabel 6.2 tydeliggør den relativt større polaritet imellem privatskolerne relativt til de offentlige skoler. Der er således både en større andel af privatskolerne, hvor over 10% af forældrene har en høj disponibel indkomst sammenlignet med offentlige skoler, men også større andele, hvor over 50% af forældrene har en lav disponibel indkomst. Dog gælder det for både offentlige og private skoler, at ca. 22,5% har en forældremasse, hvor mere end 50% af mødre har en disponibel indkomst under 200.000 kr., når der ses på skoler i hele landet. Samtidig er der flere offentlige end private skoler i København, hvor flere end 50% af fædre har en disponibel indkomst under 200.000 kr. om året. Bortset fra disse to mål gælder det for de øvrige mål, at

flere privatskoler end offentlige skoler opfylder de opstillede mål for forældreindkomst på skolen.

Tabel 6.2 Andele af skoler i Danmark og i København/Frederiksberg, hvor mere end 10% af elevernes mødre og fædre har en disponibel indkomst over 400.000 kr. om året, og hvor flere end 50% af mødrene og fædrene har en disponibel indkomst under 200.000 kr. om året fordelt på offentlige og private grundskoler. Procent

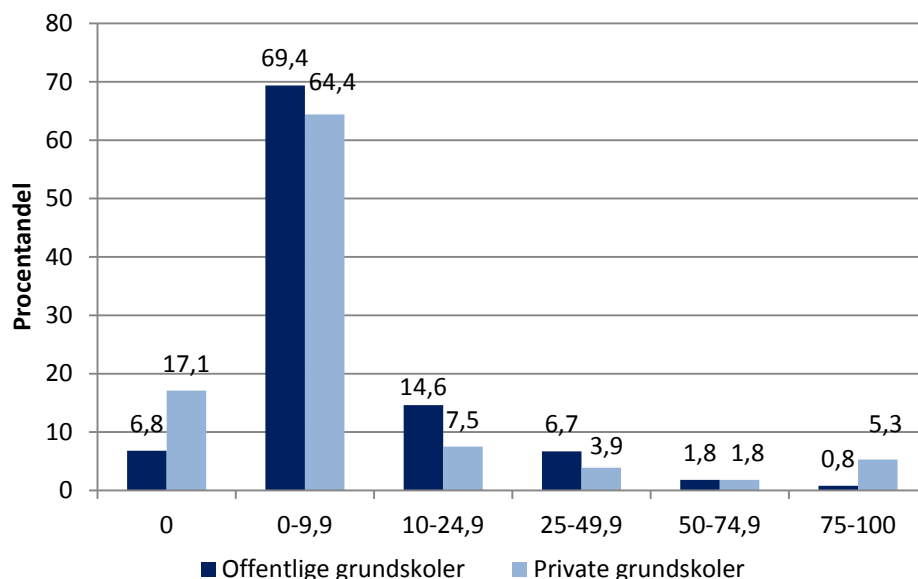
	Alle grundskoler	Offentlige grundskoler	Private grundskoler
<i>Danmark</i>			
Antal	2009	1518	491
Andel, hvor flere end 10 pct. af mødrene har en disponibel indkomst over 400.000	3,6	2,9	5,7
Andel, hvor flere end 10 pct. af fædrene har en disponibel indkomst over 400.000	19,7	15,7	32,2
Andel, hvor flere end 50 pct. af mødrene har en disponibel indkomst under 200.000	22,5	22,5	22,4
Andel, hvor flere end 50 pct. af fædrene har en disponibel indkomst under 200.000	19,7	19,1	21,4
<i>København og Frederiksberg</i>			
Antal	124	65	59
Andel, hvor flere end 10 pct. af mødrene har en disponibel indkomst over 400.000	8,9	3,1	15,3
Andel, hvor flere end 10 pct. af fædrene har en disponibel indkomst over 400.000	33,1	30,8	35,6
Andel, hvor flere end 50 pct. af mødrene har en disponibel indkomst under 200.000	33,9	30,8	37,3
Andel, hvor flere end 50 pct. af fædrene har en disponibel indkomst under 200.000	43,5	44,6	42,4

6.2 Etnicitet

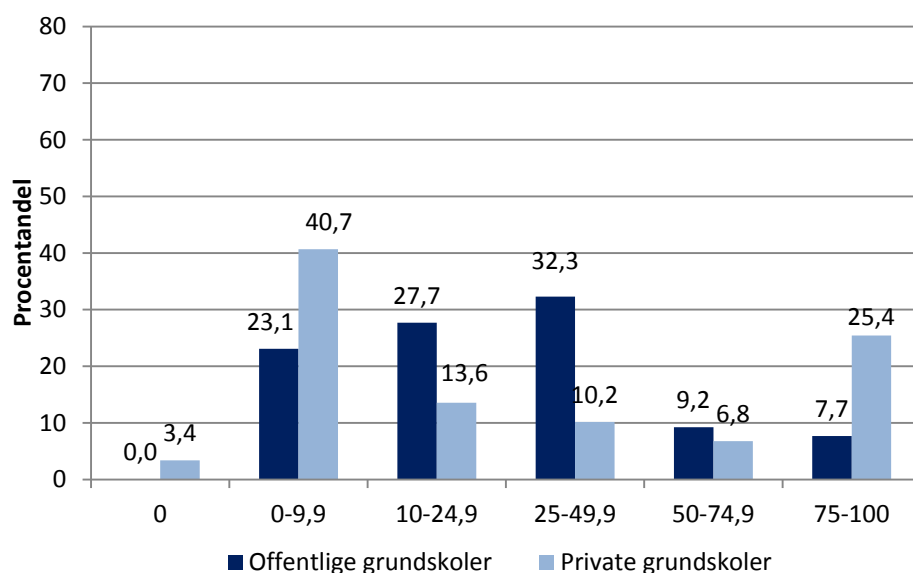
Der er forskel mellem de offentlige grundskoler og private grundskoler på, hvor stor en procentandel af eleverne på de enkelte skoler der har en anden etnisk baggrund end dansk. Det fremgår af figur 6.1, at der på landsplan er 17,1% af de private skoler, der ingen elever har med anden etnisk herkomst end dansk, mens 5,3% af de private skoler har over 75% elever med anden etnisk herkomst end dansk. De tilsvarende tal for de offentlige grundskoler er henholdsvis 6,8% og 0,8%. Ses der udelukkende på skoler beliggende i København og på Frederiksberg, fremkommer et lignende polariseret billede, hvor der både er flere privatskoler end offentlige skoler uden elever med anden etnisk herkomst end dansk samt flere skoler med mange elever med anden etnisk herkomst end dansk, jf. figur 6.2. Således er der fx over 25% af skolerne i København og på Frederiksberg, der har over 75% elever med anden etnisk herkomst end dansk, mod 7,7% af de offentlige grundskoler. De københavnske elever på privatskoler går således oftere end elever på offentlige grundskoler på skoler med enten få eller mange skolekammerater af en anden etnisk herkomst end dansk. Figurerne viser ligeledes, at

der generelt set er flere elever med anden etnisk herkomst end dansk i København sammenholdt med på landsplan.

Figur 6.1 Fordeling af procentandel elever med anden etnisk baggrund end dansk på offentlige og private grundskoler i Danmark

Figur 6.2 Fordeling af procentandel elever med anden etnisk baggrund end dansk på offentlige og private grundskoler i København og på Frederiksberg

6.3 Medicin

Der er tidligere i rapporten blevet set på, hvor mange af eleverne på henholdsvis offentlige og private skoler der tager medicin. I dette kapitel ses på, hvor stor en andel af de enkelte sko-

lers elever der tager medicin. Dermed fremkommer et andet billede på, hvordan elever, der tager medicin, fordeler sig på de to skoletyper, jf. tabel 6.3. Umiddelbart er der ingen signifikante forskelle mellem de to skoletyper på, hvor mange af skolernes elever der i gennemsnit tager de forskellige medicintyper. Kun ser det ud til, at der gennemsnitligt set er lidt større andele af elever på privatskolerne, der tager antidepressive midler. Således har privatskolerne i Danmark i gennemsnitlig 0,39% elever, som tager antidepressive midler, mod 0,31% på de offentlige skoler. Selvom forskellen er signifikant, må den dog betegnes som minimal.

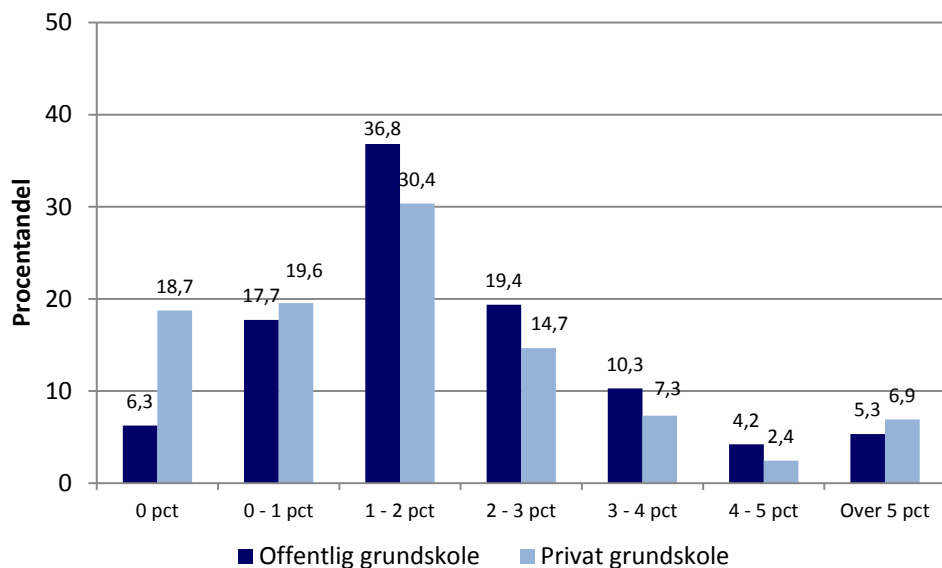
Tabel 6.3 Gennemsnitlig andel elever på skolerne i Danmark og i København/Frederiksberg, der tager forskellige former for medicin fordelt på offentlige og private grundskoler. Procent

	Gns. offentlige grundskoler	Gns. private grundskoler	Gns. alle	Min.	Maks.
<i>Danmark</i>					
Minimum en af formerne for medicin	2,076	2,045	2,068	0	42,353
Antiepileptika	0,318	0,323	0,320	0	6,667
Antipsykotiske midler	0,178	0,205	0,185	0	8,235
Angstdæmpende midler	0,132	0,142	0,135	0	1,587
Sovemidler og beroligende midler	0,092	0,092	0,092	0	2,667
Antidepressive midler	0,310	0,393**	0,330	0	6,316
Psykostimulantia, midler for fx ADHD	1,334	1,200	1,301	0	40,000
<i>København og Frederiksberg</i>					
Minimum en af formerne for medicin	1,601	1,330	1,472	0	6,034
Antiepileptika	0,252	0,293	0,271	0	1,754
Antipsykotiske midler	0,113	0,102	0,107	0	1,724
Angstdæmpende midler	0,110	0,082	0,097	0	1,587
Sovemidler og beroligende midler	0,106	0,089	0,098	0	0,909
Antidepressive midler	0,216	0,216	0,216	0	2,419
Psykostimulantia, midler for fx ADHD	1,027	0,715	0,878	0	5,049

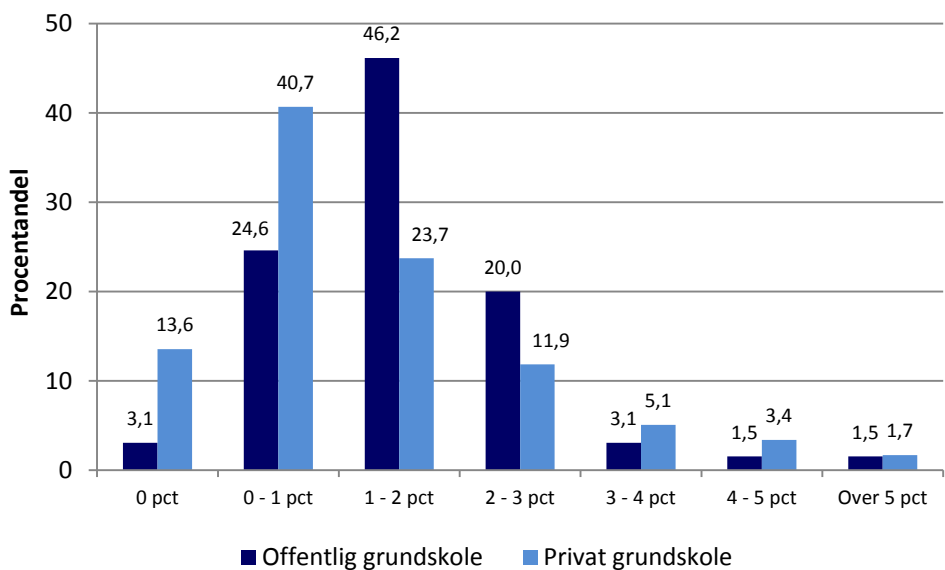
* Signifikant på 5% niveau. ** Signifikant på 1% niveau. ***Signifikant på 0,1% niveau.

For at komme nærmere ind på, om fordelingen af de elever, der tager medicin, er mere polariseret for privatskolerne i forhold til de offentlige skoler, viser figur 6.3 og figur 6.4 andele af privatskoler og offentlige skoler opdelt efter, hvor store andele af skolens elever der tager medicin. Både for alle danske skoler som helhed og for skoler beliggende i København eller på Frederiksberg er der en klar overvægt af privatskoler, hvor ingen eller under 1% af skolens elever tager medicin sammenlignet med offentlige skoler. Det ses dog også – specielt for skoler i København og på Frederiksberg – at der er en vis overvægt blandt privatskolerne sammenlignet med de offentlige skoler i skoler, hvor en relativt stor del af eleverne tager medicin. De procentmæssige forskelle mellem offentlige og private skoler er dog klart større, når der ses på skoler, hvorpå en lille andel af eleverne modtager medicin, sammenlignet med de procentmæssige forskelle for de skoler, hvorpå en relativt stor andel af skolens elever modtager medicin. Dermed viser disse analyser forskellen mellem at se på gennemsnitsværdier og relativ fordeling. Analyserne over den relative fordeling på skolerne giver et noget andet billede end analysen på gennemsnitsværdier.

Figur 6.3 Procentandel elever på skolerne i Danmark, der tager minimum en af formerne for medicin fordelt på henholdsvis offentlige og private grundskoler

Figur 6.4 Procentandel elever på skolerne i København/Frederiksberg, der tager minimum en af formerne for medicin fordelt på henholdsvis offentlige og private grundskoler

6.4 Decilgennemsnit

I tabel 6.4 og tabel 6.5 gives et samlet overblik for forældrekarakteristika og elevbaggrund for elever på de forskellige offentlige skoler og private skoler. For hver karakteristika inddeles skolerne i deciler, og gennemsnittet for hver decil vises. For eksempel viser anden kolonne i tabel 6.4 det gennemsnitlige antal uddannelsesår for mødre til privatskoleelever opdelt i deciler. Blandt den 10. del privatskoler, hvor mødrene har det laveste uddannelsesniveau, har mødrene således en gennemsnitlig uddannelseslængde på 10,67 år. Blandt den 10. del privatskoler, hvor mødrene har den gennemsnitligt længste uddannelse, er gennemsnitslængden på 14,35 år.

Samlet set viser tabellen, at i forhold til forældrenes uddannelsesniveau og indkomstniveau er gennemsnittene lavere for privatskolerne sammenlignet med de offentlige skoler inden for 1. decil og i forhold til indkomst også for 2. decil. Når der ses på de øverste deciler, er gennemsnittene derimod højere for privatskolerne end for de offentlige skoler. Dette betyder, at blandt de skoler, hvor forældrenes uddannelsesniveau og indkomstniveau er lavest, er niveauet gennemsnitligt lavere på privatskolerne end på de offentlige skoler, mens det blandt de skoler, hvor forældrenes uddannelsesniveau og indkomstniveau er højest, er højere på privatskolerne end på de offentlige skoler. Det modsatte billede ses i forhold til andelen af elever med anden etnisk herkomst end dansk og andelen af elever, der modtager medicin. Her er gennemsnittene lavere for privatskoler i de nederste deciler sammenlignet med offentlige skoler i de nederste deciler, hvorimod gennemsnittene er højere for de allerøverste deciler. Disse resultater understreger privatskolernes større grad af polaritet sammenlignet med de offentlige skoler.

Således er mødrenes gennemsnitlige antal års uddannelse 0,25 år kortere for mødre med børn i privatskoler, der tilhører 1. decil, sammenlignet med offentlige skoler, der tilhører 1. decil. Mødrenes gennemsnitlige antal års uddannelse er til gengæld 0,56 år længere for privatskoler i 10. decil sammenlignet med offentlige skoler i 10. decil. De tilsvarende tal for forskellen i fædrenes uddannelseslængde er på 0,07 år og 0,48 år. Med hensyn til indkomst ligger mødrenes gennemsnitlige disponible indkomst for privatskoler i den 1. decil på 88,8% af mødrenes gennemsnitlige indkomst for offentlige skoler i 1. decil, mens den ligger på 102,2% for privatskoler i 10. decil sammenlignet med offentlige skoler i 10. decil. For fædrenes disponible indkomst er tallene 83,5% og 113,3% for henholdsvis 1. og 10. decil.

I forhold til etnicitet er der på de 10. dele skoler med færrest elever af anden etnisk herkomst gennemsnitligt færre af denne type elever på privatskolerne sammenlignet med de offentlige skoler, mens det modsatte gør sig gældende for de deciler med flest elever af anden etnisk herkomst end dansk. Der er således gennemsnitligt 69,95% elever med anden etnisk herkomst end dansk på den 10. del privatskoler med de største andele af ikke-etnisk danske elever, mens tallet er på 42,28% på den 10. del offentlige skoler, hvor andelen af ikke-etnisk danske elever er størst.

Om end der ses et vist mønster for skolerne opdelt på deciler på landsplan, er mønstret dog klart tydeligere, når der udelukkende ses på skoler beliggende i København eller på Frederiksberg. Dette kan ses i tabel 6.5. Hvor privatskolerne kun havde lavere gennemsnit end

de offentlige skoler for 1. og i nogle tilfælde 2. decil i forhold til forældrenes uddannelses- og indkomstniveau, gælder dette også for de 3. og 4. deciler, når der udelukkende ses på skoler i Hovedstaden. Forældrenes uddannelsesniveauer og indkomstniveauer er således gennemsnitligt lavere inden for de første 4 deciler på privatskolerne sammenlignet med de offentlige skoler, mens gennemsnittene stadig er højere på privatskolerne sammenlignet med de offentlige skoler inden for de øverste deciler. Forskellene mellem to skoletyper ser ligeledes ud til at være mere markante i København. Således er forskellen i mødrenes gennemsnitlige antal års uddannelse på -0,39 år for privatskoler i 1. decil og på +0,61 år for privatskoler i 10. decil sammenlignet med offentlige skoler inden for de samme deciler. For fædrenes gennemsnitlige antal års uddannelse ses forskelle på -0,43 år og +0,77 år for henholdsvis 1. og 10. decil.

Indkomstforskellene i de gennemsnitlige disponible indkomster mellem privatskoler og offentlige skoler i 1. og 10. decil er ligeledes større for skoler i Hovedstaden sammenlignet med gennemsnittene på landsplan. Mødrenes gennemsnitlige disponible indkomst for privatskoler i den 1. decil er på 80,7% af mødrenes gennemsnitlige indkomst for offentlige skoler i 1. decil og på 109,1% for privatskoler i 10. decil sammenlignet med offentlige skoler i 10. decil. For fædrene er tallene på 86,1% og 121,0%.

I forhold til etnisk herkomst er andelen af ikke-etnisk danskere størst på privatskolerne inden for de 4 øverste deciler og mindst inden for de 6 nederste deciler. For medicin gør dette sig gældende for henholdsvis de 2 øverste og 8 nederste deciler. Resultaterne for København og Frederiksberg understøtter således det tegn på polarisering for privatskolerne i specielt hovedstadsområdet, som er fremkommet rapporten igennem. Blandt de skoler, hvor flest elever er ressourcetsvage opgjort ud fra de i rapporten medtagne parametre herfor, er der flere ressourcetsvage elever på privatskolerne sammenlignet med de offentlige skoler. Sideløbende er der dog også flere ressourcestærke elever på privatskoler sammenlignet med de offentlige skoler på de skoler, hvor en stor del af eleverne er ressourcestærke.

Tabel 6.4 Gennemsnitlig uddannelseslængde for mødre, gennemsnitlig uddannelseslængde for fædre, gennemsnitlig disponibel indkomst for mødre, gennemsnitlig disponibel indkomst for fædre, gennemsnitlig andel elever med anden etnisk herkomst end dansk og gennemsnitlig andel elever, der modtager medicin, udregnet for hver decil skoler fordelt på private og offentlige grundskoler i Danmark

	Mødre uddannelse		Fædre uddannelse		Mødre indkomst		Fædre indkomst		Etnisk herkomst		Medicin	
	Gns. antal års uddannelse i hver decil		Gns. antal års uddannelse i hver decil		Gns. disponibel indkomst i hver decil		Gns. disponibel indkomst i hver decil		Gns. andel ikke-etniske danskere i hver decil		Gns. andel, der modtager medicin i hver decil	
	Private	Offentlige	Private	Offentlige	Private	Offentlige	Private	Offentlige	Private ¹	Offentlige	Private ²	Offentlige
1. decil	10,67	10,92	10,77	10,84	160.788	181.052	103.611	124.075	0	0,16	0	0,15
2. decil	11,63	11,41	11,38	11,14	192.167	196.448	165.441	178.512	0,49	1,06	0,31	0,73
3. decil	11,99	11,61	11,65	11,30	202.224	202.073	191.777	197.138	1,04	1,76	0,59	1,03
4. decil	12,27	11,79	11,92	11,44	208.789	206.658	211.476	209.386	1,79	2,55	0,9	1,27
5. decil	12,55	11,93	12,16	11,59	215.445	210.902	228.516	219.476	2,55	3,38	1,21	1,52
6. decil	12,74	12,10	12,42	11,75	221.978	215.839	243.817	230.589	3,48	4,51	1,54	1,81
7. decil	12,99	12,27	12,67	11,93	229.272	220.972	258.519	240.694	4,86	6,36	1,84	2,16
8. decil	13,31	12,48	12,94	12,17	236.814	227.891	277.347	252.921	6,95	9,62	2,36	2,66
9. decil	13,71	12,87	13,42	12,65	247.706	238.714	300.348	274.068	14,87	16,61	3,25	3,41
10. decil	14,35	13,79	14,2	13,72	274.056	268.129	390.415	344.706	69,95	42,28	8,63	6,01
Alle	12,62	12,12	12,35	11,85	219.001	216.858	237.127	227.135	10,58	8,83	2,05	2,08
Antal alle	491	1.518	491	1.518	491	1.518	491	1.518	491	1.518	491	1.518

- 1) 1. decil dækker over 84 skoler uden elever med anden etnisk baggrund end dansk, mens 2. decil dækker over 14 skoler. De øvrige deciler dækker hver især over ca. 49 skoler.
- 2) 1. decil dækker over 92 skoler uden elever, der modtager medicin, mens 2. decil dækker over 7 skoler. De øvrige deciler dækker hver især over ca. 49 skoler.

Tabel 6.5 Gennemsnitlig uddannelseslængde for mødre, gennemsnitlig uddannelseslængde for fædre, gennemsnitlig disponibel indkomst for mødre, gennemsnitlig disponibel indkomst for fædre, gennemsnitlig andel elever med anden etnisk herkomst end dansk og gennemsnitlig andel elever, der modtager medicin, udregnet for hver decil skoler fordelt på private og offentlige grundskoler i København/Frederiksberg

	Mødre uddannelse		Fædre uddannelse		Mødre indkomst		Fædre indkomst		Etnisk herkomst		Medicin	
	Gns. antal års uddannelse i hver decil		Gns. antal års uddannelse i hver decil		Gns. disponibel indkomst i hver decil		Gns. disponibel indkomst i hver decil		Gns. andel ikke-etniske danskere i hver decil		Gns. andel, der modtager medicin i hver decil	
	Private	Offentlige	Private	Offentlige	Private	Offentlige	Private	Offentlige	Private	Offentlige	Private ¹	Offentlige
1. decil	10,21	10,60	10,55	10,98	137.705	170.591	131.471	152.625	0,41	5,72	0,00	0,30
2. decil	10,77	11,22	11,11	11,42	164.293	184.657	151.467	176.785	1,56	8,72	0,27	0,74
3. decil	11,18	11,67	11,61	11,72	177.705	198.037	165.580	195.093	4,19	10,87	0,59	0,98
4. decil	11,83	12,13	12,12	12,02	199.371	204.950	183.020	206.399	6,02	14,66	0,74	1,16
5. decil	12,85	12,42	12,78	12,36	211.417	211.779	222.155	214.018	10,12	20,43	0,81	1,39
6. decil	13,71	13,07	13,18	12,88	227.708	221.999	247.537	226.539	20,4	27,66	1,07	1,52
7. decil	13,96	13,42	13,59	13,17	242.198	232.803	272.899	251.123	44,84	33,25	1,42	1,68
8. decil	14,16	13,68	13,90	13,44	251.660	242.070	298.232	267.760	75,42	42,22	1,89	2,13
9. decil	14,5	13,91	14,14	13,68	268.469	253.036	329.556	282.359	91,35	53,80	2,52	2,44
10. decil	14,9	14,29	14,79	14,02	295.340	270.824	370.353	305.996	97,92	80,32	4,13	3,89
Alle	12,80	12,65	12,77	12,56	217.261	219.143	237.286	227.929	35	29,95	1,60	1,33
Antal alle	59	65	59	65	59	65	59	65	59	65	59	65

1) 1. decil dækker over 8 skoler uden elever, der modtager medicin, mens 2. decil dækker over 3 skoler. De øvrige deciler dækker hver især over ca. 6 skoler.

En del af de privatskoler med meget store andele af elever med anden etnisk herkomst end dansk er skoler, der netop henvender sig til elever af anden etnisk herkomst og fx er muslimer. Da forældre med ikke-dansk baggrund generelt har en lavere indkomst og uddannelsesniveau end forældre med etnisk dansk baggrund, kan man foranlediges til at tro, at de lavere gennemsnitlige uddannelses- og indkomstniveauer for privatskoler i de nederste deciler udelukkende skyldes, at dette er muslimske privatskoler. På trods af, at disse privatskoler jo så stadig i høj grad lever op til deres sociale ansvar ved at tage en stor del resourcesvage elever, påvirker det det samlede billede noget, hvis det udelukkende er muslimske privatskoler, der tager resourcesvage elever målt ud fra forældreindkomst og -uddannelsesniveau. For at undersøge dette nærmere er ovenstående analyser også foretaget for skoler beliggende i København eller på Frederiksberg udelukkende skoler med over 90% elever af anden etnisk herkomst end dansk. Dermed burde muslimske privatskoler være udelukket fra analyserne. Resultaterne heraf kan ses i appendiks B. Analyserne viser en generel formindskelse af forskellene i uddannelseslængde og indkomst mellem privatskoler og offentlige skoler i de nederste deciler. Forskellene er ikke længere lige så markante. De muslimske privatskoler ser imidlertid ikke ud til at forklare hele forskellen, og de gennemsnitlige uddannelses- og indkomstniveauer er stadig lavere for privatskoler i de nederste deciler sammenlignet med offentlige skoler i de nederste deciler. Den større andel af elever, der tager medicin på privatskoler i de øverste deciler sammenholdt med andelen på offentlige skoler i de øverste deciler, bibeholdes, selvom skoler med mange ikke-etniske danskere frasorteres.

6.4.1 Deciler og karaktergennemsnit

I en undersøgelse udført af Ugebrevet A4 (2012) er de gennemsnitlige kommunale karakterforskelle i 2011 mellem offentlige skoler og private skoler blevet undersøgt. Denne undersøgelse viser, at en række kommuner er karakteriseret ved en stor forskel i karakterer givet i dansk og matematik mellem offentlige og private skoler. Derfor undersøges særskilt i denne rapport eventuelle ressourcemæssige forskelle mellem privatskoler og offentlige skoler samt mulig polarisering af privatskolerne i disse kommuner med store karakterforskelle. Tabel 6.6 viser således gennemsnit på forældre- og elevkarakteristika på private og offentlige skoler i Ballerup, Herlev, Hvidovre, Høje-Taastrup, Ishøj, Rødovre og Vallensbæk. Disse syv kommuner er valgt, idet de alle har en karakterforskel mellem de private og offentlige skoler i kommunen på minimum 1,45 i privatskoleelevernes favør. Derudover ligger de alle i Region Hovedstaden. Til sammenligning er forskellen mellem skolerne beliggende i København og Frederiksberg på 0,95 og 1,2 i privatskolernes favør. I fire andre kommuner i Danmark ses også en karakterforskel på over 1,45. Disse kommuner befinder sig imidlertid i Region Sjælland, og det er derfor valgt at begrænse de undersøgte kommuner til kommuner inden for samme region.

Med undtagelse af skolerne i Vallensbæk har de private skoler i de seks øvrige kommuner mere ressourcestærke børn end de offentlige skoler i samme kommuner. For alle de inddragne parametre – undtagen andelen af elever på skolen, der tager medicin på skolerne i Hvidovre – fremstår privatskolerne med mere ressourcestærke elever end de offentlige skoler i de seks kommuner. Ses der på andelen af elever på privatskole i forhold til på en offentlig skole i

kommunen, er andelene imidlertid begrænsede for en del af kommunerne. Således udgør elever på privatskoler i Rødovre, Vallensbæk, Herlev og Hvidovre under 8 procent af de respektive kommuners samlede antal elever, der går på en skole inden for kommunegrænsen. Dermed må privatskoleeleverne i disse kommuner siges at udgøre en relativt lille del af elevgrundlaget i kommunerne. Dog kan der stadig være problematikker inden for specifikke skoledistrikter i kommunerne, og det er heller ikke opgjort, hvor mange af kommunernes børn der eventuelt er indskrevet på en privatskole i en anden kommune. I Ishøj, Høje-Taastrup og Ballerup udgør privatskoleeleverne mellem 12 og 19,1 procent af kommunernes elevmasse, hvorved privatskoleeleverne i disse kommuner udgør en relativt større del af den samlede elevmasse i kommunen med mulig indflydelse på elevsammensætningen i de offentlige skoler.

Ses der på de tre kommuner, hvor privatskoleeleverne udgør over 10 procent af den samlede elevmasse i kommunen, kan man se, at specielt privatskolen i Ishøj har mere ressourcestærke elever sammenholdt med de offentlige skoler i Ishøj. Således er de gennemsnitlige uddannelseslængder for mødre og fædre til børn på privatskoler i Ishøj henholdsvis 1,51 år og 1,35 år længere svarende til 13,7 og 12,2 procent sammenlignet med de gennemsnitlige uddannelseslængder for mødre og fædre til elever på de offentlige skoler i kommunen. Derudover har forældre til privatskoleelever i Ishøj en gennemsnitlig disponibel indkomst, der er 25,1 og 28,5 procent højere end den gennemsnitlige indkomst blandt forældre til elever på de offentlige skoler. Der er i gennemsnit 44,6 procent elever med anden etnisk herkomst end dansk på de offentlige skoler i Ishøj mod 13,4 på den private skole. 3,17 procent af eleverne på de offentlige skoler i Ishøj tager medicin mod 0,54 på den private skole. Dermed må privatskoleeleverne i Ishøj siges at være klart mere ressourcestærke sammenlignet med de offentlige skolers elever. I Høje-Taastrup, som også har en relativt stor andel privatskoleelever, er privatskoleeleverne også mere ressourcestærke sammenholdt med eleverne på de offentlige skoler i kommunen målt på de forskellige parametre. De procentmæssige forskelle er dog ikke lige så store som i Ishøj. For eksempel er de gennemsnitlige uddannelseslængder for privatskoleelevernes forældre 7,8 og 6,4 procent længere, og indtjeningen 16,1 og 29,4 procent højere sammenholdt med forældre til elever på offentlige skoler i kommunen.

En anden måde at undersøge fordelingerne af ressourcestærke elever på henholdsvis offentlige og private skoler er ved at se på polarisering af skolerne. Vi har tidligere set, at der specielt for København er en klar polarisering af privatskolerne. I tabel 6.7 undersøges det, om der som for København ses en polarisering af privatskolerne i de udvalgte kommuner i Region Hovedstaden. Tabel 6.7 viser således kvartilfordelinger af private og offentlige skoler i Ballerup, Herlev, Hvidovre, Høje-Taastrup, Ishøj og Rødovre i henhold til forældre- og elevkarakteristika. Skoler i Vallensbæk er ikke medtaget i analysen. Tabel 6.7 viser kvartiler i stedet for deciler, da der ellers ville være meget få skoler inden for hvert decil.

Tabel 6.6 Gennemsnitlig uddannelseslængde for mødre, gennemsnitlig uddannelseslængde for fædre, gennemsnitlig disponibel indkomst for mødre, gennemsnitlig disponibel indkomst for fædre, gennemsnitlig andel elever med anden etnisk herkomst end dansk, gennemsnitlig andel elever, der modtager medicin, antal skoler og andel elever på privatskole sammenholdt med offentlig skole udregnet for private og offentlige grundskoler i Ballerup, Herlev, Hvidovre, Høje-Taastrup, Ishøj, Rødovre, Vallensbæk, København/Frederiksberg og Danmark

	Mødre uddannelse		Fædre uddannelse		Mødre indkomst		Fædre indkomst		Etnisk herkomst		Medicin		Antal skoler		Andel elever
	Gns. antal års uddannelse		Gns. antal års uddannelse		Gns. disponibel indkomst		Gns. disponibel indkomst		Gns. andel ikke-etniske danskere		Gns. andel, der modtager medicin		Antal skoler		Andel på privatskole
	Private	Offentlige	Private	Offentlige	Private	Offentlige	Private	Offentlige	Private	Offentlige	Private	Offentlige	Private	Offentlige	
Ballerup	13,74	12,23	13,30	12,13	248.258	234.631	279.908	247.961	4,03	14,37	2,11	2,46	4	9	12,0
Herlev	12,85	11,92	12,68	11,82	264.027	225.806	297.634	235.943	5,91	22,64	0,45	2,54	1	5	7,8
Hvidovre	12,88	11,77	12,31	11,60	244.484	218.997	255.532	233.050	5,80	19,52	2,42	1,80	1	11	3,5
Høje-Taastrup	12,42	11,52	12,22	11,49	245.666	211.580	285.212	220.361	16,38	31,94	0,52	2,36	3	13	19,1
Ishøj	12,50	10,99	12,43	11,08	249.667	199.566	270.663	210.707	13,40	44,56	0,54	3,17	1	6	14,5
Rødovre	12,66	12,08	12,50	11,85	267.644	228.011	289.258	236.389	4,21	17,43	1,58	1,99	1	6	5,0
Vallensbæk	11,87	12,21	12,49	12,20	221.099	242.461	225.500	279.888	25,00	17,16	2,42	1,67	1	3	6,3
København/Frederiksberg	12,80	12,65	12,77	12,56	217.261	219.143	237.286	227.929	35,02	29,95	1,33	1,60	59	65	27,9
Danmark	12,62	12,12	12,35	11,85	219.001	216.858	237.127	227.135	10,58	8,83	2,05	2,08	491	1518	14,0

Tabel 6.7 Gennemsnitlig uddannelseslængde for mødre, gennemsnitlig uddannelseslængde for fædre, gennemsnitlig disponibel indkomst for mødre, gennemsnitlig disponibel indkomst for fædre, gennemsnitlig andel elever med anden etnisk herkomst end dansk og gennemsnitlig andel elever, der modtager medicin, udregnet for hver kvartil skoler fordelt på private og offentlige grundskoler i Ballerup, Herlev, Hvidovre, Høje-Taastrup, Ishøj og Rødovre

	Mødre uddannelse		Fædre uddannelse		Mødre indkomst		Fædre indkomst		Etnisk herkomst		Medicin	
	Gns. antal års uddannelse i hver decil		Gns. antal års uddannelse i hver decil		Gns. disponibel indkomst i hver decil		Gns. disponibel indkomst i hver decil		Gns. andel ikke-etniske danskere i hver decil		Gns. andel, der modtager medicin i hver decil	
	Private	Offentlige	Private	Offentlige	Private	Offentlige	Private	Offentlige	Private	Offentlige	Private ¹	Offentlige
1. kvartil	12,18	10,71	12,17	10,88	229.849	187.997	246.460	187.732	2,76	5,35	0,29	1,13
2. kvartil	12,55	11,51	12,44	11,37	242.604	212.969	269.749	219.605	5,15	12,60	1,39	1,57
3. kvartil	12,89	12,05	12,67	11,90	250.954	229.035	289.980	245.523	11,73	25,50	2,03	2,07
4. kvartil	13,95	12,77	13,76	12,53	264.552	250.335	298.828	278.984	21,36	54,19	2,58	4,28
Alle	12,92	11,76	12,69	11,67	246.630	220.084	274.202	232.961	10,33	24,41	1,54	2,26
Antal alle	11	48	11	48	11	48	11	48	11	48	11	48

Det fremgår af tabellen, at forældrenes uddannelseslængde er længere i de private skoler end i de offentlige skoler i de seks kommuner i alle kvartiler. Blandt alle skoler i Danmark er forældrenes uddannelse lavere i 1. decil og højere i de øvrige. For skoler i København og på Frederiksberg ses kortere uddannelseslængder i de 3-4 nederste deciler og længere i de øvrige deciler. Det ses ligeledes, at forældrenes indkomst er højere i privatskolerne end i de offentlige skoler i de seks omegnskommuner i alle kvartiler – mest i de nedre kvartiler. Sammenholdt med resultaterne for hele landet var der her gennemsnitligt lavere indkomster i privatskolerne i de 2-3 nederste deciler, mens den gennemsnitlige indkomst var lavere i de 4-5 nederste deciler i København og på Frederiksberg. I de seks kommuner er andelen af etniske minoriteter meget lavere på de private skoler sammenholdt med offentlige skoler i alle kvartiler (over 50% lavere i 2.-4. kvartil). For hele landet er der lavere andele etniske minoriteter for decilerne 1.-9., mens der er højere i 10. decil. For København og Frederiksberg er andelen af etniske minoriteter alene lavere i decilerne 1.-6. og højere i 7.-10. decil. Der er ydermere et lavere gennemsnitligt medicinforbrug på privatskolerne i de udvalgte kommuner i alle kvartiler. Det samme er tilfældet for hele landet i decilerne 1.-9., mens der er højere medicinforbrug i 10. decil. For København og Frederiksberg er der højere medicinforbrug i 9. og 10. decil⁴.

De seks kommuner adskiller sig således i betydelig grad fra såvel den samlede masse af skoler i hele landet som skoler i København og på Frederiksberg, idet der ikke ses den samme polære fordeling for kommunernes privatskoler, som specielt kommer til udtryk blandt privatskoler beliggende i København eller på Frederiksberg.

6.5 Ressourcestærke og ressourcetsvage elever

I et forsøg på at få et samlet billede over, hvor store andele af ressourcestærke og ressourcetsvage elever der findes på henholdsvis offentlige og private grundskoler, har vi slutteligt foretaget en analyse over, hvor store andele af henholdsvis offentlige og private skoler udgøres af skoler, hvor få af eleverne er ikke-etniske danskere, hvor en vis del af forældrene har høj disponibel indkomst, og hvor en god del af forældrene har et højt uddannelsesniveau. Der foretages ligeledes en analyse over, hvor store andele af skoler med en høj andel af ikke-etniske danskere, en høj andel af forældre med en relativt lav disponibel indkomst og en relativt høj andel af forældre med grundskole som højeste fuldførte uddannelse udgør blandt henholdsvis offentlige og private skoler. Dermed er forsøgt at skabe et mere samlet mål for ressourcestyrke inddragende flere parametre ad gangen. Det er valgt ikke at tage medicinforbrug med i disse analyser, da dette parameter ikke korrelerer med de øvrige parametre. Resultaterne af analyserne ses i tabel 6.8. Tabellen viser, at der både er flere privatskoler end offentlige skoler, hvorpå andelen af ressourcestærke elever er høj, og en større andel privatskoler end offentlige skoler, hvorpå andelen af ressourcetsvage elever er høj. Dette gælder både, når der ses

⁴ Alle analyser er også foretaget med skolerne inddelt i deciler. Privatskoler i de seks kommuner har også ved denne inddeling mere ressourcestærke elever end de offentlige skoler inden for alle deciler. Der er imidlertid valgt kun at vise tabellen for kvartiler, da analysen med deciler indeholder ganske få privatskoler inden for de 10 deciler.

på samtlige skoler i Danmark, men er specielt tydeligt for skoler beliggende i København og på Frederiksberg.

Tabel 6.8 Andele af skoler i Danmark og i København/Frederiksberg med mange ressourcevage elever og mange ressourcestærke elever fordelt på offentlige og private grundskoler. Procent

	Alle skoler	Offentlige grundskoler	Private grundskoler
<i>Danmark</i>			
Andel med under 5 pct. ikke-etniske danskere, flere end 10 pct. mødre med en disponibel indkomst over 400.000 og flere end 40 pct. mødre med en mellemlang eller lang videregående uddannelse	2,1	1,7	3,5
Andel med under 5 pct. ikke-etniske danskere, flere end 10 pct. fædre med en disponibel indkomst over 400.000 og flere end 40 pct. fædre med en mellemlang eller lang videregående uddannelse	4,3	3,2	7,9
Andel med over 25 pct. ikke-etniske danskere, flere end 50 pct. mødre med en disponibel indkomst under 200.000 og flere end 40 pct. mødre med grundskole som højest fuldførte uddannelse	4,5	3,8	6,7
Andel med over 25 pct. ikke-etniske danskere, flere end 50 pct. fædre med en disponibel indkomst under 200.000 og flere end 40 pct. fædre med grundskole som højest fuldførte uddannelse	4,6	4,2	5,9
<i>København og Frederiksberg</i>			
Andel med under 5 pct. ikke-etniske danskere, flere end 10 pct. mødre med en disponibel indkomst over 400.000 og flere end 40 pct. mødre med en mellemlang eller lang videregående uddannelse	4,8	0,0	10,2
Andel med under 5 pct. ikke-etniske danskere, flere end 10 pct. fædre med en disponibel indkomst over 400.000 og flere end 40 pct. fædre med en mellemlang eller lang videregående uddannelse	8,9	3,1	15,3
Andel med over 25 pct. ikke-etniske danskere, flere end 50 pct. mødre med en disponibel indkomst under 200.000 og flere end 40 pct. mødre med grundskole som højest fuldførte uddannelse	23,4	16,9	30,5
Andel med over 25 pct. ikke-etniske danskere, flere end 50 pct. fædre med en disponibel indkomst under 200.000 og flere end 40 pct. fædre med grundskole som højest fuldførte uddannelse	25,0	23,1	27,1

Alt i alt tyder analyserne i dette kapitel på, at der er en tendens mod en større polaritet for privatskolerne end for de offentlige grundskoler. Om end forskellene ikke for alle mål er lige store, er der en klar tendens mod større diversitet blandt privatskolerne, både når det kommer til forældrekaraktistika, fordelinger af elever med anden etnisk herkomst end dansk samt andelen af elever, der tager de forskellige former for medicin.

7 Konklusion

Resultaterne af rapportens undersøgelser underbygger til en vis grad antagelsen om, at det er de ressourcestærke forældres børn, der går på en privatskole relativt til en offentlig grundskole. Når man kigger på det gennemsnitlige billede, har børn på privatskoler noget oftere forældre med længerevarende uddannelser og højere disponibel indkomst. Derudover er de oftere enebørn og børn, der bor med begge deres biologiske forældre, sammenlignet med børn på offentlige grundskoler. Man skal imidlertid være opmærksom på, at forskellene imellem elever på offentlige grundskoler og private grundskoler om end statistisk signifikante ikke er af en overvældende karakter. Der er således fx 46,5% af privatskoleelevernes mødre, der har en videregående uddannelse. Dette er 10,8 procentpoint mere end de 35,7% af elever på offentlige grundskoler, hvis mødre har en videregående uddannelse. Blandt fædrene er forskellen på 8,6 procentpoint. Her har henholdsvis 39,7% og 30,1% af privatskoleeleverne og eleverne på offentlige skoler en far med en videregående uddannelse. Ses der på mål for indkomst blandt henholdsvis privatskoleelever og elever på en offentlig grundskole, er der en indkomstforskel på ca. 3,6% for mødre og 11,7% for fædre i privatskoleelevernes favør. Forskellene mellem at være enebarn og have søskende er en formindsket sandsynlighed for at gå på en privatskole på 0,8 procentpoint pr. søskende, man har. Betydningen af at bo med begge biologiske forældre ligger på under 2 procentpoint.

Når der forsøges set på børnenes egen ressourcestyrke målt gennem medicinforbrug og lægebesøg, fremstår resultaterne noget blandet. Elever, som har modtaget antipsykotiske midler eller psykostimulanti, som fx tages ved ADHD, har en mindre sandsynlighed for at gå på en privatskole sammenlignet med elever, som ikke har modtaget disse former for medicin, men udgør omvendt en relativt lille andel af eleverne. Derimod stiger sandsynligheden for at gå på en privatskole, jo flere gange eleven har været hos en praktiserende læge eller en speciallæge i 2009. Resultaterne i forhold til børnenes egen ressourcestyrke er således ikke entydige i relationen mellem privatskolerne og de offentlige grundskoler. Noget tyder på, at børn med visse specifikke former for helbredsproblematikker oftere bliver indskrevet på en privatskole. Den højere besøgsfrekvens hos både almene læger og speciallæger blandt privatskoleelever tyder på, at disse børn har helbredsproblematikker, der påvirker skolevalget. Det kan dog ikke udelukkes, at forældre til privatskoleeleverne oftere tager deres børn med til lægen end forældre til elever på de offentlige grundskoler og generelt har en anden tilgang til lægebennyttelse. I relation til de helbredsmæssige problematikker skal der dog også gøres opmærksom på, at andelen, der tager de forskellige former for medicin, er meget lille. De øgede sandsynligheder for at gå på en offentlig grundskole for elever, der tager medicin, ligger således på 3,8 procentpoint eller derunder alt efter typen af medicin. At gå meget til læge eller speciallæge øger ligeledes kun sandsynligheden for at gå på en privatskole med henholdsvis 0,27 og 0,26 procentpoint pr. besøg.

Der ses imidlertid en større diversitet blandt privatskolerne end de offentlige skoler. Specielt i København og på Frederiksberg, hvor udbuddet af privatskoler er meget større end i resten af landet, ses en polaritet privatskolerne imellem. Der er flere privatskoler end of-

fentlige skoler, hvorpå en stor del af eleverne er ressourcestærke og har forældre med en høj indkomst eller en lang uddannelse. Samtidig er der imidlertid også flere privatskoler end offentlige skoler, hvorpå der er relativt mange ressource svage elever. Det er skoler med store andele af elever af anden etnisk herkomst end dansk, og hvor forældrene har en relativt lav indkomst og uddannelsesniveau. Når der ses på medicinforbrug, fremkommer ligeledes et mønster, hvor mange privatskoler har en meget lille andel af elever, som tager en af de medtagede medicintyper, mens der samtidig ses en større andel privatskoler end offentlige skoler, hvorpå mange elever tager en af medicintyperne.

For enkelte undersøgte kommuner beliggende i Region Hovedstaden og med en karakterforskel mellem de private og offentlige skoler i kommunen på minimum 1,45 i privatskoleelevernes favør er forældre og elever mere ressourcestærke i de private skoler end i de offentlige skoler gennemsnitligt set. Dog er det kun i tre af kommunerne, privatskoleeleverne udgør en betydelig andel af kommunens samlede elevmasse med mellem 12 og 19 procent af eleverne i en privatskole. I disse tre kommuner har forældre til privatskoleelever mellem 6 til 14 procent længere uddannelser og mellem 6 til 29 procent højere indkomst end forældre til elever i offentlige skoler i de samme kommuner. Andelene af elever med anden etnisk herkomst end dansk på de private skoler i de tre kommuner er på mellem ca. 30 og 50 procent af de andele, der ses på de offentlige skoler i kommunerne.

Undersøgelserne tyder alt i alt på, at der er behov for en udvidet forståelse af begrebet ressourcestyrke i undersøgelser af, om de danske privatskoler lever op til deres sociale ansvar. Nogle af privatskolerne varetager tilsyneladende specifikke trivselsbehov, hvor forældrene vælger en privatskole ud fra andre kriterier end de rent faglige. Dermed er der behov for, at der differentieres imellem de forskellige privatskoler. Man kan ikke slå alle privatskoler over en kam, men må se på hver skole for sig og søge at inddrage flere faktorer i forhold til elevernes ressourcestyrke. Resultaterne i denne rapport kan give anledning til en formodning om, at visse privatskoler lever op til deres sociale ansvar ved at have elever, hvis forældre nok har mange ressourcer, men hvor eleven har nogle andre problematikker at slås med. De noget begrænsede mål for børnenes egen ressourcestyrke kan således overvejes at blive udvidet med andre forhold, som kan påvirke det enkelte barns trivsel i skolen. Det kan være ting som mobning, ordblindhed og sociale kompetencer, mål for hvilke det ikke har været muligt at medtage i denne rapport, men som kan have stor indflydelse på skoleforløb og skolevalg – og som eventuelt bliver varetaget forskelligt på offentlige skoler og nogle private grundskoler. Man kunne ligeledes se på, hvor stor en andel af eleverne på de forskellige skoler der modtager en form for specialundervisning i forbindelse med deres skoleforløb.

Selvom rapporten langt hen ad vejen viser, at der er visse om end gennemsnitligt set ikke store forskelle mellem elevsammensætningen på offentlige skoler og private skoler, tyder analyserne alligevel på, at der er en vis del af privatskolerne, der hovedsageligt udgøres af de meget ressourcestærke elever – både målt i henhold til forældrenes ressourcer og elevernes egne ressourcer. Spørgsmålet er her, om sådanne skoler skal pålægges at varetage et større socialt ansvar ved at inkludere mere ressource svage elever. Og i så fald hvordan disse vil skulle udpeges, og hvordan udligningen skal foregå. Skal ressourcer defineres ud fra forældrebaggrund, eller vil andre parametre være frugtbare at inddrage i ligningen? Og er en øko-

nomisk straf i form af et lavere tilskud vejen? Kunne man således ikke risikere, at denne løsningsmodel blot ville resultere i en endnu større skævvridning i elevsammensætningerne? En mindre økonomisk støtte fra det offentlige vil måske bare resultere i en forøget egenbetaling til privatskolerne. Der synes således at være behov for en grundig undersøgelse af elevsammensætningerne samt en klar definition af, hvorledes ressourcestyrke skal måles. Noget tyder på, at måden, hvorpå ressourcestyrke måles, kan have klare implikationer for synet på privatskolerne – og om de lever op til deres sociale ansvar.

Litteratur

- Dansk Friskoleforening (2012): *Årsberetning 2011*. Fåborg: SvendborgTryk.
- Diderichsen, F.; I. Andersen & C. Manuel (2011): *Ulighed i sundhed – årsager og indsatser*. Sundhedsstyrelsen.
- Finansloven (2011): FIN nr. 9100 af 01/01/2011.
- Friskoleloven (2011): LBK nr. 1135 af 07/12/2011.
- Heinesen, E. (2010): Estimating Class-Size Effects Using Within-School Variation in Subject-Specific Classes. *Economic Journal* 120(545):737-760.
- Houlberg, K. (2011): *Finansiering af kommunale opgaveændringer. Dansk praksis og erfaring med kompensation til kommunesektoren for statslige regelændringer*. København: AKF.
- Hoxby, C.M. (2003): *The Economics of School Choice*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Indenrigs- og Sundhedsministeriet (2010): *Kommunal udligning og generelle tilskud 2011*. Indenrigs- og Sundhedsministeriet, juni 2010.
- Lilleskolerne (2012): *Beretning 2012*. København: Als Offset.
- Lægemeddelstyrelsen (2011a): *Brug af Ritalin hos børnehaverbørn*.
- Lægemeddelstyrelsen (2011b): *Trends i salget af apoteksforbeholdt medicin – Udviklingen i 1. kvartal 2011*.
- Lægemeddelstyrelsen (2012): *Salget af ADHD-medicin fra 2002-2011*.
- Munk, M. & J. McIntosh (2007): Scholastic ability vs. family background in educational success: evidence from Danish sample survey data. *Journal of Population Economics*, 20(1):101-120.
- Nielsen, C.P. (2010): Sammenhænge mellem elevernes læsefærdigheder, deres hjemmebaggrund og skoleforløb. I N. Egelund (red.): *PISA 2009 – Danske unge i en international sammenligning. Bind 1 – Resultatrapport*. Frederikshavn: Dafolo.
- Pagsberg, A.K. (2012): *Personlig meddelelse, Anne Katrine Pagsberg, overlæge Børne- & Ungdomspsykiatri*. Center Bispebjerg, overafd.

- Pedersen, H.S. & S.T. Jakobsen (2012): *Kommunernes organisering og styring på specialundervisningsområdet*. Notat, KREVI (Det Kommunale og Regionale Evalueringsinstitut).
- Rangvid, B.S. (2008): Private School Diversity in Denmark's National Voucher System. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 52(4):331-354.
- Ugebrevet A4 (2010): *Danmark bliver opdelt i rige skoler og taberskoler*. Nr. 17.
- Ugebrevet A4 (2012): *Kløften mellem folkeskoler og privatskoler vokser*. Mandag 07/05 2012.
- Van Doorslaer, E.; A. Wagstaff & H. Van der Burg et al. (2000): Equity in the delivery of medical care in Europe and the US. *Journal of Health Economics*, 19(5):553-583.
- Van Doorslaer, E.; X. Koolman & A. Jones (2004): Explaining income-related inequalities in doctor use in Europe. *Health Economics*, 13:629-647.

Appendiks A

Beskrivelse af data og registre

	Register/statistik	Bemærkninger
<i>Skolevariable</i>		
Skoletype	Institutionsregistret	
Klassetrin	Det integrerede elevregister (INTE)	
<i>Sociodemografiske forhold</i>		
Køn (pige)		
Alder		
Antal søskende		
Bør med begge biologiske forældre		
Bør med biologisk forælder + ny partner	Husstands- og Familie-registeret (BEF IETYPE)	
Bør med enlig biologisk forælder		
Bør ikke med biologisk forælder		
Etnicitet		
<i>Forældres sociodemografiske forhold</i>		
Uddannelsesniveau	Befolkningens Uddannelse og Erhverv (BUE)	HFUDD-variablen er anvendt
Disponibel indkomst	Indkomststatistikken (INDK)	DISPON_NY-variablen er anvendt
Beskæftigelse		SOCIO02-variablen er anvendt
<i>Sundhedsvariable</i>		
Modtagelse af medicin	Lægemedeldatabasen	Anvendte ATC-koder: N03A, N05A, N05B, N05C, N06A, N06B, N06C og R03
Alment praktiserende læge		
Speciallæge	Sygesikringsregistret	Kontaktvariablen er anvendt. Alle typer af kontakter med praktiserende eller speciallæge som fx besøg eller telefonkonsultation. Ved flere ydelser i forbindelse med samme konsultation er dette kun registreret som en kontakt

Appendiks B

Gennemsnitlig uddannelseslængde for mødre, gennemsnitlig uddannelseslængde for fædre, gennemsnitlig disponibel indkomst for mødre, gennemsnitlig disponibel indkomst for fædre, gennemsnitlig andel elever med anden etnisk herkomst end dansk og gennemsnitlig andel elever, der modtager medicin, udregnet for hvert decil skoler med under 90 procent elever af anden etnisk herkomst end dansk fordelt på private og offentlige grundskoler i København og på Frederiksberg

	Mødre uddannelse		Fædre uddannelse		Mødre indkomst		Fædre indkomst		Medicin	
	Gns. antal års uddannelse i hver decil		Gns. antal års uddannelse i hver decil		Gns. disponibel indkomst i hver decil		Gns. disponibel indkomst i hver decil		Gns. andel, der modtager medicin i hver decil	
	Private	Offentlige	Private	Offentlige	Private	Offentlige	Private	Offentlige	Private	Offentlige
1. decil	10,53	10,75	10,71	11,07	155.948	170.012	131.662	162.242	0	0,49
2. decil	11,14	11,35	11,52	11,49	177.445	188.716	166.766	182.626	0,38	0,80
3. decil	12,02	11,74	12,19	11,77	202.656	199.593	195.310	196.501	0,68	0,99
4. decil	13,04	12,20	12,70	12,07	213.278	205.792	229.562	208.981	0,75	1,18
5. decil	13,65	12,56	13,08	12,37	226.742	213.991	243.900	214.676	0,93	1,41
6. decil	13,88	13,10	13,55	12,90	237.918	225.067	262.487	230.080	1,34	1,53
7. decil	14,06	13,44	13,76	13,20	250.043	233.491	286.713	252.918	1,69	1,68
8. decil	14,31	13,70	13,99	13,47	254.927	243.108	314.595	267.760	2,15	2,15
9. decil	14,58	13,91	14,22	13,68	274.151	253.036	341.170	282.359	2,83	2,47
10. decil	14,94	14,29	14,87	14,02	299.139	270.824	374.180	305.996	4,64	3,89
Alle	13,22	12,72	13,07	12,61	229.418	220.736	254.751	230.479	1,48	1,65
Antal alle	49	63	49	63	49	63	49	63	49	63

English Summary

Vibeke Tornhøj Christensen & Jacob Ladenburg

Private Schools and Social Responsibility

The Danish private schools are criticised frequently by politicians and in the media for draining the public schools of the more resourceful children and thereby failing to live up to their social responsibilities.

The criticism is based on the fact that private schools are mainly financed through public funding whereas parents of the pupils only pay a smaller amount of the funding base. Thus private schools are described as a state-sponsored school alternative that 'skims off' the pupil base and drain the public schools for resourceful students as children of less advantaged parents do not use private schools in an equally large scale – thereby making the work conditions more difficult for public schools.

Conversely, private schools argue that they are an alternative to public schools with different qualities and ideas about learning, than public schools have. Additionally, they claim to uphold their social responsibilities by admitting pupils ill-suited for public schools. This may be because students are bullied in the public school, cannot follow regular teachings or have disabilities such as dyslexia, ADHD or have a physical disability.

The definition traditionally used to depict child resources gets its onset in parental background, including ethnicity. This project expands on the term by including characteristics of the child itself in relation to selected factors of physical and mental health. Thus the project seeks to include measures of the child's own resource base. Following this framework and employing statistical analyses, the project will answer the following question:

- What was the distribution of resourceful children in private schools relative to public schools in the academic year of 2009/2010?

Numerous other factors additional to sociodemographic characteristics and health issues affect the child's resources and well-being in school, for example bullying, dyslexia and social skills. Unfortunately, the available data do not enable us to identify these types of resources.

The study is based on register data from Statistics Denmark that hold individual-level information on school affiliation, demographics, employment, income, education, health and medication use. It is possible to link parental data with child data enabling the connection of a wide variety of areas such as pupil demographics, health and school affiliation while at the same time accounting for parental background characteristics in terms of occupation, education, income and marital status. Further, pupil information can be linked to school information.

The study population consists of 0th-10th grade pupils attending a private or public school within the school year 2009/2010 as well as their parents. The survey covers a total of 659,710 pupils. 2,009 elementary schools are included in the study. 76% of schools in the

survey are public schools, whereas 24% are private schools. 86% of the pupils are enrolled at a public school and 14% at a private school. The probability of attending a private school increases after 7th grade. The probability is highest for students in the 10th grade with approx. 19% attending a private school.

Mainly resourceful students at private schools?

The survey results suggest some differences in pupil composition between public schools and private schools. Measured in terms of sociodemographic characteristics do children living with both their biological parents, only children, children whose parents have higher education and children whose father or mother has a high disposable income attend a private school more frequently compared with children without these sociodemographics. Girls attend private schools more frequently than boys.

However, it should be noted that these differences although significant are not necessarily of great magnitude. For example, the greater likelihood for girls to attend private school compared with boys only equals a 0.7 percentage point increase. When compared with mothers with primary school as the highest completed educational level the likelihood of going to a private school only increases by 5.6 to 6.3 percentage points as maternal educational level increases. With regard to paternal educational level probabilities increase by 3.9 to 4.6 percentage points with educational levels higher than primary school. In other words, the analyses show that 46.5 per cent of the mothers of private school pupils have a higher education, which is 10.8 percentage points more than the 35.7 per cent of the mothers of public school pupils. For fathers, the difference is 8.6 percentage points, with 39.7 per cent and 30.1 per cent of fathers of private school pupils and public school pupils having a higher educational degree. Looking at income levels, there is an income distribution gap of approx. 3.6 per cent for mothers and 11.7 per cent for fathers between private school pupils and public school pupils. The probability of attending a private school increases by 3.5 percentage points if the mother has an income above DKK 500,000 and 4.5 percentage points if the father has an income above DKK 500,000, compared with parents with an income level ranging from DKK 100,000-299,999.

Pupils who are descendants of immigrants have a greater likelihood (2 percentage points) of attending a private school, compared with ethnic Danes, although the difference is relatively small. Conversely, pupils who are immigrants themselves have a 0.6 percentage point lower probability of attending a private school, compared with ethnic Danes.

Pupils who receive antipsychotics or psychostimulanti, taken for ADHD, are between 2.5 and 4 percentage points less likely to attend a private school compared with pupils who do not receive these types of medication. On the other hand, the probability of attending a private school increases the more often the pupil has seen a GP or a specialist in 2009. However, the effect per visit is rather small. A visit to a GP increases the likelihood by 0.1 percentage points, whereas a visit to a specialist increases the probability with less than 0.05 percentage points. The data set contains a small number of pupils who have been to a GP or specialist more than 50 times. In these instances, the probability increases by 5 and 2.5 percentage points.

Copenhagen is a little different

The pattern of enrolment in private schools is different in Copenhagen and Frederiksberg compared with the rest of Denmark. Among pupils living in Copenhagen and Frederiksberg, approx. 26 per cent attend a private school, compared to 10 to 19 per cent in the rest of the country. Thus, pupils living in Copenhagen or Frederiksberg are 263 and 139 percentage more likely to attend a private school compared with pupils in the rest of Denmark. The smallest probability is found in Northern Jutland.

Looking solely at pupils living in Copenhagen or Frederiksberg the link between school choice and background characteristics of the pupils and their parents emerges as it did in the analyses of the whole population. However, some differences for the Copenhageners emerge.

In Copenhagen and Frederiksberg no differences between the sexes are seen when it comes to school choice – the difference in the nationwide model was also quite modest in percentage points. The correlation between ethnicity and school attendance is also different in Copenhagen and Frederiksberg compared with the rest of the country. Compared with ethnic Danes, descendants of immigrants are 13.4 percentage points less likely to attend a private school, whereas immigrants are 6.4 percentage points more likely. This is in contrast to results at country level, where descendants were more likely and immigrants less likely to attend a private school, compared with ethnic Danes.

Regarding parental education, the pattern is the same as nationwide. Children of fathers and mothers with primary school as their highest level of education have the lowest probability of attending a private school compared with pupils whose parents have higher educational levels. Depending on the level of education the probability increases by 1.3 to 5.2 percentage points with respect to the father's educational level and with 2.6 to 5.5 percentage points with regard to the mother's educational level. The effect of the income follows a similar pattern. The greatest effect on the probability of attending private school is seen for parents with a disposable income of DKK 500,000 a year or more in which case the probability is about 9.5 percentage points higher than for pupils with parents who hold an income of DKK 100,000-299,999. Thereby, the pattern regarding income is the same in Copenhagen and Frederiksberg as nationwide, but the impact in percentage points is twice as big.

When examining medicine use it has no correlation with enrolment in a public or private school. This appears to be in contrast to the analyses for the entire country. All variables are far from being significant. We do, however, see an effect on the likelihood of attending a private school in frequency of visits to a GP or a specialist. Here, the marginal effects are more than twice as big as in the national analyses. The marginal effect of a visit to the GP is 0.25 percentage points, while it is 0.29 percentage point for a visit to a specialist. Despite these increased probabilities, the overall implications of these percentage points can be discussed.

Private schools have a more diverse distribution

The analyses in this report suggest that we are dealing with a differing group of schools when discussing whether or not private schools fulfil their social responsibility.

The analyses show that private schools are diverse and in some cases more differentiated and polarised than the public schools. For example, a greater proportion of private schools

than public schools have a large percentage of parents with relatively high educational and income levels. Conversely, there is also a larger proportion of private schools than public schools with a large percentage of parents with relatively low educational and income levels. These correlations are apparent especially for schools situated in Copenhagen or Frederiksberg.

With respect to ethnicity, it is also apparent that the distribution of non-ethnic Danes is somewhat different in private schools than in public schools. Thus, the proportion of private schools with none or few pupils that are non-ethnic Danes is greater than that of public schools, while at the same time the proportion of private schools with a large proportion of non-ethnic Danish pupils is greater than that of public schools. Private schools are thus more likely than public schools to either have none or many pupils with a different ethnic background than Danish. Again, we see a more pronounced tendency for schools in Copenhagen and Frederiksberg.

The results of the study furthermore suggest that private schools are more polarised than public schools when it comes to number of pupils with health issues. Again we see a pattern where a greater proportion of private schools than public schools have very few pupils taking medication. But simultaneously, there is a higher proportion of private schools compared with public schools in which a relatively high proportion of students take medication.

When separating the schools into deciles based on the averages of the above-mentioned characteristics we see more extreme averages for the private schools than for public schools in lower and upper deciles. For instance, when public and private schools are separated into deciles with the 10th of schools where the average parental educational length is shortest in the 1st decile and the 10th of schools where the parental educational length is longest in the 10th decile, the average length of education is shorter in private schools than in public schools in the 1st decile, whereas it is longer in the 10th decile. Thus, if pupils attend one of the private schools upon which the parents have the shortest length of education on average, the length is shorter than in the like public school. And if pupils attend one of the private schools upon which the parents have the longest lengths of education, the length is longer than on the like public school. As an example, mothers of children in private schools belonging to the 1st decile have an education that is 0.25 years shorter on average compared to mothers of children in public schools belonging to the 1st decile. Contrary, the mothers' average years of education are 0.56 years longer for mothers of private school pupils attending a school in the 10th decile compared to mothers of pupils attending a public school in the 10th decile. The corresponding numbers for differences in the fathers' educational lengths are -0.07 years and +0.48 years.

Similar patterns are imminent with regard to income levels, proportions of pupils at the school of a different ethnic background than Danish, and proportions of pupils at the school taking medicine.

Once again it must be pointed out that the patterns are much more prevalent for analyses only including schools situated in Copenhagen or Frederiksberg compared to the analyses including all schools in Denmark. The difference in the mothers' average years of education is -0.39 years for private schools in Copenhagen in the 1st decile and +0.61 years for private schools in the 10th decile compared to public schools in Copenhagen situated within the same

deciles. We see differences of -0.43 years and +0.77 years for the fathers of pupils belonging to schools situated in the 1st and 10th deciles, respectively.

Furthermore, averages of the included characteristics have been calculated for seven municipalities located in the Capital Region of Denmark and with a grade point difference between private and public school averages of at least 1.45 in the private school pupils' favour. Results show that parents and pupils are more resourceful in private schools than in public schools in 6 of these municipalities. The polarisation of private schools apparent in especially Copenhagen and Frederiksberg is also not found for private schools located in the 6 municipalities when grouped together. However, only in 3 of the municipalities do private school pupils make up a significant part of the overall pupil group. Between 12 and 19 percent of the pupils attend a private school in these municipalities. Parents of pupils in private school in these municipalities have between 6 to 14 percent longer educations and between 6 to 29 percent higher income than parents of pupils in public school within the municipalities. The proportion of non-ethnic Danish pupils at the private schools in the municipalities are between about 30 to 50 percent of the proportions seen in public schools within the same municipalities.

Finally, analyses incorporating the different parameters of resource possession simultaneously generating a joint measurement of resourcefulness show that there is a greater proportion of private schools than public schools upon which very resourceful pupils make up a significant part of the pupil base as well as a greater proportion of private schools than public schools upon which pupils without many resources make up a significant part of the pupil base.

Overall, the analyses show that there is a certain level of predominance of children with resourceful parents at private schools compared with public schools. However, differences in probabilities might appear as less of a magnitude than what could have been expected when looking at averages.

Furthermore, this study suggests that private schools cannot be measured by the same yardstick. But that they cover a heterogeneous range of schools, especially in Copenhagen and Frederiksberg, and whereas some live up to their social responsibilities fully – others do not.

Additionally, the analyses pinpoint the need to include additional measures of pupil resources than parental background. Hence, children attending a private school go to the doctor more often than children in public schools. Schools with a relatively large proportion of pupils receiving medicine are thus not necessarily the same schools as the ones attended by a large proportion of less resourceful pupils measured on the basis of the other included parameters of resourcefulness. Thereby, private schools attended by a relatively large proportion of pupils receiving medicine might live up to their social responsibilities based on this parameter, but not based on other more common parameters of resourcefulness.

The study recommends further analyses of resource allocation amongst pupils at private schools and pupils at public schools including a broad spectrum of measures of resource possession. A one-sided focus on parental characteristics could oversimplify the problem of resource distributions. And the definition of resource possession will undoubtedly affect the conclusions drawn.

Privatskolerne og det sociale ansvar

Privatskolernes varetagelse af det sociale ansvar debatteres jævnligt af politikere og i medierne. Privatskolerne kritiseres for at være et offentligt støttet alternativ, der hovedsageligt varetager undervisning i forhold til de ressourcestærke børn, mens de ressourcetsvage elever overlades til folkeskolerne. Privatskolerne fremfører på den anden side, at de varetager deres sociale forpligtelser ved at være et alternativ for de elever, der af den ene eller anden grund ikke passer ind på de offentlige skoler. I rapporten undersøges fordelingen af ressourcetsvage og ressourcestærke elever på henholdsvis offentlige og private skoler. Begrebet ressourcestyrke udvides i undersøgelsen fra udelukkende at fokusere på forældrekarakteristika og etnicitet til også at inkorporere enkelte mål for elevernes egne ressourcestyrker i form af helbredsoplysninger. Undersøgelsen viser, at når der ses på gennemsnit, findes visse om end begrænsede forskelle i fordelingen af ressourcetsvage og -stærke elever på de to skoletyper med gennemsnitligt færre ressourcetsvage elever på privatskolerne. Det påpeges derudover i rapporten, at der er et behov for en udvidet forståelse af begrebet ressourcestyrke. Samtidig tyder analyserne på, at de private skoler er en heterogen gruppe, der er mere polær, når det kommer til fordelingen af elever med få eller mange ressourcer, end de offentlige grundskoler er. Undersøgelsen dækker skoleåret 2009/2010 og omfatter elever, der gik i 0.-10. klasse på en offentlig grundskole, en privat grundskole eller en friskole inden for skoleåret. Undersøgelsen er gennemført som en registerbaseret kvantitativ undersøgelse. Den er finansieret af Momsfondet.